

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ Δ'

ΑΡ. 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΣΤΡΑΤΗ ΤΣΙΡΚΑ: Ὕμνος.—Ποιὰ μάγια (ποιήματα)
ΞΑΝΘΟΥ ΛΥΣΙΩΤΗ: Ὀνειράτα γλυκά (ποίημα)
ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ: Λυκόφως (διήγημα)
ΜΑΡΙΚΑΣ ΡΟΥΣΙΑ: Ἐγώ, ὁ φίλος μου κι ὁ ἐχθρός μου (διήγημα)
ΠΑΥΛΟΥ ΚΡΙΝΑΙΟΥ: Ψαλμοὶ I—III (ποιήματα)
ΛΕΥΚΟΥ Ν. ΚΛΗΡΙΔΗ: Τὸ τραγούδι τῆς Τρανταφυλλένης (δημοτικὸ)
SIR GEORGE HILL (μετ. Ἀντ' Ἰντ'ιάνου): Ἀμαθοῦς (μελέτη)
ΚΩΣΤΑ ΠΡΟΥΣΗ: Τὰ προβλήματα τῆς δημοτικῆς (μελέτη)
ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΙΓΟΥΡΟΥ: Ἦταν ὁ τόπος κ' ἡ στιγμή (ποίημα)
ΛΕΥΤΕΡΗ ΜΗΛΙΩΤΗ: Χαρτώματα στὸ χωρκὸν (διήγημα)

(συνέχεια ἀπὸ μέσα)

ΚΥΠΡΟΣ

ΑΠΡΙΛΗΣ, 1940

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Διευθυντής: ΝΙΚΟΣ Ι. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ,

Κερόνια

Τυπογραφείο: «ΝΕΟΣ Κόσμος» Θωμά Γ. Κυριακίδη.

ΛΕΥΚΟΣΙΑ - ΚΥΠΡΟΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ: ΚΩΣΤΑ ΠΡΟΥΣΗ: 'Η Χιονάτη και οι 'Εφτά Νάνοι.—' Επιστολές: ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ και Ν. ΚΛ. ΛΑΝΙΤΗ: Συμπληρωματικά.—Κυπριακά Σημειώματα: ΑΝΤ. ΓΙΩΡΓΙΑΔΗ: Justus Sigismund.—ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ: Στοιχεία για τη βιογράφηση και το έργο του Γαλλο-Κυπριώτη ποιητή Γουσταύου Λαφφών.—Κριτική: ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ: Μ. Μαλακάση «Το έρωτικό» και Ν. Λαπαθιώτη «Τα ποιήματα».—ΚΩΣΤΑ ΠΡΟΥΣΗ: «Πειραϊκά Γράμματα» και Μ. Λυγίζου «Τα τοπεία του ήμίφωτος».—Ειδήσεις.—Τύπος.—Νέα Βιβλία.—Περιεχόμενα Δ' τόμου.

Κυπριακὰ Γράμματα

ΕΤΟΣ Δ'
ΑΡ. 12

ΚΥΠΡΟΣ

ΑΠΡΙΛΗΣ, 1940

Υ Μ Ν Ο Σ

Ξεκίνησες διαψεύδοντας τῶν Ἰνδαλμάτων
τὴν ἔξοχη καὶ παγερὴ ἀκινήσια.
Ζεστὴ καὶ παναρμόνια κυματίζει τώρα
τῆς καρδιάς σου ἢ θάλασσα.
Στὶς φλέβες σου μουσκεύουν μουσικὰ τριαντάφυλλα
κι ἀνθίζουν
στῆς κεφαλῆς σου τὰ πυκνὰ φυλλώματα
παραδείσια πουλιά.
Τὸ στόμα σου,
σὰ σκύβεις καὶ φιλάς τὰ βρέφη,
μυρίζει σάρι καὶ κρασί
κι ὅπου διαβεῖς, ἢ ἀνασεμιά σου
λυγίζει δέντρα, χρωματίζει σύνεφα
κι ἀνασταίνει πανιά πού τὰ μάραιναν
καπετάνιοι μικρόψυχοι

ᾠ, χιλιακαρτερούμενη καὶ μυριοκαλεσμένη!

Σὰν τὰ κίτρινα φύλλα πέφτουν οἱ μάσκες·
σὲ ὑπερπόντια ἑρέβη ναυαγοῦν οἱ ἀγωνίες·
ζάχαρη στάζει ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν πληγῶν
κι ἀνεβαίνει ἀργὸ κι ἀμείλιχτο
τῆς χαρᾶς τὸ προζύμι.

Μ' ἀλεγρία καὶ νεῦρο βαροῦν οἱ καμπᾶνες
καὶ καμάκια χρυσὰ τὴν ὀμίχλη σπαθίζουν
καὶ δοξάρια μὲ βιὰ διασκελοῦν τοὺς ὀρίζοντες
κ' ἓνα φλόγγον ἑφτά-
χρωμο ζώνουν στὴ Γῆς
γιὰ σημάδι
στὸ λαὸ τῶν ἀμέτρητων ἄστρον.

ΠΟΙΑ ΜΑΓΙΑ

Κείνο τὸ θάμα τ' ἀπονύχτερο
 μὲ τ' ὄλοστρόγγυλο φεγγάρι
 πάνω ἀπ' τ' ἀκύμαντα νερά...

Στάλα τῆ στάλα μ' ἅγιο φῶς κι ἀπόκοσμη γαλήνη
 τὸ βάλαμο μᾶς γέμιζε τῆς ξαφνικῆς χαρᾶς,
 μᾶς φόρεσε μιὰν ἀβλεπη κι ἀβαρη πανοπλία
 κι ἄστραψε ὁ νοῦς μας ἀργυρὸς καὶ γαλανὴ ἡ καρδιά μας.

Κεῖνο τὸ βράδι τ' ἀστρικό μὲ τ' ἄγρυπνα λουλούδια,
 ποιά μάγια μᾶς ἐτύλιγαν πού νὰ μὴ φτάνουν ὡς ἐμᾶς
 τοῦ κόσμου ἢ πίκρα, τῶν λαῶν τὸ πένθος τὸ βαρὺ...

ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ

ΟΝΕΙΡΑΤΑ ΓΛΥΚΑ

Ὅνειρατα γλυκὰ τῆς νειότης μου
 σὰν κελαιδίσιματα ρυθμῶν
 τ' ἤρθετε ἀπόψε καὶ μὲ βρήκατε
 μέσ' ἀπ' τὴν ἄχνα τῶν καιρῶν;

Τ' ἤρθετε ἀπόψε καὶ μοῦ ἐφέρατε
 τὸ χνουδι τῶν παληῶν φτερῶν,
 ὄνειρατα γλυκὰ τῆς νειότης μου,
 μέσα στὲς νύχτες τῶν καὺμῶν;

Εἶν' ἡ ἀρμονία σας μακρυνὴ
 καὶ δάκρυ ἀφίνει στὴν καρδιά μου.
 Μαράθηκαν τὰ πέταλα μου,
 χάθηκε ἡ γύρη ἀπ' τὴν ψυχὴ.

Μοιάζω πανὶ πού οἱ μπόρες σκίσανε
 μέσα στὴν ἄγρια τρικυμιά.
 Μοιάζω πανὶ πού ρίγη νόστου
 δὲν τοῦ εἶν' γραφτὸ νὰ νοιώσει πειά.

Ὅνειρατα γλυκὰ τῆς νειότης μου
 πού ἀπλώνεστε μελισσολόϊ
 τ' ἤρθετε ἀπόψε νὰ βαρύνετε
 τῆς πίκρας μου τὸ κομπολόϊ;

ΞΑΝΘΟΣ ΛΥΣΙΩΤΗΣ

ΛΥΚΟΦΩΣ

Είναι κάμποση ώρα πού κρατώ τὸ μολύβι καὶ δὲν ξαίρω ἂν πρέπει ν' ἀρχίσω νὰ γράφω.

Δὲν ἤμouνα ποτέ σκεπτικιστής, μὰ τώρα πού μπαίνω στὰ χρόνια, αἰσθάνουμαι πὼς μέρα μὲ τὴ μέρα γίνουμαι πιότερο δύσπιστος, κι ἀπομακρύνουμαι ὀλοένα περισσότερο ἀπ' τὸν κόσμο. Φοβοῦμαι πὼς κατὰ βάθος εἶμαι ἕνας ἐγωϊστής, ἕνας ἄρρωστος... Ὁ πατέρας μου μοῦ κληροδότησε ἀρκετὴ ματαιοδοξία, κ' ἡ μάνα μου ἕνα μεγάλο κεφάλαιο νευρασθένειας. Ἴσως, ὅταν περάσουνε ἀκόμη λίγα χρόνια, δὲ θᾶχω τίποτε γιὰ νὰ κατηγορήσω τὸν πατέρα μου, ἀφοῦ ἴσα μὲ τότε θὰ τοῦ ἔχω πιά μοιάσει σ' ὄλους τοὺς τρόπους καὶ τίς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Βέβαια ἐγὼ δὲ θὰ τὰ καταφέρω ν' ἀφήσω τὴ γυναῖκα μου καὶ ν' ἀκολουθήσω μιὰν ἄγνωστή μου μπαλαρίνα, ἀφοῦ δὲν εἶμαι ἀκόμη παντρεμένος, κι ἀφοῦ δὲ μοῦ παρουσιάστηκε ποτέ ἡ εὐκαιρία νὰ τὸ κάμω. Ἄλλωστε, τώρα τελευταῖα, δὲν ἔχω ἐπιτυχίες σίς γυναῖκες, κ' ἔτσι δὲν πρέπει κἂν νὰ συλλογίζουμαι μιὰν τέτοια ἱστορία. Ὅπωςδὴποτε ὅμως ἔχω μέσα μου πολὺ ζωηρὸ τὸ αἶσθημα αὐτὸ τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς φυγῆς, πού εἶχε κι ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου, καὶ νομίζω πὼς δὲ θὰ δίσταζα ποτέ νὰ θυσιάσω τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν περιουσία μου γιὰ μιὰ περιπέτεια πού θᾶλλαζε κάπως τὴ ζωὴ μου. Βέβαια τὸ ζήτημα παραμένει ἐντελῶς θεωρητικὸ, γιατί στὴν πραγματικότητα δὲν ἔχω καμμιά περιουσία καὶ φοβοῦμαι πὼς δὲν ἔχω οὔτε κι ἀξιοπρέπεια.

Ἐνας δάσκαλος, ἕνας ἀποτυχεμένος λόγιος, σὲ μιὰ μακρυνὴ στενόκαρδη ἐπαρχία, μ' ἕνα μιστὸ πού δὲν ἐπιτρέπει καμμιά ἀπερισκεψία καὶ καμμιά ἀπολύτως περιπέτεια... Τώρα τελευταῖα ὅλη ἡ ζωὴ μου κανανάλισκεται ἀνάμεσα στὸ σχολεῖο, τὴν ταβέρνα καὶ τὸ χαρτοπαίγνιο...

Αὐτὰ βέβαια εἶναι πράγματα πού δὲ διαφεύγουν τὴν προσοχὴ τῶν ἠθικῶν καὶ τῶν νοικοκυρέων. Ὡς τώρα ξαίρω πὼς ἔγιναν τούλάχιστο τρεῖς ἀναφορὲς στὸ Ὑπουργεῖο ἐναντίο μου. Μὰ κι αὐτὸ φαίνεται πὼς τελευταῖα βαρέθηκε πιά νὰ μὲ μεταθέτει, κ' ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια μ' ἄφηκε στὴν τύχη μου.

Σήμερα μπαίνω κιόλας στὰ σαραντατρία. Οἱ φίλοι μου μὲ πιστεύουν γιὰ πολὺ μεγαλύτερο, μ' αὐτὸ δὲν ἔχει καμμιά σημασία, γιατί κατάλαβα πιά κι ὁ ἴδιος τὴν παρακμὴ. Τὰ μαλλιά μου ἔχουνε κιόλας ἀραιώσει ὑπερβολικά, κι ἀφήνουνε στὸ κούτελό μου ἕνα πλατὺ μέτωπο μὲ δυὸ μεγάλους κόλπους πού εἰσχωροῦνε βαθιὰ πάνω ἀπ' τοὺς γκρίζους κροτάφους μου. Μιὰ μεγάλη ρυτίδα χωρίζει στὴ μέση τ' ἀκανόνιστα φρύδια μου καὶ δίδει στὴν ἀδρὴ φυσιογνωμία μου μιὰ ἔκφραση σκυθρωπῆ καὶ λυπημένη. Μόνο τὰ μάτια μου διατηροῦν ἀκόμη τὴν παλῆά τους ζωηρότητα, μὰ δύσκολα μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ προσέξει μέσ' ἀπ' τίς ἀκανόνιστες πτυχὲς τοῦ πελιδνοῦ προσώπου μου.

Ξαίρω πώς δὲν πρόκειται νὰ δοκιμάσω καλύτερες μέρες, οὔτε κ' ἔχω τὴ δύναμη ν' ἀρχίσω πιά μιὰ νέα ζωὴ. Οἱ ρευματισμοί μου μ' ἐνοχλοῦνε τελευταία ὑπερβολικά, κ' ἡ παλῆά μου ἀρθρίτιδα μὲ τὶς ὑγρασί- ες τοῦ χειμῶνα ξαναγύρισε ὀδυνηρότερη ἀπὸ πρῶτα.

Κι ὅμως! Αὐτὴ τὴν ἀνοιξη νοιώθω πὼς κάτι ἄλλαξεν ἐντὸς μου, πὼς κάποιος μεγάλο μυστικὸ κρύβει γιὰ μένα ἀκόμη ἡ ζωὴ! Βλέπω τὸ πράσινο χνοῦδι τῶν ἀγρῶν κ' ἡ καρδιά μου σκιρτᾷ σὰν τὰ μικρὰ ζαρκά- δια τοῦ βουνοῦ. Ἀγοράζω κάθε μέρα μαργαρίτες καὶ κυκλάμινα καὶ στολίζω μ' αὐτὰ τὴν καμαρά μου. Τώρα τελευταία μάλιστα βάλθηκα νὰ καρτερῶ τὰ χελιδόνια, καὶ δὲ σὰς τὸ κρύβω πὼς μὲ στενοχωρεῖ πολὺ π' ἀκόμη δὲν ἐφάνηκαν. . . .

Αὐτὸ βέβαια δὲ μ' ἐμποδίζει νὰ ξενυχτῶ καὶ νὰ πίνω. Ἴσως κιόλας κατὰ βάθος νᾶμαι ἓνα χαμένο κορμί, πού προσπαθεῖ, προβάλλοντας μιὰ ψεύτικη εὐαισθησία, νὰ σώσει τὴν ξεπεσμένη του ἀξιοπρέπεια. Πάντως τὸν τελευταῖο καιρὸ δὲν ἔχω κέφι γιὰ δουλειά, κ' ἔχω ἀπαραιτήσει ὅλα τὰ γραψίμια μου. Ἀπορῶ μάλιστα πὼς μοῦρθε ἀπόψε αὐτὴ ἡ ἰδέα νὰ καθήσω νὰ γράψω τὴ ζωὴ μου, μιὰ ζωὴ πού στοῦ κάτω-κάτω εἶναι ἐντελῶς ταπεινὴ κι ἀσήμαντη, καὶ δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἐξαιρετικὸ πού νὰ τὴ δικαιολογεῖ καὶ νὰ τὴ φωτίζει.

Σίγουρα πὼς πίσω ἀπ' τὴ μετριοφροσύνη μου αὐτὴ κρύβεται μιὰ ματαιοδοξία ἀχαλίνωτη. Κατὰ βάθος ὅμως εἶμαι βέβαιος πὼς ἡ τεμπελιά μου εἶναι μεγαλύτερη ἀπ' τὴ ματαιοδοξία μου, κ' ἔτσι τὸ ἡμερολόγιο αὐτὸ (ἄς τὸ ποῦμε ἡμερολόγιο) τῆς ζωῆς μου δὲν πρόκειται ἀσφαλῶς νὰ διαρκέσει καὶ πολὺ. Ἄλλωστε εἶναι κάμποσος καιρὸς, (ἀπὸ δώδεκα χρό- νια τώρα πού τύπωσα τοὺς τελευταίους στίχους μου), πού ἔπαυσα πλέον νὰ πιστεύω στοῦ συγγραφικὸ μου δαιμόνιο, μ' ὄλο πού ἡ ἀδελφὴ μου ἡ Ἀντωνίνα ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ νομίζει πὼς μιὰ μέρα «θὰ καταχτήσω μὲ τὸ ἔργο μου τὴ φήμη!»

Τί κρίμα ἡ ἀδελφὴ μου ἡ Ἀντωνίνα νὰ μένει τόσο μακριά, καὶ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ καταλάβει τὴν πραγματικότητά!

Κι ὅμως! Κατὰ βάθος αὐτὸ μὲ κολακεύει καὶ μ' εὐχαριστεῖ. Εἶναι τό- σο λίγοι ἐκείνοι πού μιλοῦν τὸν τελευταῖο καιρὸ μ' ἐχτίμηση γιὰ μένα, ὥστε κατάντησα νὰ περιμένω μ' ἀγωνία τὰ γράμματά της, ὄχι γιατί βέ- βαια ἀνησυχῶ γιὰ τὴν ὑγεία της, ἀλλὰ μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ἐντρυφήσω μὲ αὐταρέσκεια στοὺς στερεότυπους ἐπαίνους της : «Ναί, Δημήτρη! Εἶμαι τόσο βέβαιη πὼς θὰ καταχτήσεις μιὰ μέρα τὴ δόξα...» Ἄλλωστε, ἂν δὲ μ' εὐχαριστοῦσε αὐτό, δὲ θὰ τὴ γέμιζα διαρκῶς μὲ ψέματα : πὼς τάχα πρόκειται νὰ ἐκδώσω αὐτὲς τὶς μέρες δυὸ βιβλία μου, πὼς ὅλα τὰ καλὰ περιοδικὰ ἐκλιπαροῦνε τὴ συνεργασία μου, πὼς τάχα ἔχω προτάσεις ἀπὸ σοβαρὲς ἐφημερίδες γιὰ τὴ στήλη τοῦ χρονογραφήματος, κ' ἓνα σωρὸ καυχησιολογίες, πού θὰ κοκκίνιζα ἂν τύχαινε νὰ τὶς διάβαζε ἄλλος ἀπ' τὴν ἀδελφὴ μου.

Βλέπετε ἡ Ἀντωνίνα Βαλτῆ εἶναι τόσο μακριά ἐκεῖ στὴν Ὀλλαν- δία, πού δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ μάθει ποτέ της τὴν ἀλήθεια....

Ἀπόψε εἶμαι πολὺ κουρασμένος! Αἰσθάνομαι λίγο ἀδιάθετος· τὸ αἷμα σφύζει στὰ μηλίγγια μου, καὶ μοῦ πυρώνει ἐλαφρὰ τὰ μάγουλα. Θᾶπρεπε

Ίσως νά παραιτήσω τὸ γράψιμο καὶ νά φωνάξω τῆ Μαρίκα—τὴν ὑπὲρ-τρια—νά μοῦ ρίξει βεντοῦζες. Εἶναι κάμποση ὥρα τώρα πού τὴν ἀκούω νά μπαινοβγαίνει στὴν τραπεζαρία καὶ νά κουδουνίζει τὰ πηρουνομά-χαιρα. Ίσως κιόλας νά μοῦ κάνει ἐντύπωση, γιατί ἀπὸ τρία χρόνια πού ἐργάζομαι σ' αὐτὸ τὸ μέρος, ἀπόψε εἶναι τὸ πρῶτο βράδυ πού μένω σπíti μου ὕστερα ἀπὸ τὸ φαί.

Ἐνα τριζόνι ἔχει σκαλώσει ψηλὰ στὴν καπνοδόχο καὶ θορυβεῖ. Ἐχω τὴν ἐντύπωση πὼς μὲ ἐκνευρίζει. Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά ἐξακολουθήσω νά γράφω. Ἄλλωστε ἄρχισα πάλι νά κρυώνω.

Ἄκούω τὸ γραίγο πού θορυβεῖ στὸν ἀνεμοδείκτη. Τὸ σκοτάδι ἔξω στὸν κῆπο εἶναι πηχτό. Ἄπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο δὲ μπόρω πιά νά δια-κρίνω τίποτε. Οὔτε τὸ φράχτη, οὔτε τίς μηλιές, οὔτε τ' ἀντικρυνό μας σπíti... Περίεργο! Κι οὔτε ἕνα φῶς, ἕνα φωσάκι... Τόσο πολὺ νωρίς λοι-πὸν κοιμᾶται ἐδῶ ὁ ἄλλος κόσμος; Ἄραγε νάχει κοιμηθῆ κ' ἡ Ἄγνη Κο-ζάκου; Ἐνιά ἡ ὥρα καὶ τὸ παράθυρό της εἶναι σκοτεινό.

Ὁ Θεὸς ἄς εὐλογεῖ τὸν ὕπνο της. Θάθελα νάβλεπα πολὺ αὐτὴ τὴν ὥρα τὰ καστανά της μάτια πού ἤσυχάζουν κάτω ἀπ' τίς βελούδινες βλεφαρίδες της..

Ἡ Μαρίκα ἐξακολουθεῖ νά θορυβεῖ στὸ διάδρομο. Πηγαινοέρχεται καὶ κουβεντιάζει μὲ τὸ Μοῦργο.

Τί νά συλλογίζεται τάχα αὐτὴ ἡ γυναῖκα. Τί νά συλλογίζεται;

—«Μαρίκα! Ἄναψε λίγη φωτιά.»

Μ' ἔχουνε πιάσει πάλι τὰ νεῦρα μου. Καὶ κρυώνω, κρυώνω σὰ νάσαι Γενάρης!

Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά ἐξακολουθήσω τὸ γράψιμο.

Ἡ Μαρίκα μπήκε μ' ἕνα καλάθι φρύγανα, καὶ ξωπίσω της ὁ Μοῦρ-γος χοροπηδᾷ ὀλοένα καὶ τῆς σηκώνει ψηλὰ τὸ φουστάνι.

Τὴν παρακολουθῶ σκυμμένη μπροστὰ στὸ τζάκι πού προσπαθεῖ ν' ἀνάψει τὴ φωτιά. Τὰ μάγουλά της εἶναι φουσκωμένα καὶ κόκκινα σὰ γι-νομένη ντομάτα. Τὰ μαλλιά της εἶναι κολλημένα μὲ ξύγκι στοὺς κροτάφους της, κ' ἡ ἀδρὴ καμπύλη τοῦ κορμιοῦ της μετακινεῖται κάθε τόσο σὰν ἀ-δούλευτο κούτσουρο.

—«Δὲ θὰ βγῆτε ἀπόψε, Κύριε;»

Αἰσθάνομαι τὰ πράσινα μάτια της πού μὲ κοιτάζουν μὲ αὐθάδεια. Ὑ-στερα τὴν ἀκούω πάλι πού ξεφουσᾷ σὰ ροκανίδια. Τὸ βλέμμα μου πέφτει στίς γυμνές γάμπες της.

Μιά ρόδινη γαλατερὴ σάρκα μὲ ξεχειλωμένες πτυχές, ἀνάμεσα ἀπὸ ροζ ἐσώρουχα καὶ ξεσχισμένες νταντέλλες. Τὸ αἶμα μυρμηγκιάζει στ' αὐ-τιά μου. Οἱ αἰσθήσεις μου πάλλονται τρυφερά σ' ἕνα θερμὸ λίκνισμα ἡδονῆς.

—«Δόσε μου ἕνα ποτήρι μαρσκινό, καὶ πήγαινε νά κοιμηθῆς!»

Δοκιμάζω μιὰ βαθιὰ ἱκανοποίηση πού φέρθηκα ἔτσι σ' αὐτὴ τὴ γυ-ναῖκα. Τὴν ἀκούω πού ἀπομακρύνεται, καὶ μετρῶ κάθε βῆμα της σὰν ἕνα καινούργιο μου θρίαμβο.

Εἶμαι πάλι μόνος! Στὸ τζάκι σπιθοβολοῦν τὰ ξύλα καὶ γιομίζουν τὸ σπíti μὲ κόκκινες ἀνταύγειες.

Τὸ τριζόνι ἔχει σωπάσει. Τί νάχει γίνει τὸ καημένο ;

Συλλογίζουμαι τίς αὐριανές ἀσχολίες μου, τὸ μάθημα τῶν Λατινικῶν τῆς Τετάρτης, τὴν Ἱστορία τῆς Τρίτης : Νέρβας, Τραϊανός, Ἄδριανός, Ἄντωνίνος, Μάρκος Αὐρήλιος, Κόμμοδος...

Ὁραῖο κι αὐτό...

Εἶναι τόση ὥρα πού δὲ μπορῶ νὰ γράψω τίποτε. Φέρνω διαρκῶς στὸ νοῦ μου τίς χοντρές γάμπες τῆς Μαρίκας, καὶ κάνω τίς πιὸ τολμηρές ὑποθέσεις. Εἶμαι ἕτοιμος νὰ τὴ φωνάξω κιόλας, μὰ καταλαβαίνω πὼς ἂν τὸ κάμω θὰ ξεπέσω πολὺ ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μου. Προτιμότερο νὰ φύγω.

Δέκα ἡ ὥρα.

Ὁ Ἄνδρέας Μανοῦσος θὰ περιμένει μὲ τὸ δήμαρχο στὴ Λέσχη. Μιὰ παρτίδα μπρίτζ, ἓνα μικρὸ ποκεράκι...

«Ὁχι λοιπόν, Δημήτρη Μηνᾶ! Δὲ θὰ βγεις ἀπόψε! Ὁχι! Ἄλλωστε δὲν ἔχεις δεκάρα στὴν τσέπη σου. Σοῦ τὰ πήραν ὅλα τὸ ἀπόγευμα».

Δοκιμάζω τὸ αἶσθημα τοῦ ἀνθρώπου πού ἐνίκησε τὸν ἑαυτό του. Ἀνακαλύπτω στὴν ψυχὴ μου ἓνα σοβαρὸ ὑπόλοιπο ἀξιοπρέπειας καὶ προσπαθῶ νὰ τὸ διατηρήσω. Τὸ στήθος μου φουσκώνει ἀπὸ ὑπερηφάνεια. Ἐχω διάθεση νὰ σηκωθῶ, νὰ περπατήσω μέχρι τὴν πλατεῖα καὶ νὰ γυρίσω πάλι πίσω μὲ ὕφος συγκρατημένον καὶ γαλήνιο.—«Νὰ πού ὁ Δημήτρης Μηνᾶς βγήκε, κι ὅμως δὲν κάθησε στὸ χαρτοπαίγνιο...» Κ' εἶμαι τόσο βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό μου... Ἐξακολουθῶ ὅμως νὰ μένω καθηλωμένος στὸ γραφεῖο μου. Καλύτερα, λέω, νὰ περιορισθῶ στὸ θεωρητικὸ μέρος τῆς δοκιμασίας αὐτῆς. Ἄλλωστε εἶμαι καὶ κρυολογημένος. Δὲ θᾶπρεπε, δὲ θᾶπρεπε ὅπωςδήποτε νὰ βγῶ...

Ἡ σκέψη αὐτὴ ἔχει γιομίσει τὸ μυαλό μου ἐφιάλτες. Συλλογίζουμαι πάλι ὅλα τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ, καὶ δὲν μπορῶ νὰ ἀποφύγω τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν εἶμαι τόσο ἥρωας ὅσο ἐνόμιζα πὼς ἦμουν στὴ ἀρχή. Ἀρχίζω δηλαδὴ πάλι νὰ πιστεύω πὼς ἂν εἶχα χρήματα δὲν θὰ καθόμουν αὐτὸ λεπτὸ στὸ σπίτι, κι ἄς ἦμουν δυὸ φορές κρυολογημένος, ἀπὸ ὅτι εἶμαι σήμερα.

Ἀνοησίες! Δὲ θᾶπρεπε νᾶμαστε τόσο αὐστηροὶ γιὰ τὸ ἑαυτό μας. Ὁ ἄσωτος υἱὸς γύρισε βέβαια στὸν πατέρα του ὅταν πιά κόντευε νὰ πεθάνει ἀπὸ τὴν πείνα. Ὅπωςδήποτε ὅμως μετενόησε καὶ γύρισε. Ποιὸς ξαίρει τί μπορεῖ νὰ γίνει καὶ μαζί μας.

«Ὁχι, Δημήτρη Μηνᾶ! Μὴ στενοχωρεῖσαι! Μπορεῖ βέβαια νὰ μὴν εἶσαι ἥρωας. Εἶσαι ὅμως ἀσφαλῶς ὁ ἄσωτος υἱὸς. Ὁ ἄσωτος υἱὸς πού μετενόησε...»

Κατὰ βάθος μοῦ εἶναι πολὺ εὐχάριστη αὐτὴ ἡ σκέψη. Τὴν ἐπαναλαμβάνω διαρκῶς στὴν ψυχὴ μου καὶ δοκιμάζω τὴ γοητεία τῆς. «Ὁ ἄσωτος υἱὸς. Ὁ ἄσωτος υἱὸς...» Τί κρίμα νὰ εἶμαι τόσο μόνος καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ ἐμπιστευθῶ καὶ κάποιου ἄλλοῦ τὸ μυστικὸ μου...

Ἐντεκα ἡ ὥρα! Ἡ νύχτα προχωρεῖ.

Τὸ μαρασκινὸ ἔχει σωθεῖ ἀπ' τὸ μπουκάλι του, κ' ἡ φωτιά ἔχει μεταβληθεῖ σὲ στάχτη μὲς στὸ τζάκι.

Θά ἔπρεπε νά κοιμηθῶ. Μά δὲν ἔχω ἀκόμη διάθεση γιὰ ὕπνο. Ἄλλωστε μὲ πονεῖ τόσο πολὺ τ' ἀριστερό μου πόδι, ποὺ θά μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά κλείσω μάτι ὅλη τὴ νύχτα.

Ἔξω ἀκούεται ὁ γραῖγος ποὺ θορυβεῖ στὰ φυλλάματα. Τὸ τριζόνι σκάλωσε πάλι ψηλά στὴν καπνοδόχο καὶ σφυρίζει.

Κοιτάζω τὰ ράφια μὲ τὰ βιβλία μου, καὶ προσπαθῶ νά σκοτώσω τὴν ὥρα. Ἔνα πηχτὸ στρῶμα κίτρινης σκόνης ἀναπαύεται μὲς στὰ χωρίσματα καὶ τὰ δερμάτινα καλύμματά τους. Αὐτὸ τὸ θέαμα μὲ κάνει νά λυποῦμαι.

— «Πόσο εἶμαι μόνος, Θεέ μου! Πόσο εἶμαι μόνος!»

Αἰσθάνουμαι τὸ αἶμα ποὺ ἀνεβαίνει στὰ μηλίγγια μου. Οἱ ὤμο-
πλάτες μου κοντεύουν νά ἐξαρθρωθοῦν ἀπὸ τὸν πόνο. Ἄκουω τοὺς
χτύπους τῆς καρδιᾶς μου. Τρίβω τὰ χέρια μου νά ζεσταθῶ. Τοῦ κάκου!
Τὸ κρὺο ἔχει εἰσχωρήσει στὴν ψυχὴ μου...

Σηκώνω τὸ παντελόνι μου καὶ βλέπω τίς πρησμένες ἀρθρώσεις τῶν
ποδιῶν μου.

«Θεέ μου! Γιατί! Γιατί!...»

Ἔνα ἄστρο γλύστρησε μιὰ στιγμή στὸ στερέωμα, καὶ σβύστηκε
μονομιᾶς μέσα στὸ χάος.

Στήνω τ' αὐτί μου κι ἀφουγκράζομαι τὴ νύχτα. Ἄκουω τὸ Μοῦργο
ποὺ σκαλίζει στὸν κῆπο τὰ ξερόφυλλα. Ἔχω τὴν ἐντύπωση πὼς κά-
ποιος μὲ παρακολουθεῖ πίσω ἀπ' τὸ τζάμι. Σηκώνω τὰ μάτια μου καὶ
βλέπω τὴ Μαρίκα. Εἶναι ἀνεβασμένη ψηλά στὴ μηλιά καὶ κρυφοκοιτά-
ζει ἀπ' τὸ φεγγίτη. Τὸ φόρεμά της ἔχει σκαλώσει στὰ κλώνια, καὶ τὰ
γυμνά της πόδια λάμπουνε ψηλά ὡς τὸ γοφὸ.

Ὁ Μοῦργος τινάζεται διαρκῶς καὶ τὴ γαβγίζει.

— «Μαρίκα!» Τὴ φωνάζω. Κ' εἶμαι ἔτοιμος νά σωριαστῶ στὰ πόδια
της.

Τὴν παρακολουθῶ ποὺ κατεβαίνει καὶ τρώω τίς γυμνές της κνήμες
μὲ τὸ βλέμμα μου. Τὸ μπουστο της εἶναι σπαργωμένο, καὶ τὸ πρό-
σωπὸ της κατακόκκινο...

Ἄκουω τὰ βήματά της ποὺ πλησιάζουν στὸ διάδρομο.

Μιὰ γλυκιὰ ταραχὴ γεμίζει πέρα ὡς πέρα τὴν ψυχὴ μου! Ἐτοι-
μάζω τὸ στρῶμα μου καὶ περιμένω...

Μαρίκα!...

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΕΓΩ, Ο ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ ΚΙ Ο ΕΧΘΡΟΣ ΜΟΥ

Είδα τὰ μάτια του πνιγμένα μές στην όμιχλη της άμφιβολίας κι άθελα μου τόν ρώτησα τί έχει. Ξεκλείδωσε τὰ δόντια του και μου σφύριξε :

—“Ακουσες ποτέ σου νά μιλοῦν για τρίγωνα ;

—“Ε ναί!... τοῦ εἶπα κι ὁ νοῦς μου πήγε άμέσως στα τρίγωνα τοῦ ζαχαροπλαστείου. “Εκαμε μιὰ χειρονομία άνουπομονησίας.

—“Υπάρχουν χιλίων ειδῶν τρίγωνα. “Εκείνα τῆς γεωμετρίας, τῆς θεότητος, τοῦ “Ίψεν, τῶν μασσῶνων, τῶν γαλλικῶν μυθιστορημάτων, τῶν σύγχρονισμένων άνδρογύνων...

—Και ποῦ θές νά τὰ ξαίρω ἐγώ ;

—“Ε, λοιπόν, παρ’ ὅλα αὐτά, ἐγώ άνακάλυψα ἕνα καινούριο τρίγωνο. Δέν μπόρεσα άκόμα νά τὸ καθορίσω, κι αὐτὸ μὲ βασανίζει. Νά πῶς ἔγινε :

Ξαίρεις πῶς ὅλοι ἔχουμε ἕνα σωρὸ μπερδεμένες δουλιές μέσα μας. Δικές μας και ξένες. “Αλλες άρχισμένες κι άτέλειωτες, άλλες μὲ τέλος και χωρὶς άρχή. Μαλλιὰ κουβάρια ποῦ εἶναι άδύνατο νά βρεῖς τὴν άκρη. “Εγώ λοιπόν άποφάσισα νά τὰ ξεδιαλύνω ὅλα αὐτά και νά τὰ βάλω σὲ τάξη. “Αλλά για νά τὸ κατορθῶσω, ἔπρεπε πρῶτα ν’ άνακαλύψω μέσα σ’ ὄλο αὐτὸ τὸ χάος τὸν σωστὸ ἑαυτὸ μου. Πρᾶμα φοβερὰ δύσκολο. “Ε λοιπόν, νά τί σοφίστηκα. Νά κάνω ἕνα τρίγωνο. “Εγώ, ὁ φίλος μου και ὁ ἐχθρὸς μου. Μέσα σ’ αὐτὸ τὸ τρίγωνο θάβρισκα σίγουρα τὸν σωστὸ ἑαυτὸ μου. Πάω λοιπόν στὸ φίλο μου και τὸν ρωτῶ :

—Γιατί μ’ άγαπᾶς ;

—Γιατί εἶσαι νοστιμούλης και καλός. Τὰ μάτια σου λάμπουν ἀπὸ ἔξυπνάδα και κάθε σου λόγος δείχνει τὴν καλὴ σου άνατροφή.

“Αμα ἄκουσα τὰ λόγια αὐτά ξαπλώθηκα πάνω τους, σάν γάτα τῆς “Αγκυρας πάνω σὲ πουπουλένιο μαξιλάρι και άναπαύτηκα για πολὺ καιρὸ. “Επειτα σηκώθηκα, πήγα στὸν ἐχθρὸ μου και τὸν ρώτησα :

—Γιατί μὲ μισᾶς ;

—Γιατί σ’ εὐνόησε ἡ τύχη και σουῶδωσε ὅλα τὰ καλά. Μ’ αὐτά σουῶναι πολὺ εὐκόλο νά μὲ νικήσεις ἐμένα ποῦ παλεύω μόνο μὲ τὰ δόντια και τὰ νύχια.

Καταντράπηκα και ταραχτήκα στα λόγια του. “Αρχισα νά τρέχω σάν τρελλός, νά πετῶ ἀπὸ πάνω μου ὅλα τὰ καλά ποῦ μουῶδωσε ἡ τύχη και νά γυρεύω άλλια κερδισμένα μὲ τὸν κόπο μου. Τότε ἡ καρδιά μου πλημμύρισε σιγὰ σιγὰ ἀπὸ συμπόνια και άγάπη για τὸν ἐχθρὸ μου. Και ξαφνικά κατάλαβα πῶς ὁ φίλος μου ἦταν ἐχθρὸς μου και ὁ ἐχθρὸς μου ἦταν φίλος μου. Τους άλλαξα άμέσως θέση και πήγα στὸν φίλο μου ποῦ ἦταν ἐχθρὸς μου, τὸν τράνταξα και τὸν ρώτησα :

—Γιατί μὲ μισᾶς ;

—Δέν σὲ μισῶ. Για νά ζήσω σ’ ἔχω άνάγκη. Πρέπει νά εἶμαι βέβαιος πῶς εἶσαι ὡμορφος, καλός και ἔξυπνος. Πῶς ἔχεις καλὴ άνατροφή. Πρέπει νά μπορῶ νά σ’ άγαπῶ. Για νά ζήσω πρέπει ν’ άγαπῶ.

“Η καρδιά μου σκίρτησε ἀπὸ χαρὰ κ’ ἔτρεξα στὸν ἐχθρὸ μου ποῦταν φίλος μου και τὸν ρωτῶ :

—Γιατί μ’ άγαπᾶς ;

—Δέν σ' αγαπῶ, σέ ζηλεύω. Γιατί εἶσαι καλύτερος ἀπό μένα. Γιατί βλέπω πῶς ὅτι κι ἂν κάνω, δέν θά μπορέσω νά σέ φτάσω ποτέ.

Σφίκτηκε πάλι ἡ καρδιά μου κι ὁ νοῦς μου μπερδεύτηκε. Τοὺς ξανάβαλα στήν πρώτη τους θέση κι ἄρχισα πάλι νά τοὺς ρωτῶ :

—Γιατί μ' αγαπᾶς; Γιατί μ' μισᾶς;

Τώρα ὁ φίλος μου μ' αγαποῦσε ἀπό ἐγωῖσμό και ὁ ἐχθρός μου μέ μισοῦσε ἀπό ἄμιλλα. Τοὺς ξανάλλαξα πάλι θέση.

Κατάλαβες τώρα τὸ βάσανό μου;

—Σχεδόν.

—Ἐφτασε μέρα πού ἄλλαξε και ξανάλλαξε τοὺς νεκάτεψα. Τώρα δέν ξαίρω πιά ποιὸς εἶναι ὁ φίλος μου και ποιὸς ὁ ἐχθρός μου· ἂν ἔχω κἂν φίλο ἢ ἐχθρό. Δέν ξαίρω πιά τίποτε. Κ' ἔτσι δέν θά κατορθώσω ποτέ νά διαγράψω τὸ καινούριο τρίγωνο πού ἀνακάλυψα και νά βρῶ τὸν σωστὸν ἑαυτό μου γιὰ νά τὰ βάλω ὅλα σέ τάξη.

Πρὶν φύγει μοῦπε ἀκόμα σχεδόν κλαίγοντας :

—Και τώρα ἔλα. Δόσε μου τὸ χέρι σου. Γιατί κι ἂν δέν μάθω ποτέ ἂν εἶσαι φίλος μου ἢ ἐχθρός μου, πάλι μαζί τὸν ἴδιο δρόμο περπατοῦμε.

ΜΑΡΙΚΑ ΡΟΥΣΙΑ

ΨΑΛΜΟΙ

I

Κύριε, φωνὴ τοῦ Ἐλέους πραϋντική
στή φούχτα μου ἓνα σπόρο ἔχω κρατήσει
μοναδική μου ταπεινὴ σπονδὴ
και τὸν αὐλό πού σ' ἔχ' ὕμνολογήσει.

Κύριε πού εἶναι τὸ βλέμμα σου ἰλαρὴ
θάλασσα μ' ἄσπρα πανιά τῆς καλωσύνης
Κύριε, γιατί ἀτενίζω πάλι τὴν αὐγὴ
Σ' εὐχαριστῶ μέ δάκρυα εὐγνωμοσύνης.

II

Μέ κομπασμοὺς τὸ ἐγώ μου, Κύριε,
κι ἤχους κυμβάλων σέ ἀτενίζει
χαμόγελας, μὰ ἡ λύπη σου δέν κρύβεται
κι ἡ Ἐπίπληξη στὰ χεῖλη σου τρεμίζει.

Πῶς ντρέπομαι στήν πόρτα σου πού ἐστάθηκα,
μὰ ναι ἡ Σκιά μου, Κύριε, πού ἐλύθη
ἀπ' τὴν βαρεὶ ἀλυσίδα τῆς Ἐπίγνωσης
και μέ πορφύρ' ἀλαζονείας ἐντύθη.

III

Ξέσπασε ἡ καταιγίδα ζοφερὴ
 νύχτα μὲ ἀνεμοβρόχι καὶ χαλάζι
 μ' ἀνάτειλε σάν ρόδο πάλ' ἡ Αὐγὴ
 στὸν τάφο τῆς ὀργῆς σου κι εὐωδιάζει.

Κι ὄρθρισε τ' ἅγιο φῶς, φῶς ἐκ φωτῶν
 κι ἡ σαύρα, ὁ σκαραβαῖος καὶ τὸ σκουλήκι
 στὸ χῶμα σου ἀνυμνοῦν τῶν ταπεινῶν
 τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐχαριστία πού σοῦ ἀνήκει.

Ἰθάκη 1940

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΤΡΑΝΤΑΦΥΛΛΕΝΗΣ *

Εἶναι μικρούτσικον καρπὸν πού κάμνει τὸ σινάππιν
 τζιαὶ βάρτε φτίν ν' ἀκούσετε γιὰ μιὰν πικρὴν ἀγάπην.
 Τζι' ἂν ἀρρωστήσω, μάνα μου, θέλω νὰ σοῦ μηνύσω.
 Μὲφ φοηθῆς τὴμ μάνας σου (μ)ηδὲ κανέναν ἄλλον
 μόνον, Τρανταφυλλένη μου, πρόφτασε δίχως ἄλλον. 5
 Δεξιὰ κάθεται μάνα μου, ζαβρὰ ἢ ἀδερφή μου
 στάθου στὸ προσκεφάλιμ μου ὥσπου νὰ βκῆ ἢ ψυχή μου.
 Μὲ τὰ γρυσᾶ sheράτζια σου πιᾶσε τζιαὶ κάλυψε με,
 μὲ τὰ γρυσᾶ sheράτζια σου πιᾶσε μιζάρωσε με. 10
 Μῆτε γρυσᾶ μοῦ φόρησε, μὲ μαρκαριταρένα
 μόνον, Τρανταφυλλένη μου, μαῦρα σκοτεινιασμένα.
 Ἄντάν νὰ δῆς τζιαὶ τὸμ παπᾶν ν' ἀννοιξη τὸ μαντάλιν
 τότες, Τρανταφυλλένη μου, βάλε φωνὴν μεάλην,
 Ἄντάν νὰ δῆς νὰ βκάλλουσιν τὴν τσάππαν τζιαὶ τὸ φκυάριν
 τότες, Τρανταφυλλένη μου, ρίψε χαμαὶ ψυχάριν. 15
 Ἄντάν νὰ δῆς τζιαὶ τὸν παπᾶν νὰ βάλῃ πετρασήλιν
 τότες, Τρανταφυλλένη μου,
 shύψε τζιαὶ γλυκοφίλα με γλυκὰ γλυκὰ στὰ sheλη.
 Ἄντάν νὰ μὲ περάσουσιν ἀπὸ τὴγ γειτονιάσ σου,
 ἂν εἶσαι ταῖρισ σπλαχνικόν, τράβησε τὰ μαλλιὰ σου. 20
 Ἄντάν πεθάνω, μάνα μου, κάμε μου τζ' ἕναν ἄρτον,
 γιὰτ' ἔν τζ' ἔν νὰ μὲ ξαναδῆς στὸν κόσμον τοῦτον νᾶρτω.
 Ἄντάν πεθάνω, μάνα μου, κάμε μου τὲς ἐνιά μου,
 κάμε μου τὰ τριμήνια μου τζιαὶ τὰ μνημόσυνά μου.
 Ἄντάν πεθάνω, μάνα μου, κάμε μου τὲς σαράντα 25
 τζιαὶ πιέρωσε τζιαὶ τὸν παπᾶν νὰ μνημονεύῃ πάντα.

ΛΕΥΚΟΣ Ν. ΚΛΗΡΙΔΗΣ

* Δημοτικό.—Ἰθακίτικη Ἰστορία Ἰθάκης Χ' Σάββα ἀπ' τὸν Ἰαγρό, ἀγράμματης 80 χρονῶν.

SIR GEORGE HILL

Α Μ Α Θ Ο Υ Σ *

'Από τὴν ἐποχὴ πού τὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο ἔκανε μερικές ἀνασκαφές στὴν Ἀμαθούντα, στὰ 1893-4 (1), ἡ ἱστορία καὶ οἱ ἀρχαιότητες αὐτοῦ τοῦ τόπου δὲν ἔχουν προσεχθεῖ πολὺ ἐκτός ἀπὸ τὴ Σουηδικὴ Ἀποστολὴ πού, στὰ 1930, ἐξέτασε εἰκοσιέξι τάφους ἀκόμη στὴν ἴδια νεκρόπολη (2). Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν εἶναι ἀνώφελο, κατόπι πού πέρασαν τόσα χρόνια, νὰ ρίξει κανένας μιὰ ματιὰ στὸ ὕλικὸ εὐρημάτων καὶ μελέτης μιᾶς ἀπὸ τίς πιὸ ἐνδιαφέρουσες καὶ τίς λιγώτερο κατανοητές πόλεις τῆς Κύπρου. Στους ἱστορικοὺς χρόνους εἶχεν ἐπισκιασθεῖ κάπως ἀπὸ τὴν Πάφο καὶ οἱ ἀναφορές σ' αὐτὴ ἀπὸ τοὺς παλιούς συγγραφεῖς εἶναι συχνὰ σκοτεινές καὶ περίπλοκες. Σ' ὅ,τι θ' ἀκολουθήσει δὲν ἰσχυρίζομαι πὼς ἔχω λύσει τὰ προβλήματα ἀλλ' ἀπλῶς πὼς ἔχω ἐκθέσει τὴν ὑπόθεσιν μὲ τὰ καθέκαστα τῆς κ' ἔχω ὑποδείξει τὴν κατεύθυνση πού μπορεῖ νὰ πάρει ἡ μελλοντικὴ ἔρευνα μὲ κάποια ἐλπίδα ἐπιτυχίας (3).

"Ὅταν ἔγιναν οἱ προαναφερμένες ἀνασκαφές τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, οἱ ἀρχαιολόγοι ἦταν ἀκόμη θαμπωμένοι ἀπὸ τὸν Φοινικικὸν ἀντικατοπτρισμό. Κάθε τι τὸ ἀρχαῖο ἔπρεπε νὰ ἐξηγηθεῖ κατόπι ἀπὸ συσχετισμὸ μὲ τὴ Φοινίκη. "Ἔτσι τίς οἰκοδομές, πού εἶχαν ἀνασκάψει στὴν Παλαίπαφο, τίς θεώρησαν ὡς τ' ἀπομεινάρια τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, σχεδιασμένου κατὰ τὸ Φοινικικὸ σύστημα, ἐνῶ ὑπάρχει κάθε λόγος νὰ υποθέσει κανένας πὼς οἱ ἀρχαιολόγοι πού ἔσκαψαν δὲν ἄγγιξαν καθόλου τὸ χῶρο τοῦ κύριου ναοῦ, κι ὅ,τι ἀνακάλυψαν δὲν παρουσιάζει βέβαια τίποτε τὸ Φοινικικόν.

Τὸ ἴδιο συνέβηκε μὲ τὴν Ἀμαθούντα. Ἀναφερόταν πάντα στίς περιγραφές ὡς Φοινικικὴ πόλη, καὶ κατόπι ἀπὸ τὸ Κούριο, ἴσως ὡς ἡ πιὸ σημαντικὴ ἀπὸ τίς Φοινικικὲς ἀποικίες στὴν Κύπρο. Τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἐγκατάστασης Φοινικῶν ἐκεῖ κανένας δὲν εἶναι διατεθειμένος νὰ τὸ ἀρνηθεῖ. Μὰ ἦταν πολὺ ἀρχαιότερη ἀπὸ τὸν καιρὸ πού οἱ Φοινικεὶς πατοῦσαν γιὰ πρώτη φορὰ τὸ πόδι τῶν σὸ νησὶ καὶ γιὰ τὴν κατανοήσιν τοῦ Κυπριακοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς Κυπριακῆς θρησκείας εἶναι τὸ παλαιότερον κοίτασμα, ὅχι τὸ στρῶμα πού εἶχε στιβαχθεῖ ἀπάνωθε του, πού ἔχει σημασία.

* Ἀπὸ τὸ Extrait de l' Annuaire de l' Institut de Philologie et d' Histoire Orientales et Slaves, t. v (1937) (Mélanges Émile Boisacq) Bruxelles, 1937, pp. 485-491.

(1) Excavations in Cyprus... ἀπὸ τοὺς A. S. MURRAY, A. H. SMITH, καὶ H. B. WALTERS, 1900.

(2) Swedish Cyprus Expedition, II, 1935, σ. 1-141.

(3) Ὁ ΠΕΡΙΣΤΙΑΝΗΣ στὴ *Γενικὴ Ἱστορία* του ἔχει προβλέψει ἀναφορικῶς μὲ πολλὰ σημεῖα τὰ ἐπιχειρήματα πού προβάλλονται κατὰ τῆς θεωρίας πὼς ἡ Ἀμαθούς εἶχε τὴν ἀρχὴ τῆς ἀπὸ τοὺς Φοινικεὶς. Δὲς ἐπίσης PERDRIZET στὸ Bull. Corr. Hell. 20 (1896), σ. 353.

Ἄς ἀσχοληθοῦμε μὲ τὸ ἀπάνω στρώμα πρῶτα. Τίποτε ἀπὸ τὰ πραγματικά Φοινικικά λείψανα δὲν ἔχει βρεθεῖ στὸν καθαυτὸ χώρο τῆς Ἀμαθούνας. Μὰ τὸ κέντρο τοῦ χώρου δὲν ἔχει ἀνασκαφεῖ, καὶ κάτι μπορεῖ νὰ παρουσιασθεῖ ὅταν γίνει αὐτό. Τίποτε μὲ φοινικικὴ προέλευση ποῦ δὲ θὰ μπορούσε νὰ εἰσαχθεῖ, δὲν ἔχει βρεθεῖ στοὺς τάφους ποῦ ἔχουν ἀνασκαφεῖ ὡς τὰ τώρα. Ἐνδεχόμενον νὰ ὑπάρχει κάποια ὀφειλὴ στὴ Φοινικὴ σχετικὰ μὲ κάποια ἀντικείμενα ποῦ, ἂν λάβουμε ὑπόψη τὸ μέγεθος τους, πρέπει νὰ εἶχαν κατασκευασθεῖ ἐπιτοπίως ὅπως, λόγου χάρη, εἶναι ὁ μεγάλος σαρκοφάγος στὴ Συλλογὴ Τσεσνόλα (1) ἢ οἱ δυὸ μεγάλοι πίθοι, ὁ ἓνας στὸ Λουῖβρο κι ὁ ἄλλος ποῦ μένει ἀκόμη στὴ θέση του (2). Μ' αὐτὰ δὲν εἶναι ἀρχαιότερα ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ἔκτου αἰῶνα, κ' ἢ ὀφειλῆ τους στὴν Ἑλλάδα εἶναι τόσο φανερὴ ποῦ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ τ' ἀποδώσουμε σὲ Φοινικικά χέρια. Ἡ πλησιέστερη ἀνακάλυψη εὐρήματος μὲ καθαρὸ Φοινικικὸ χαρακτήρα εἶναι ἡ ἀφιέρωση τοῦ ὄγδου αἰῶνα στὸν Βάαλ Λίβανον, ἀπὸνω σὲ χάλκινα ἀγγεῖα ποῦ ἀναφέρεται πὼς βρέθηκαν σὲ μιὰ τοποθεσία, ἑπτὰ μίλια ἀπάνω-κάτω, πρὸς τὰ βόρεια τῆς Ἀμαθούνας (3). Τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου ποῦ τ' ἀφιέρωσε δὲν ἔχει διατηρηθεῖ, μὰ περιγράφεται ὡς «κυβερνήτης τῆς Καρτιχαδάστ, δοῦλος τοῦ Χιράμ, βασιλεὺς τῶν Σιδωνίων» κι ἀφιερώνει τὰ ἀγγεῖα στὸ «Βάαλ τοῦ Λιβάνου, τὸν κύριο του». Ἐάν προβληθεῖ τὸ ἐρώτημα γιατί ἀντικείμενα ἀφιερωμένα στὸ Βάαλ τοῦ Λιβάνου βρέθηκαν στὴν Κύπρο, ἡ ἀπάντηση μπορεῖ νᾶναι πὼς κάποιοι τοπικοὶ Δίας (ἴσως Λαβράκιος, ποῦ εἶχε τέμενος στὴ Φασούλλα, ὄχι πολὺ μακρὰ ἀπὸ τοῦτο τὸ μέρος) ταυτίζεται μὲ τὸ Συριακὸ θεό (4).

Ἡ ἀναγνώριση τοῦ Καρτιχαδάστ (τῆς «Νέας Πόλης») εἶναι συζητήσιμη. Ὁ εὐνοούμενος ὑποψήφιος γι' αὐτὸ εἶναι τὸ Κίτιο. Τὸ Καρτιχαδάστ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς δέκα πόλεις τῆς Κύπρου ποῦ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπιγραφή τοῦ πρίσματος τοῦ Ἀσσαρχαδδών, ποῦ γράφηκε στὰ 673]2 π. χ. (5) Ἐφόσον εἶναι δυνατό νὰ ἀναγνωρισθοῦν οἱ πόλεις αὐτές, δὲν περιλαμβάνει εἴτε τὸ Κίτιο εἴτε τὴν Ἀμαθούνα. Ὁ Ἐδουαρδ Μέγιερ ἐξηγεῖ πὼς τὸ Κίτιο οὐδέποτε ἀναφέρεται στοὺς καταλόγους τοῦ Ἀσσαρχαδδών καὶ τοῦ Ἀσιουρμπανιπάλ γιατί τώρα καὶ πάλι ἀνήκε στοὺς Τύριους (6). Ἄν αὐτὸ εἶναι πραγματικὸ, μένουμε ἀκόμη μὲ τὴν Ἀμαθούνα στὸ χέρι. Ἦταν τὸ «Nurê» μιὰ ἀπὸ τὶς δέκα πόλεις ποῦ γιὰ τὴν ἀντίστοιχὴ του δὲν ἐγίνε καμμία εἰσήγηση; Ἦταν τοῦτο τὸ ἀρχικὸ ὄνομα τοῦ τόπου, κ' οἱ Φοινικεὶ ἀποικοὶ τοῦ ἄλλαξαν μὲ τὸν καιρὸ τὸ ὄνομα σὲ Ἀμαθοῦς, ἐνθυμούμενοι τόπους μὲ τοῦτο τὸ ὄνομα στὴν παλιὰ πατρίδα των; (7) Ἡ εἶναι

(1) MYRES, *Handbook of the Cesnola Coll.* no. 1365. *Swedish Cyprus Exp.*, II, σ. 2.

(2) PERROT καὶ CHIPIEZ, *Hist. of Art in Phoenicia and its Dependencies*, London 1885, I σ. 290.

(3) C. I. S., I. 5. OHNEFALSCH-RICHTER, *Kypros, the Bible and Homer*, σ. 19, no.

47 COOKE, *North Semitic Inscriptions*, no. 11.

(4) K. B. H., σ. 19.

(5) SCHEIL, *Le prisme d' Assarhaddon*, 1914. R. CAMPBELL THOMPSON, *The Prisms of Esarhaddon and Ashurbanipal*, 1931, σ. 25.

(6) *Gesh. d. Alt.* (ed. Stier), III, σ. 91.

(7) Ὅπως δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ συνδέουμε τὴν Κυπριακὴν Ἀμαθούνα μὲ παρόμοια ὀνόματα στὴ Συρία ἢ τὴν Παλαιστίνη, τὸ ἴδιο δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ τὴ σχετίζουμε μὲ παρόμοια ὀνόματα στὴν Ἑλλάδα, ὅπως εἶναι ἡ πόλις Ἀμαθαί στὴ Σικελία, ἢ Ἀμαθία στὴ Μακεδονία, ἢ ὁ ποταμὸς Ἀμαθος στὴ Μεσσηνία.

ἡ Ἀμαθοῦς τὸ Καρτιχαδάστ; Εἶχαν μεταβάλει τὴν Ἀμαθούντα οἱ Φοίνικες, κατόπι πού ἐγκατεστάθηκαν σ' αὐτή, σὲ μιὰ «νέα πόλη»; Ἡ τοποθεσία ὅπου βρέθηκαν οἱ ἀφιερωτικές ἐπιγραφές ἀπὸ τὸν κυβερνήτη τοῦ Καρτιχαδάστ δὲν εἶναι παρὰ ἑφτά μίλια μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀμαθούντα, ἐνῶ ἀπὸ τὸ Κίτιο ἀπέχει κατευθείαν σωστὰ εἰκοσιοκτὼ μίλια. Κάτι ἄλλο εἶναι ὡστόσο δυνατό. Ἡ Λεμεσό ἀντικατέστησε τὴν Ἀμαθούντα σὲ κάποιον ἄγνωστον καιρὸ, μὲ τὸνομα Νεάπολις. Ἐχοντας καλύτερο ἀγκυροβόλιο ἀπὸ τὴν Ἀμαθούντα μπορεῖ καὶ νᾶχε τραβήξει τοὺς Φοίνικες. Κανένας θᾶδινε εὐνοϊκώτερη προσοχὴ σὲ τοὐτή τὴν ἀποψη, ἐὰν ὁ χῶρος τῆς παρουσίαζε μαρτυρία γιὰ Φοινικικὴ κατάληψη. Ἐκεῖνο πού μᾶς εἶναι γνωστό, ὡς τὴν ὥρα, εἶναι ἓνας «Ἑλληνοφοινικικός» τάφος πού ἀποδεικνύει πῶς ὁ χῶρος ἦταν κατοικημένος στὸν ἔβδομο αἰῶνα (1).

Τὸ γεγονός πῶς ἡ Ἀμαθούντα ἔδειξε ὅτι περιγράφεται ὡς ἀνθελληνικὴ συμμάθειες στὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀνήσιλου καὶ στὸν ἀγῶνα τοῦ Εὐαγόρα τοῦ Α'. ἔχει προσαχθεῖ ὡς μαρτυρία γιὰ τὴ Φοινικικὴ τῆς καταγωγῆ. Μὰ οἱ τέτοιες συμμάθειες ὑπαγορεύονται ἀπὸ τοπικὴς ἀνάγκες πού γι αὐτὲς δὲν ξαίρουμε τίποτε. Ἄν ἦταν τὸ Φοινικικὸ στοιχεῖο πού ἔσπρωξε τὴν Ἀμαθούντα κατὰ τοῦ Ὀνήσιλου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόμματός του, πῶς συμβαίνει τὸ Κίτιο, πραγματικὰ Φοινικικὸ ὀχύρωμα, νὰ μὴ ἀναφέρεται ὅτι τὸν ἐνόχλησε μ' ἓνα ὀποιοδήποτε τρόπο; Ἐξάλλου ἐὰν καὶ τὸ Κίτιο κ' ἡ Ἀμαθούντα ἦταν ἐχθροὶ τοῦ Εὐαγόρα τοῦ Α' στὸν Κυπριακὸ Πόλεμο, τὸ ἴδιο ἐχθροὶ του ἦταν καὶ οἱ πέρα-πέρα Ἑλληνικοὶ Σόλοι.

Ὁφείλουμε, πράγματι, ἐκτός ἐὰν μελλοντικὴς ἀνασκαφὴς ἀποκαλύψουν Φοινικικὰ λείψανα σὲ μεγάλη ἔκτασιν, νὰ σκοντάρουμε πάρα πολὺ ἀπὸ τὸ Φοινικικὸ στοιχεῖο στὴν Ἀμαθούντα. Ὡς τὰ τώρα, οὔτε μιὰ Φοινικικὴ ἐπιγραφή, σίγουρη ἔνδειξη Φοινικῶν ἀποίκων, δὲν ἔχει βγεῖ ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς, ἐνῶ τὸ Κίτιο ἔχει ἀποδώσει περισσότερες κί ἀπὸ τὴ Φοινικὴ τὴν ἴδια. Ἡ ἐγγῶσια λατρεία τοῦ Ἡσακλῆ Μιλίκια, ἀλήθεια, μπορεῖ νᾶναι Φοινικικῆς καταγωγῆς, σ' ὄνομά τῆς ἂν ὄχι στὴν οὐσία τῆς, μὲν πού ὁ Ἡτιουσσῶ κλίνει νὰ παραδεχθεῖ Ἀσσυριακὴ ἐπίδραση σ' αὐτὴ ὅπως στὸν περίφημο κολοσσό (2). Ἐπίσης ὁ Φοινικικὸς Ἀδωνις εἶχε πολιτογραφηθεῖ ἐκεῖ ἓνα μὲ τὴν Ἀφροδίτη, κί ἀντικείμενα πού γενικὰ ταξινομοῦνται ὡς Φοινικικὰ ἔχουν βρεθεῖ στὴν Ἀμαθούντα ὅπως, λόγου χάριν, τὸ περίφημο ἀσημένιο χανάπι (3) ἢ μερικὰ περιέργα τευμένα ἀπὸ τερρακόττα (4). Μὰ τέτοια σκόρπια ἀντικείμενα Φοινικικοῦ ἢ Φοινικίζοντος ρυθμοῦ μποροῦσαν νὰ βρεθοῦν ὀποιοδήποτε στὴν Κύπρον. Καὶ κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶναι ἀρχαιότερα ἀπὸ τὸν ἔβδομο αἰῶνα.

(1) Catal. of the Cyprus Museum, no. 1501.

(2) DUSSAUD σὲ *Mon. Piot*, 21 (1913), σ. 7.

(3) Βρίσκεται σήμερον σὲ Βρετανικὸ Μουσεῖο: MYRES σὲ *Journ. Hellen. Stud.* 33, σ. 25 κέξ. Ἡ προέλευσιν τοῦ ἀπὸ τὴν Ἀμαθούντα στήριζεται ἀπάνω στὴ διαβεβαίωσιν τοῦ ἀναξιόπιστου Λ. Π. ντὶ Τσεσνόλα. Εἶναι ὀλωσοδιόλου ἀβέβαιο ἂν τοῦτο καὶ παρόμοια χανάπια ἔγιναν στὴ Φοινικὴ ἢ στὴν Κύπρον ἀπὸ Φοίνικες ἢ Ἑλληνες πού δούλευαν κάτω ἀπὸ Φοινικικὴ ἐπίδρασιν.

(4) K. B. H., Pl. 199. 1, 2 (ὁ τύπος μοιάζει μὲ τὴν Ἀστάρτη τῆς Ἄρκας, Brit. Mus. Catal. Coins, *Phoenicia*, σ. LXXII). WALTERS, Brit. Mus. Catal. *Terracottas* A 150.

Κι' ὅμως ξαίρουμε πὼς ἡ Ἄμαθούντα εἶχε ἱστορία πού ἔφτανε ἴσαμε τὴν πιὸ μεγάλη ἀρχαιότητα. Ὁ Τάκιτος, σ' ἓνα καλὰ γνωστὸ χωρίο (Ann. III 62), κατατάσσει τὸ ναὸ τῆς Ἀφροδίτης μαζί με τὸ ναὸ τῆς ἴδιας Θεᾶς στὴν Πάφο καὶ τὸ ναὸ τοῦ Διὸς στὴ Σαλαμίνα ὡς τὰ τρία ἀρχαιότερα Κυπριακὰ ἱερά. Ὁ Ψευδο-Σκύλαξ ξεχωρίζει τὸ λαὸ τῆς Ἄμαθούνας πού τὸν περιγράφει ὡς αὐτόχθονα λαό, μόλο πού προσθέτει πὼς «ὑπάρχουν κι ἄλλες βαρβαρικές πόλεις στὸ ἐσωτερικό», κι ὁ Θεόπομπος ἐπίσης πίστευε πὼς οἱ Ἄμαθούσιοι ἦταν ὑπολείμματα τοῦ προ-Ἑλληνικοῦ λαοῦ τοῦ Κινύρα πού διώχτηκαν ἀπὸ τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τοὺς Ἑλληνες ὅταν αὐτοὶ πῆραν τὴν Κύπρο (1). Γνωρίζουμε κάτι γιὰ τὸ χαρακτήρα τῆς «Ἐτεοκυπριακῆς» γλώσσας πού μιλοῦσαν αὐτοὶ οἱ προ-Ἑλληνες Ἄμαθούσιοι, γιατί ἓνας μικρὸς ἀριθμὸς ἐπιγραφῶν μᾶς ἔχουν ὡς τὰ τώρα σωθεῖ, γραμμένον στὸ μεταγενέστερο Κυπριακὸ ἀλφάβητο, μὰ σὲ μιὰ ἀκατανόητη γλώσσα. Χάρης σὲ μιὰ διγλωσση ἐπιγραφή εἶναι βέβαια πὼς τὰ σημεῖα τοῦ συλλαβικοῦ ἀλφαβήτου ἔχουν τὴν ἴδια ἀξία ὅπως ὅταν χρησιμοποιούνταν γιὰ τὴν Κυπριακὴ Ἑλληνικὴ (2). Μὰ ἡ γλώσσα παραμένει ἀδιάβαστη. Γιὰ μᾶς τὸ ἐνδιαφέρον γεγονός εἶναι τὸ ὅτι οἱ περισσότερες ἀπὸ τοῦτες τὶς ἐπιγραφές φαίνονται νὰ συνδέονται με τὴν Ἄμαθούντα ἀπ' ἀφορμὴ τὴν προέλευση τους. Τὸ νὰ ἐπιζῆσει ἓνας λαὸς πού μιλοῦσε αὐτὴ τὴ γλώσσα ἀπὸ τὴν πιὸ ὀμιχλώδη ἀρχαιότητα ἴσαμε τὸν τέταρτο αἰῶνα π. Χ., παρ' ὄλο πού ὁ πρωταρχικὸς πληθυσμὸς ἦταν παραφορτωμένος ἀπὸ Ἑλληνες καὶ Φοίνικες, εἶναι ἐκπληκτικό.

Κι αὐτὴ ἡ ἱστορία, μυθικὴ ἢ ἄλλως πως, τῶν διαφόρων εἰδῶν λατρείας στὴν Ἄμαθούντα μᾶς ἐπιτρέπει κάπου-κάπου νὰ γνωρίσουμε μερικὰ πρωτόγονα στοιχεῖα πρῶτα-πρῶτα ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς τόπους λατρείας τῆς Ἀφροδίτης ὡς θεᾶς τῆς εὐφορίας. Ξαίρουμε ἀπὸ τὸν Ἡσῦχο πὼς ἡ θυσία γιὰ τὴν Ἀφροδίτη στὴν Ἄμαθούντα ὠνομαζόταν *κάρπωσις*. Μιὰ ἐπιγραφή τῶν πρώτων χρόνων τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας (3) ἀναγράφει ψήφισμα πού διακανονίζει τὸ συνηθισμένο ἑορτασμὸ μιᾶς θυσίας στὴν Ἀφροδίτη γιὰ τὴν εὐφορία τῶν ἐσοδειῶν. Ὡς θεὰ τῆς βλάστησης δὲν εἶναι ἐκπληκτικό τ' ὅτι βρίσκει κανένας τὴν Ἄμαθουσία Ἀφροδίτη νὰ συνταυτίζεται με τὴν Ἀριάδνη. Μιὰ ἀξιοσημεῖωτη παραλλαγή τοῦ μύθου τῆς Ἀριάδνης, πού μᾶς ἔσωσε ὁ Πλούταρχος ἀπὸ τὸν Παίονα τὸν Ἄμαθούσιο, φέρνει τὸν Θησέα μαζί με τὴν Ἀριάδνη στὴν Κύπρο ἀντί

(1) Ἐνας μῦθος ἀναφέρει πὼς ἡ μητέρα τοῦ Κινύρα ὀνομαζόταν Ἄμαθούσα.

(2) Ὁ OBERHUMMER, στὸ ἄρθρο *Kypros* στὴ *R. E.* τοῦ Pauly-Wissowa, παραπέμπει σὲ προηγούμενες δημοσιεύσεις (πρόσθ. DUSSAUD, *Civil Préhel.*, 2η ἔκδ. σ. 437 κέξ.) Μεταγλωττίσματα στὸ *Kleinasial. Sprachdenkmäler* τοῦ J. FRIEDRICH, 1932, σ. 49-52. Εἰκασίαι σχετικὰ με τὴ γλώσσα θὰ βρεῖ κανένας στὴ βιβλιοκρισία τῆς δημοσίευσης τοῦ Meister ἀπὸ τὸν P. KRETSCHEMER στὸ περ. *Gloffa*, V (1914), σ. 260, στὴ μελέτη τοῦ θέματος ἀπὸ τὸν BORK (*Mitteil. Altoriental Ges.* 1 1930), στὰ ἄρθρα του E. POWER στὸ *Biblica*, 10 (1939), σ. 129-169 καὶ στὸ *Dict. de la Bible*, Supp. II (1934), s. v. *Chypre* πού τοῦ κάνει ἀρκετὴ ἀνασκευὴ ὁ PEDERSEN στὸ *Orient. Literaturzeitung*, 33 (1930) σ. 962-969. Ἀμφιβάλλω ἂν οἱ ἐπιγραφές πάνω στὰ νομίσματα πού ἀποδίδονται (χωρὶς τέλεια βεβαιότητα) στὴν Ἄμαθούντα μποροῦν νὰ ἐξηγηθοῦν ὡς γραμμένες στὴν Ἐτεοκυπριακὴ γλώσσα.

(3) *Ane. Gk. Inscr. in the Brit. Mus.* IV, no 975. Ἡ εἰσαγωγή τοῦ ψήφισματος γίνονται ἀπὸ τὸν ἠγήτορα, τὸν ἱερέα πού ἐπιστατοῦσε στὶς θυσίες τῆς Ἀφροδίτης στὴν Κύπρο (HESYCHIUS, s. v. Ἀγήτωρ).

στή Νάξο. Ἡ Ἀριάδνη πλησιάζοντας νά γενήσει καί ζαλισμένη ἀπὸ τὴ θάλασσα ἀποβιβάζεται στὴν ξηρά. Μιά θαλασσοταραχὴ ἀπομακρύνει τὸ Θησέα κ' ἔτσι μένει μονάχη, μὰ οἱ ντόπιες γυναῖκες τὴν περιποιῶνται εὐγενικὰ παρουσιάζοντας τῆς πλαστὰ γράμματα γιὰ παρηγόρια τῆς καί λέγοντας τῆς ψεύτικα πῶς ἔρχονται ἀπὸ τὸ Θησέα. Κι ὁμως πεθαίνει χωρὶς νά γενήσει. Ὁ Θησέας γυρνώντας ἀργότερα καί θρηνώντας τὸ θάνατό τῆς ἐγκαινιάζει μιὰ ἐτήσια θυσία γιὰ χάρη τῆς καί κατασκευάζει ὁμοιώματα ἀπὸ χαλκὸ κι ἄργυρο γιὰ νά τις τ' ἀφιέρῳσει. Τὴ μέρα τῆς γιορτῆς ἕνας νεαρὸς ἄντρας παίξει τὸ μέρος τῆς γυναίκας πού κοιλοποῶν. Οἱ Ἀμαθούσιοι ὀνομάζουν τὸ σπήλαιο ὅπου εἶναι θαμμένη τὸ σπήλαιο τῆς Ἀφροδίτης — Ἀριάδνης.

Δὲν πρέπει νά χρονοτριβήσουμε γύρω ἀπὸ τούτη τὴν ἀξιοσημείωτη ἱστορία (πού εἰσηγείται, ἴσως ἐσφαλμένα τὸ ἔθιμο τοῦ *counade*), μὰ μποροῦμε νά κάνουμε δυὸ παρατηρήσεις. Ἡ μιὰ εἶναι : δὲν πρέπει νά βιαστοῦμε νά βγάλουμε τὸ συμπέρασμα πῶς αὐτὴ ἡ ἱστορία τῆς Ἀριάδνης φανερώνει ἄμεση σχέση μεταξὺ τῆς Μινωϊκῆς Κρήτης καί τῆς Κύπρου, ἀφοῦ ὑπάρχουν ἴχνη τοῦ μύθου τῆς Ἀριάδνης σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη (λ. χ. στὴν Οἰνὴ τῶν Λοκρῶν, στὴ Λήμνο, στὴ Χίο, στὴ Δοῦσια κοντὰ στὴ Ρόδο), καί μόλο πού προέρχεται ἀπὸ τὴν Κρήτη ἡ λατρεία μπορεῖ νάχε φτάσει στὴν Κύπρο, ὅπως καί τόσα ἄλλα πού πηγάζουν ἀπὸ τὴν Κρήτη, παίρνοντας τὸν ἑξώγυρο δρόμο. Ἡ ἄλλη ἀπομίμηση τῆς θεᾶς ἀπὸ ἕνα νεαρὸ ἄντρα, μπορεῖ νά ξεκαθαρίσει ἀπὸ κάποιο ἄλλο χωριὸ τοῦ ἴδιου συγγραφέα τοῦ Παίονα πῶς, δηλαδή, ἡ θεὰ ἔπαιρνε ἀντρικὴ μορφή. Γνωρίζουμε ἀπὸ τὸν Μακρόβιο πῶς ὑπῆρχε ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης στὴν Κύπρο μὲ ἀντρικὸ μέλος καί μὲ γένη. Ὁ Κάτουλλος ἐπίσης (68. 61), ὅπως τὸ θυμοῦμαι, ἀναφέρει τὴν Ἀφροδίτη ὡς *Amathusia duplex*.

Ἔτσι ἔχουμε μιὰ ἐρμαφροδιτικὴ θεὰ στὴν Ἀμαθούντα, καί δὲ φαίνεται παράλογο νά συνδεθεῖ τὸ γεγονός αὐτὸ μὲ ὠρισμένους σκοτεινοὺς ὑπαινιγμοὺς γιὰ τὸν ἐρμαφροδιτισμὸ στὴν Κύπρο. Ἄς σημειώσουμε πρῶτα πῶς ἀφιερωματικοὶ ταυρο-κένταυροι ἀπὸ τερρακόττα ἔχουν ἀνακαλυφθεῖ στὴν Ἀγία Εἰρήνη καί σ' ἄλλα μέρη, ὅπως καί σ' αὐτὴ τὴν Ἀμαθούντα. Μερικοὶ ἀπὸ τούτους πού βρέθηκαν στὴν Ἀγία Εἰρήνη εἶναι πραγματικὰ ἐρμαφροδιτικοὶ⁽¹⁾. Ὁ Ohnefalsch-Richter, πού δὲν ἤξαιρε τούτη τὴ μεταγενέστερη ποικιλία, ἔχει συνδέσει κιόλας αὐτοὺς τοὺς κερατοφόρους κενταύρους μὲ δυὸ μύθους : ὁ ἕνας ἀπὸ τούτους λέει πῶς ἡ Ἀφροδίτη, πού μισοῦσε τὴ θρησκευτικὴ συνήθεια τῶν Ἀμαθουσιῶν νά προσφέρουν ἀνθρώπινες θυσίες, μετέβαλε τὸ λαὸ σὲ κερατοφόρους ἀνθρώπους ἢ σὲ ταύρους, ὁ ἄλλος πῶς ὁ Δίας—πού τὸ τέμενος του στὴν Ἀμαθούντα συνόρευε μὲ τὸ τέμενος τῆς Ἀφροδίτης—κατόπι ἀπὸ ἕνα ἄκαρπο ἐρωτικὸ κυνηγητὸ τῆς θεᾶς ἀφῆκε νά πέσει τὸ σπέρμα του ἀπάνω στὴ γῆ κι ἀπὸ τοῦτο ἡ 'χθόνιος' θεὰ ἔπλασε μιὰ φυλὴ ἀπὸ κερατοφόρους κένταυρους. Τώρα τοῦτοι οἱ μῦθοι μπορεῖ νά ναι κενοὶ καί νά μὴ μᾶς ἔχουν σωθεῖ ἀπὸ ἐξαιρετικὰ ἀξιόπιστες αὐθεντίες, ὅπως, λογουχάρη, εἶναι ὁ Ὄβιδιος κι ὁ Νύννος, μὰ φαίνεται νά κατοπτρίζουν μιὰ σκοτεινὴ ἀνάμνηση κάποιας ἀντιζηλίας, μπορετὸ κάποιας συμφιλίωσης ἀνάμεσα σὲ δυὸ λατρεῖες εὐφορίας, μιᾶς πρωτόγονης τῆς Ἀφροδίτης, καί μιᾶς πι-

(1) Swedish Cyprus Expedition, Pl. 227, no 2044.

θανό μεταγενέστερης λατρείας ενός ξενοφερμένου θεοῦ πού ἡ θηριομορφὴ του παριστανόταν μὲ ταῦρο, καὶ πού στὴν Κύπρο ἔπαιρνε ἀνθρώπινη μορφὴ ὡς Δίας. Αὐτὸ τὸ Δία μπορεῖ ἀκόμη νὰ τὸν εἶχαν φέρει στὴν Κύπρο οἱ Ἑλληνες ἀποικοὶ μαζί μὲ ἄλλα ἔθιμα, ὅπως, λογουχάρη, τὸ ἔθιμο τῆς ἀνθρωποθυσίας, πού φαίνεται νὰ σχετίζεται στὴν Κύπρο μὲ λατρεῖες ἐλληνικῆς προέλευσης. Αὐτὸ τὸ ἔθιμο, ὅπως ἔχουμε δεῖ, ἢ πρωτόγονη τοπικὴ Ἀφροδίτη τὸ ἀντιπαθούσε κ' ἐκδικόταν τοὺς ἐξασκητές του, ὅπως μᾶς λέει ὁ Ὀβίδιος πὼς ἔκανε μὲ τὶς Ἀμαθούσιες Προροεῖδες, τὶς νεαρὲς γυναῖκες πού ἀρνιόντουσαν τὴ θειότητα τῆς καὶ γι αὐτό, σπρωγμένες ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἐκδίκησης τῆς, ἦταν οἱ πρῶτες πού πορνεύτηκαν καὶ κατόπι ἀπολιθώθησαν. Παράλληλος μῦθος πρὸς τὸ μῦθο τοῦτο τοῦ Ὀβίδιου, ἴσως μιὰ δεύτερη ἐκδοσὴ του, εἶναι ἐκεῖνος πού ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀπολλόδωρο γιὰ τὶς τρεῖς θυγατέρες τοῦ Κινύρα, πού ἐξαναγκάστηκαν ἀπὸ τὴν ἐκδίκηση τῆς Ἀφροδίτης νὰ παραδοθοῦν σὲ ξένους. Καὶ στὶς δυὸ ἐκδόσεις μποροῦμε, νομίζω, νὰ διακρίνουμε τὴν ἐχθρότητα ἐνὸς πρωτόγονου συστήματος θρησκείας πρὸς ξενόφορτη θρησκεία.

Τὸ πιὸ ἀπάνω σκιαγράφημα τοῦ πρωτόγονου πολιτισμοῦ τῆς Ἀμαθούνας εἶναι ἀναγκαστικὰ συνοπτικὸ, κ' ἡ ἔλλειψη χώρου πρέπει νὰναι ἢ δικαιολογία μου γιὰ τὴν παράλειψη ἀρκετῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπαλήθευση τῶν λεπτομερειῶν. Μὰ ἔχουν εἰπωθεῖ ἀρκετὰ γιὰ νὰ δείξουν πὼς δὲν μποροῦμε νὰ ἐξηγήσουμε τὴν Ἀμαθούνα μὲ τὴν προϋπόθεση πὼς ἢ προέλευση τῆς ἦταν Φοινικικὴ.

(μεταφ.) ANT. ΙΝΤΙΑΝΟΣ

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

Τώρα πού και τὸ ἐπίσημο Ἑλληνικὸ Κράτος ὑποστηρίζει τόσο τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ὥστε νὰ τὴ χρησιμοποιεῖ πολλές φορές και τὸ ἴδιο ὅταν ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔρχονται σὲ συνάφεια μ' αὐτόν, καὶ φαίνεται πιά καθαρά πὼς ἡ λύση τοῦ διαβόητου «γλωσσικοῦ ζητήματος» φτάνει σὲ καλὸ τέλος γιὰ τὴ δημοτικὴ, πρέπει νὰ ἔχουμε τὴν τόλμη, ὅσοι πιστεύουμε στὴ δύναμη καὶ στὴν ἀξία της, νὰ ὁμολογήσουμε πὼς δὲ γίνηκε ὅ,τι ἔπρεπε καὶ μποροῦσε νὰ γίνει γι αὐτὴ. Δὲν εἶναι κακὸ ν' ἀναγνωρίζουμε τὰ λάθη μας. Τὸ κακὸ εἶναι ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀναγνώριση καὶ διαπίστωσὴ τους νὰ μὴ προσπαθοῦμε νὰ τὰ διορθώσουμε.

Καὶ πρῶτα πρῶτα: Ἐκατὸ πενήντα τώρα χρόνια πού συζητεῖται τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, οἱ δημοτικιστὲς δὲν κατορθῶσαν νὰ συμφωνήσουν ἀναμεταξύ τους. Κ' ἐδῶ ὁ φατριασμός—παλιὰ ἑλληνικὴ ἀρώστια—μπήκε καταστρεπτικός, καὶ σχηματίστηκαν κόμματα πού ἀδυνατίσανε τὴ φωτισμένη γλωσσικὴ παράταξη, γιὰ τὴν κατατεμάχισαν σὲ μερίδες ἀντιμαχόμενες κάποτε. Κι ὅμως, μιά πού ὅλοι συμφωνοῦνε στὴ βάση, δὲν εἶναι τόσο δύσκολο νὰ ὁμοιοῦσαν καὶ στὴν πράξη καὶ στίς λεπτομέρειες. Βάση εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, πού καθαρῶτερός της ἐκπρόσωπος στὴν ἀρχὴ στάθηκαν τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ δημοτικὰ τραγούδια πρῶτα καὶ κύρια ἀντιπροσωπεύουν τὸ συναισθηματικὸ κόσμον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δὲν ἦταν δυνατό ν' ἀπλωθεῖ τὸ λεξιλογικὸ τους μέρος τόσο πλατιά ὥστε νὰ περιλάβει ὅλες τίς πνευματικὲς ἐκδηλώσεις, ἰδιαίτερα ὅσο τὸ νέο ἑλληνικὸ κράτος ἀνέβαινε στὴν ἐπιστημονικὴ κατάρτιση. Ἄλλὰ ὁ λαὸς χρησιμοποιεῖ γιὰ τὰ πράγματα τῆς ζωῆς του καὶ στίς ποικίλες σχέσεις του ἄπειρες ἄλλες λέξεις μὲ αὐστηρότατη, παραστατικώτατη κι ὠραιότατη κυριολεξία γιὰ τὸ κάθε νόημα, πού γιὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο δὲ φτάσανε ὡς τὰ δημοτικὰ τραγούδια. **Νὰ τίς γνωρίζουμε λοιπὸν αὐτὲς καὶ νὰ τίς χρησιμοποιοῦμε.** Καταρτισμός λοιπὸν ὅσο τὸ δυνατό πληρέστερου νεοελληνικοῦ λεξικοῦ, νὰ ἕνα μεγάλο καθῆκον τῶν δημοτικιστῶν, πού δὲν τὸ ἐπιχειρίσανε. Δὲ λησμονῶ βέβαια τὰ «Συνώνυμα καὶ συγγενικά» τοῦ Πέτρου Βλαστοῦ καὶ μερικὲς ἄλλες ἀνάλογες—μικρότερης ὅμως ἔχτασης—ἔργασίες, πού μόνο σὰν πρώτη καὶ καλὴ ἀρχὴ τίς καλοδεχόμαστε. Δὲ λησμονῶ οὐτὲ τὸ μεγάλο «Ἱστορικὸ Λεξικὸ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας» τῆς Ἀκαδημίας Ἐθνικῶν, πού, ὅμως, μὲ τὸν ἀργὸ ρυθμὸ πού προχωρεῖ θὰ περάσουνε γενεὲς γιὰ νὰ ὀλοκληρωθεῖ.

Μὰ καὶ πάλι, μ' ὅλο τὸν τεράστιο αὐτὸ πλοῦτον τῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ, δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ὅλες οἱ ἀνάγκες τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως. Ἡ ἐπιστήμη—σ' ὅλες της τίς ἐκδηλώσεις—ἡ πολιτικὴ, ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ μὲ τίς ἀτέλειωτες ποικιλίες των, οἱ νέες συνθήκες τῆς πάντοτε μεταβαλλόμενης ζωῆς, χρειάζονται ἄπειρες ἄλλες νέες λέξεις. Κ' εἶν' εὐτύχημα πού στὰ ἑκατὸ, ἰδιαίτερα στὰ πενήντα τελευταῖα χρόνια δημιουργήθηκε μέγιστο πλῆθος ἀπὸ τέτοιες

λέξεις, πού κ' ἡ λογοτεχνία κ' ἡ ἐπιστήμη τίς χρησιμοποιεῖ σήμερα πλατιά. Ἐκ τῆν ἀρχαία, ἀπό τῆ λεγόμενη «καθαρεύουσα», ἀπό τίς ξένες γλώσσες, μέ βάση τὸ τυπικὸ τῆς δημοτικῆς δημιουργήθηκαν φυσικά κι ἀβίαστα οἱ χρειάζουμενες κάθε φορά λέξεις καὶ πολιτογραφηθήκανε πιά γνήσιες κι αὐτὲς δημοτικῆς. «Je prends mon bien ou je le trouve» ἔλεγε ὁ Μολιέρος. Ἔτσι κ' ἡ ἐθνικὴ γλώσσα, ὅ,τι καλὸ βρίσκει τὸ παίρνει ἄφοβα καὶ τὸ χρησιμοποιεῖ γιὰ νὰ δυναμώσῃ. Γι' αὐτὸ ἡ δημοτικὴ στὸ λεξιλογικὸ της μέρος ἀγκαλιάζει σήμερα ὅλες τίς πνευματικῆς ἐκδηλώσεις καὶ δὲν ἔχει σ' αὐτὸ νὰ ζηλέψῃ καὶ πολὺ καμιά ἀπὸ τίς νεώτερες εὐρωπαϊκῆς γλώσσες, πού ὥστόσο ἡ καλλιέργεια τους, αἰῶνες τώρα, τίς ἔκανε ἐξαιρετα καὶ πλούσια ὄργανα καὶ γιὰ τὴν πιὸ λεπτὴ διάνοση.

Εἶπα πὼς δημιουργήθηκαν οἱ νέες αὐτὲς λέξεις «μέ βάση τὸ τυπικὸ τῆς δημοτικῆς». Πρέπει νὰ διορθώσω : «μέ βάση *τίς περισσότερες φορές* τὸ τυπικὸ τῆς δημοτικῆς». Κ' ἐδῶ ἴσα ἴσα εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ κακοῦ. Ὅσοι ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια χρησιμοποίησαν τὴ δημοτικὴ καὶ σ' ἄλλα εἶδη ἐχτός ἀπὸ τραγούδια, βρέθηκαν στὴν ἀνάγκη νὰ τὴν πλουτίσουν μέ νέα στοιχεῖα γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἐκφράσουν πλέρια τὰ διανοήματά τους. Καθένας ὅμως, ἀνάλογα μέ τὸ χαραχτήρα καὶ τὴ μόρφωσή του προσάρμοζε τὴ νέα λέξη πού χρησιμοποιοῦσε, περισσότερο ἢ λιγώτερο μέ τὸ τυπικὸ τῆς δημοτικῆς. Δὲν καταλογίζω εὐθύνες· διαπιστώνω μόνο τὸ γεγονός : ὁ χαραχτήρας κ' ἡ μόρφωση τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ κι ὁ φόβος παρεξήγησης, ὁ φόβος μήπως θεωρηθοῦν πολὺ τολμηροὶ οἱ νέοι τύποι, ἀνάγκαζαν τοὺς δημιουργοὺς τῶν νὰ μὴ κόβουν πάντα τὴ σχέση τους μέ τὴ λόγια παράδοση. Κι ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει τὸ πελάγωμα : ἡ πολυτυπία. Λάθος, πού δὲν ἦτανε δυσκολία νὰ τὸ ξεφύγουν· γιατί, ἂν ἡ δημοτικὴ στὸ λεξιλογικὸ της μέρος δὲν μποροῦσε ἀπ' τὴν ἀρχὴ νὰ ἰκανοποιήσῃ ὅλες τίς πνευματικῆς ἀνάγκες, στὴ γραμματικὴ τῆς ὅμως, στὸ τυπικὸ δηλαδὴ καὶ στὸ συνταχτικὸ, ἦτανε καὶ εἶναι ὀλοκληρωμένη. Ἡ γραμματικὴ σὲ κάθε γλώσσα ζωντανὴ ὑπάρχει μέσα τῆς, γιατί αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴ ζωὴ τῆς, αὐτὴ τὴν κινεῖ, αὐτὴ τὴν κάνει νὰ ζεῖ. Τὸ τυπικὸ καὶ τὸ συνταχτικὸ κάθε ζωντανῆς γλώσσας ὑπάρχει πρὶν κωδικοποιηθεῖ σὲ βιβλία, πρὶν γραφτοῦν «ἐγχειρίδια γραμματικῆς καὶ συνταχτικῆς». Ὅταν ὁ Πλάτωνας ἔγραφε τὸ «Συμπόσιον» καὶ τὸν «Φαίδωνα» στὸ τελειότερο γλωσσικὸ ὄργανο πού δημιούργησε ὡς τώρα ὁ ἄνθρωπος, δὲ γράφτηκε κανένα τέτοιο «ἐγχειρίδιον» γιὰ νὰ πᾶει νὰ τὸ συβουλευτεῖ. Κι ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχαν τότε βιβλία γραμματικῆς, δὲ θὰ πᾶι πὼς δὲν ἦτανε γλώσσα ζωντανὴ καὶ κατάλληλη καὶ γιὰ τὰ λεπτότερα διανοήματα ἢ ἀττικὴ γλώσσα. Ὅστε εἶναι ἡ ἀπὸρροια κατασκευῆς γραμματικῆς πού θὰ κάνει ζωντανὴ μιὰ γλώσσα. Κατασκευάστηκαν δὲ καὶ τῆς «καθαρεύουσας» γραμματικῆς, κι ὅμως αὐτὴ ποτὲ δὲν κατόρθωσε νὰ γίνῃ γλώσσα ζωντανή.

Μὰ ἡ δημοτικὴ σὰ γλώσσα ζωντανὴ εἶχε τὴ γραμματικὴ τῆς. Μέ βάση λοιπὸν τὸ τυπικὸ τῆς ἔπρεπε νὰ δημιουργήσουν τοὺς νέους τύπους ὅσοι τοὺς ἔπλασαν, καὶ μέ βάση τὸ συνταχτικὸ τῆς ἔπρεπε νὰ τοὺς χρησιμοποιήσουν στὰ ἔργα τους. Ἐντὶ γι' αὐτὸ πολλὲς φορές ἀφήσανε τὴ λόγια λέξη—φθογγολογικὰ ἢ τυπικὰ, κάποτε καὶ στὰ δυὸ—ἀμετάβλητη κ' ἔτσι φαίνεται ἀπροσάρμοστη μέσα στὸ ἄλλο δημοτικὸ κείμενο· ἢ γράψανε μέ τέτοιο τρόπο τὴ δημοτικὴ, πού ὁ λογικωτισμὸς στὴν κατασκευὴ

της πρότασης δὲν μπορεί νὰ κρυφτεῖ κάτω ἀπὸ τὸ δημοτικὸ ντύσιμο. Δὲν ἔσκυψαν νὰ μελετήσουν πλῆρεια τὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ τὴ χρησιμοποιοῦν σωστὰ ὅταν τὴ γράφουν. Ἡ διπλὴ παράδοση, ἡ λαϊκὴ κ' ἡ λόγια, ποῦ ἡ μιὰ ἐπιδροῦσε πάνω στὴν ἄλλη ὄλο καὶ περισσότερο στὰ τελευταῖα ἑκατὸ χρόνια, μεγάλωνε τὴ σύχυση καὶ πλήθαινε τὶς δυσκολίες, ἀντὶ νὰ τὶς λιγοστεύει ὅπως θὰ περίμενε κανεὶς.

Τὶ χρειάζεται λοιπόν; Μελέτη τῆς γραμματικῆς – τυπικοῦ, φθογγολογικοῦ, συνταχτικοῦ – τῆς ἐθνικῆς γλώσσας καὶ προσαρμογὴ σ' αὐτὴ γιὰ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου. Κ' εἶναι πραγματικὴ εὐτυχία ποῦ στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲ λείπουν τὰ κατάλληλα βοηθήματα. Καὶ βιβλία γραμματικῆς, ἐπιστημονικὰ καὶ πρακτικὰ – τυπικοῦ καὶ φθογγολογικοῦ – καὶ βιβλία συνταχτικοῦ τῆς δημοτικῆς γλώσσας ὑπάρχουν, ποῦ νὰ πάρουνε καθένος ἀπὸ τὸ χέρι καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσουν στὴ σωστὴ ἐθνικὴ ἑλληνικὴ ἔκφραση. «Υπάρχουνε ὅμως καὶ σ' αὐτὰ διχογνωμίες, ἀμφιβολίες, διαφορές!» θὰ μοῦ πεῖτε. Μὰ δὲν εἶπα νὰ πάρετε τὴν ἐρμαφρόδιτη «Γραμματικὴ» τῶν «νεοδημοτικιστῶν». Στὶς περισσότερες ἄλλες οἱ διπλοὶ τύποι προσθέτουν στὸν πλοῦτο τῆς γλώσσας κ' εὐκολύνουν τὸ συγγραφέα στὴν ποικιλώτερη ἔκφραση, σπάζουν τὴ μονοτονία ἀπὸ τὴν ἔμμονη σ' ἓνα τύπο, καὶ δείχνουν πόσο εἶναι ζωντανὴ ἡ δημοτικὴ γλώσσα. Ἐνας διπλὸς λαϊκὸς τύπος δίνει μιὰν ἀπόχρωση ἰδιαιτέρη στὴ ζωντανὴ γλώσσα καὶ γίνεται πολὺτιμο ἀπόχτημα στὴν κατάλληλη του θέση. Καὶ κάτι ἄλλο: δὲν εἶναι ἡ πολυτυπία αὐτοῦ τοῦ εἴδους τέτοια, ποῦ νὰ μᾶς παρασέρνει στὶς κακοτοπιές τοῦ λογιοτατισμοῦ, ὅπως μὲ τὴν ἀνεξέλεχτη χρησιμοποίησι λαϊκῶν καὶ λόγιων τύπων.

Ἰδιαιτέρα ὅμως στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τοῦτο: κυριώτερα εἶναι *ὀρθογραφικὴ* ἡ ἀστάθεια ποῦ ὑπάρχει: Τὴν ἴδια λέξη μὲ τοὺς ἴδιους ἤχους ἀλιῶς τὴν παρασταίνει μὲ γράμματα ἓνας, καὶ διαφορετικὰ ἄλλος: ὁ ἓνας μένει περισσότερο πιστὸς στὴν *ἱστορικὴ ὀρθογραφία* κι ὁ ἄλλος λιγώτερο. Κι αὐτὸ χρειάζεται νὰ κανονιστεῖ μὰ καὶ καλὴ καὶ νὰ καθοριστεῖ γενικὰ ἀπ' ὅλους. Γι αὐτὸ ἐλπίζαμε πολλὰ ἀπὸ τὴ σύσκεψη τῶν λογοτεχνῶν καὶ τῶν εἰδικῶν γλωσσολόγων – ποῦ ἐξαγγέλθηκε πρὶ δυὸ-τρὶα χρόνια μὰ δὲν πραγματοποιήθηκε – γιὰ νὰ καθαρίσουν τὸ status quo τῆς δημοτικῆς. Μιὰ ὀρθογραφικὴ μεταρρύθμιση γενικὰ παραδεχτὴ θ' ἀπλούστευε ἀκόμη περισσότερο τὴν ἐνοποίηση καὶ τὴν καθιέρωση ὀριστικῶν τύπων. Καὶ πιστεύουμε πῶς δὲν εἶναι καὶ τώρα ἀργὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ σύσκεψη αὐτὴ. Χρειάζεται καὶ παραχρειαίεται, ἂν πραγματικὰ θέλουμε ν' ἀποχτήσουμε γλώσσα καθαρὴ καὶ πλούσια. Ἄς τὸ καταλάβουμε ἐπιτέλους κι αὐτό: *ἡ γλώσσα δὲν εἶναι μόνον ὄργανο, εἶναι καὶ σκοπός*. Δὲν πρέπει νὰ κοιτάζουμε πῶς νὰ ἐκφραστοῦμε ὅπως ὅπως, μὰ πῶς νὰ ἐκφραστοῦμε μὲ τὸν ἄριστο τρόπο. Ὅποιος δὲν προσέχει τὶς λεπτομέρειες στὴ γλώσσα, δὲν εἶναι δυνατὸ οὔτε γλωσσικὸ αἰσθητήριον σωστὸ ν' ἀποχτήσῃ. Κι ὅποιος δὲν ἔχει γλωσσικὸ αἰσθητήριον, δὲν εἶναι δυνατὸ οὔτε ὁ ἴδιος νὰ ἐκφραστεῖ σωστὰ οὔτε τὴν ἔκφραση τῶν ἄλλων νὰ τὴ νιώσει πλῆρεια. Αὐτὸ φαίνεται καλύτερα ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν ἀριστουργημάτων τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας σὲ μετάφραση, ποῦ ποτὲ δὲν μπορεί νὰ γίνῃ τέλεια καὶ ὀλοκληρωτικὴ. Μπορεῖς, βέβαια, νὰ διαβάσεις τὸν Αἰοχύλο καὶ τὸ Σαίξπηρ στὴν τελειότερη μετάφραση καὶ νὰ χαρεῖς

τὴν ἀδρὴ τοὺς σκέψη καὶ τὴν τέχνη τοὺς ἴσως. Μὰ μόνο ἅμα τοὺς μελετήσεις στὸ πρωτότυπο καὶ γευτεῖς τὸ δυνατό χυμὸ τῆς *γλώσσας* τοὺς, θὰ μπορέσεις νὰ τοὺς νιώσεις, νὰ τοὺς καταλάβεις καὶ νὰ τοὺς χαρεῖς πλήρεια. Τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, ὑπέρτατο δῶρο στὸν ἄνθρωπο, δὲν εἶναι τὸ μικρότερο πού ἔχει γιὰ νὰ ξεχωρίζει ἀπὸ τ' ἄλλα ὄργανικά πλάσματα. Ἡ γλώσσα εἶναι βέβαια ὄργανο συνεννόησης, μὰ εἶναι καὶ δείγμα ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ μιζέρια τοῦ πολιτισμοῦ, ἀντικαθρεφτίζεται καὶ στὴ μιζέρια τῆς γλώσσας. Μόνο λαοὶ πού δὲ γνοιάζονται γιὰ τὸν πολιτισμὸ τοὺς, ἀφήνουνε καὶ τὴ γλώσσα τοὺς νὰ ρέβει καὶ νὰ χτυπιέται ἀπὸ ἀνεμικὲς καὶ μπόρες. Ἀλλὰ δὲν πιστεύω, ἕνας δυναμικὸς λαὸς σὰν τὸν ἑλληνικό, πού σήμερ' ἀνεβαίνει σταθερὰ σ' ὄλα τὰ πεδία τοῦ πολιτισμοῦ, νὰ μὴ μπορέσει νὰ συναιστανθεῖ τὴν ἀξία τῆς γλώσσας τοῦ γιὰ νὰ τὴ δουλέψει μὲ στοργὴ καὶ πίστη, ὥστε νὰ τὴν κάνει ἀξιο καὶ σίγουρο ὄργανο τῆς προκοπῆς τοῦ στὸν πολιτισμὸ, δείγμα κι αὐτὴ τρανὸ καὶ πιστοποίηση ἀδιάφυστη τῆς ἀνάπτυξης τοῦ. Κι ὄλα σήμερα δείχνουν πῶς ἡ Ἑλλάδα μπῆκε πιά στὸ σωστὸ γλωσσικὸ δρόμο. Ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι τοῦ Κράτους, πνευματικοὶ ἄνθρωποι στὰ ἐπισημότερα βήματα, ὄλ' οἱ λογοτέχνες κ' οἱ περισσότεροι ἐπιστήμονες τελειώνουν ὅ,τι ὁ λαὸς ἀγάπησε κ' ἔθρεψε χρόνια καὶ χρόνια σὰν ἕνα ἀπὸ τὰ πολυτιμότερα στοιχεῖα τῆς ζωντανίας καὶ τοῦ ἔθνισμοῦ τοῦ. Γι' αὐτὸ κ' ἡ μέρα τῆς ὀριστικῆς καὶ γενικῆς καθιέρωσης μιᾶς ὁμαλῆς, κοινῆς ἑλληνικῆς γλώσσας σ' ὄλες τὶς πνευματικὲς ἐκδηλώσεις, φαίνεται πῶς δὲν εἶναι μακρῦα.

Δὲ λύεται ὁμως τελειωτικὰ τὸ ζήτημα ἂν καθήσουν πέντε δέκα καὶ συφωνήσουν γιὰ τοὺς τύπους τῆς γλώσσας, κι ἄλλοι ἑκατὸ-διακόσιοι προσπαθήσουν καὶ κατορθώσουν νὰ τοὺς χρησιμοποιοῦν πιστά. Δὲ μαθαίνεται μιὰ γλώσσα μὲ τὸ βιβλίο μόνο. Γιὰ νὰ γίνει *συνειδηση*, πρέπει νὰ τὴ χρησιμοποιοῦμε παντοῦ καὶ πάντοτε. Ὁ λαὸς πού συντηρεῖ τὸ Κράτος μὲ τὴ δουλιὰ τοῦ καὶ μὲ τὸ αἷμα τοῦ, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὸν καταλαβαίνουν καὶ νὰ καταλαβαίνει κι αὐτὸς τοὺς πνευματικούς τοῦ ἀντιπροσώπου. Οἱ λογοτέχνες λοιπὸν κ' οἱ ἐπιστήμονες ἔχουν ἱερὸ ἔθνικὸ καθῆκο νὰ μὴ γράφουν μόνο γιὰ τὸ συναφί τοὺς, μὰ γιὰ ὄλο τὸ λαὸ. Καὶ τὰ ἔργα τοὺς θὰ κερδίσουν σὲ ζωντανία, παραστατικότητα, δύναμη κι ἀκριβολογία σὰ γράφονται στὴ μοναδικὴ ἔθνικὴ γλώσσα. Ἔτσι κ' ἡ ἐπίδραση τοὺς θάναί πλατιά σ' ὄλο τὸ ἔθνος. *Ἔτσι θὰ δικαιοῦθουν*. Νὰ γιατί *παντοῦ καὶ πάντοτε* πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν τὴ ζωντανὴ ἔθνικὴ γλώσσα, σ' ὄλα τοὺς τὰ γραψίματα, σ' ὄλες τὶς πνευματικὲς ἐκδηλώσεις τοὺς.

Μὰ γιὰ νὰ γίνει ζωντανὴ συνειδηση ἡ ἔθνικὴ γλώσσα καὶ στοὺς διανοοῦμενους, πρέπει νὰ τῆς δοθεῖ πλήρεια ἢ διαπαιδαγώγηση τῶν νέων γενεῶν. Τὸ σχολεῖο εἶναι πού θὰ κάνει τὸ θάμα νὰ μὴ ντρεπούμαστε γιὰ τὴ γλώσσα μας καὶ νὰ ξαίρουμε νὰ τὴ μεταχειριζοῦμαστε ὀρθά. Ὅχι ὁμως μισὰ πράματα! Νὰ μὴ περιορίζεται, *ὅπως σήμερα*, ἡ διδασκαλία τῆς ἔθνικῆς γλώσσας σὲ λίγες τάξεις τοῦ δημοτικοῦ—κ' ἐδῶ χωρὶς ὄρεξη—κ' ὕστερα σὲ δυὸ-τρία ποιήματα, σὲ δυὸ-τρία διηγήματα καὶ σὲ μιὰν ἀνόρεχτη σύσταση νὰ διαβάσουν μόνοι τοὺς οἱ μαθητὲς λογοτεχνικὰ βιβλία, γιὰ νὰ τὴ γνωρίσουν μόνο σὰν ἰδιοτροπία, τάχα, μερικῶν χασομέρηδων γραφιάδων. Ζητοῦμε συστηματικὴ καὶ ὀλοκληρωτικὴ χρησιμοποίησι τῆς ἔθνικῆς γλώσσας στὸ σχολεῖο, ἀπὸ τὸ κατώτερο ὡς τὸ ἀνώτερο. Δὲν

παραγνωρίζω τις δυσκολίες σήμερα για την άμεση εφαρμογή του σωτήριου αυτού μέτρου. Μά δὲν πετυχαίνουμε τίποτε με τὸ νὰ σταυρώνουμε τὰ χέρια μοιρολατρικά ἢ ὄλο ν' ἀναβάλλουμε τὴν ἐξάλειψη τῶν δυσκολιών. Ὁ ἀνδρείος ξαίρει ν' ἀντικρύζει πρόσωπο με πρόσωπα τις δυσκολίες καὶ νὰ τις χτυπᾷ, γιὰ νὰ τις καθάρσει καὶ νὰ ἐτοιμάσει τὸ δρόμο γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν εὐτυχία. Μόνο ὁ σταυροχέρης σκύβει τὸ κεφάλι πειθήνια στὴ μοῖρα καὶ κοιτάζει τὸν ἀφαλὸ του γιὰ νὰ δεῖ φῶς. Θᾶναι πολὺ θλιβερὸ νὰ τὰ παρατήσουμε ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα γιὰ τὸ μέλλο καὶ νὰ μὴν ἔχουμε τὴν ὠραία φιλοδοξία κάτι ν' ἀφαιρέσουμε ἀπὸ τοὺς ἐπιγόνους γιὰ νὰ τὸ κάνουμε πρωτότερα ἑμεῖς.

Ἄν λοιπὸν ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα ριζώσει στὸ σχολεῖο, θὰ πετάξει κλαδιὰ πού θὰ σκεπάσουν ὅλες τις πνευματικὲς ἐκδηλώσεις: λογοτεχνία, ἐπιστήμη, πολιτικὴ, κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ, δημοσιογραφία. Παντοῦ. Κ' οἱ καρποὶ τῆς θὰ εἶναι μεστωμένοι, ἄδρῳ καὶ πλούσιῳ σ' ὅλες τις ἐκδηλώσεις αὐτές, γιατί θὰ λυθοῦνε τὰ δεσμὰ πού σφιχτοδένουν τώρα τὸ μυαλὸ καὶ τὸ πνίγουν ἀπὸ ἀσφυξία. Οἱ Μοῦσες θὰ ξαναχορέψουν πάλι τοὺς χαρμόσυνους χορούς των στὴν Ἑλλάδα.

«Παραγνωρίζεις ὅμως τὴ λόγια παράδοση;» θὰ μοῦ πεῖ κανένας. Ὅχι. Βλέπω καθαρὰ τὴν ἐπίδραση τῆς—καλῆ καὶ κακῆ—πάνω στὴν πνευματικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τις μεγάλες ζημιές καὶ τις μικρές ὠφέλειες πού ἔφερε ἡ «καθαρεύουσα» ἑκατὸ χρόνια στὸ Ἕθνος. Εἶναι μιὰ πραγματικότητά πιά στὸ βιβλίο. Μὰ ἴσα ἴσα γι αὐτὸ, ὅτι ζωντανὸ ὑπάρχει σ' αὐτὴ θὰ τὸ πάρει ἄφοβα—τὸ πῆρε κιάλας—ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα. Κι ἂν ἡ σημερινὴ γενεὰ θὰ τὴ χρησιμοποιεῖ ἀκόμη ἀπὸ συνήθεια, οἱ ἐρχόμενες γενεές δὲ θάχουνε οὔτε αὐτὸ τὸ φόβο με τὸ ὀλοκληρωτικὸ μπάσιμο τῆς δημοτικῆς στὴν παιδεία.

Δὲν εἶπα τίποτε καινούργιο. Διαπίστωσα μόνο μιὰ γνωστὴ κακὴ κατάσταση καὶ ὑπόδειξα τὴν ἀνάγκη καὶ τὸν τρόπο νὰ διορθωθεῖ, πράμα πού τόσες φορές κι ἄλλοι καλύτερα ἀπὸ μένα κάνανε. Μὰ ὅπως ἔγραφα κι ἄλλοτε¹⁾, «εἶναι μερικὰ πράματα πού πρέπει κανένας κάθε μέρα καὶ στιγμή νὰ τὰ φωνάζει, γιατί μέσα στὴν πολυτάραχη σημερινὴ ἐποχὴ ξεχνιέονται, βυθίζονται στὴν ἀφάνεια κ' ἔτσι ἀφήνονται στὸ ἐπιπόλαιο «γούστο» τοῦ καθενὸς κακομεταχειριστῆ τους. Τὸ ἀνθρώπινο μυαλὸ νυστάζει καὶ γιὰ νὰ τὰ προσέξει χρειάζεται «ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπός τινος», πού ποτὲ νὰ μὴν παύει μέρα καὶ νύχτα παντοῦ καὶ πάντα «ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὄνειδιζων ἓνα ἕκαστον». Τέτοιο εἶναι κ' ἡ γλῶσσα μας». Ὅσα πιδὸ πάνω ἔγραψα ἴσα ἴσα αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἔχουνε: νὰ μᾶς θυμίσουν τὸ γνωστὸ παραμελημένο ζήτημα καὶ νὰ μᾶς ξυπνήσουν ἀπὸ τὸ γλωσσικὸ ὕπνο μας.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

1) Δέξ: Κώστα Προυσῆ «Graeca sunt, non scribuntur», περιοδικὸ «Μελέτη-Κριτικὴ», Ἀθήνα, Μᾶς 1932, Α, 4, σ. 6 κέ.

ΗΤΑΝ Ο ΤΟΠΟΣ Κ' Η ΣΤΙΓΜΗ

Τόση χάρη δέν θά εἶχεν ἡ φωνή της,
 — μὰ ἦταν ὁ τόπος κ' ἡ στιγμή. —
 Τὸ τραγοῦδι της, σάν νᾶταν μαγνήτης,
 μοῦ ἔσερνε σκλαβωμένη τὴν ψυχή.

Τόσο χρυσᾶ δέν θά ἦταν τὰ μαλλιά της,
 — μὰ ἦταν ὁ τόπος κ' ἡ στιγμή. —
 Τὴν ἔδειχνεν ἥλιος μεσημεριάτης
 σάν ἀρχαγγέλου πρόσχαρη μορφή.

Τόσο γλυκειὰ δέν θά ἦταν ἡ ματιὰ της,
 — μὰ ἦταν ὁ τόπος κ' ἡ στιγμή —
 κ' εἶπα πῶς θ' ἀντιλάμπει ἀπ' τὴν καρδιά της
 πρῶτης ἀγάπης φλόγα μαγική.

Τὰ χέρια της δέν θά ἴσμοιαζαν σάν κρίνα,
 — μὰ ἦταν ὁ τόπος κ' ἡ στιγμή, —
 ἦταν σὸ λόγγο καὶ τὸ Μάη τὸ μῆνα,
 κ' ἦταν σὲ κάθε δέντρο καὶ πουλί.

Ἐπόκοσμη δέν θά ἦταν ἡ ὁμορφιά της,
 — μὰ ἦταν ὁ τόπος κ' ἡ στιγμή —
 ποὺ ἐπρωτόνοιωσα μὲς στὴν ἀγκαλιά της
 βαθιὰ λαχτάρα καὶ χαρὰ κρυφή.

Δέν θά ἦτανε βασίλισσα τοῦ Ὀνειρίου,
 — μὰ ἦταν ὁ τόπος κ' ἡ στιγμή, —
 ἀπ' τ'ἀνθια μᾶς μεθοῦσε πνοὴ μύρου
 κ' ἤμουν ἄμαθο κι' ἀπραγο παιδί.

Φῶς, ὁμορφιά, ρυθμός, χαρὰ καὶ μῦρο
 — ἄχ! σὲ ποιὸν τόπο καὶ σὲ ποιά στιγμή; —
 μαγεφτικά σμίξαν σ' ἐμὲ τριγύρω...
 Μὴν τὸ θυμᾶσαι πλιά, πικρὴ ψυχὴ!

(Ἀθήνα, Μάης 1924.)

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΧΑΡΤΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΚΟΝ

Ἐκοντέφκαν ¹ οἱ σήκωσες τῆς Τυρινῆς τζιαῖ τὰ προξένια τσιαῖ τὰ χαρτώματα ἐπηαῖναν τζι' ἔρκουνταν πῆρε φέρε ² μέσ' στό χωρκόν. Οἱ προξενητίνες ³ εἶχαν πολλές δουλιές τοῦτες τές ἡμέρες· ἐπηαῖναν βκιαστικές ⁴ τζιαῖ πού τῆμ περπατησιάν τους ἐπίσκαζες ⁵ ἄν ἐπέτυχαν τὸσ σκοπόν τους. Στά στομόσειλα ⁶ τους ἐθῶρες τὴν ἐφκαρίστησιν τζιαῖ τῆχ χαράν τους. Ἐν ἐπέρναν νύχτα πού νά μὲν ἔχουν νά πάρουν προξένια σ' ἕναν σπίτιν. Μὰ τζι' οἱ μέρες κοντέφκουν. Ἐπρεπόσεν νά τελειώσουν οἱ δουλιές ποῦχαν θεμελιωμένες....

Οἱ κοπέλλες, πού ἦταν εἰς τῆσ σειρὰν τῆσ παντρειάς, ὥσπου ἐκοντέφκαν οἱ σήκωσες, ἐφοοῦνταν πῶς ἐν νά μείνουν ἀγύρευτες τζι' ἐν νά τές περιπαίζου τζιαῖ ἐν νά τοὺς λαλοῦν τὸ τραοῦν: «Ἐπῆαν οἱ ἀποκρηές τζι' ἦρταν οἱ τυρινάες τζι' ἐμείνασιν οἱ κορασιές μὲ δίχα τοὺς ἀντράες.»

Ἐποῦ ἐθῶρειες τές ἡμέρες τοῦτες δκυὸ γεναῖτιες τζι' ἐσυντυχάνναν ⁷, ἦ κουβέντα τους ἦτουν σιούρου γιὰ τὰ χαρτολογήματα ⁸.

Μὰ τζι' οἱ ἀδῶρωποι ἀκόμα μέσ' στοὺς καβενέες⁹, ἅμα ἐτελειῶνναν τές κουβέντες τους γιὰ τὸν τζιαῖρον, γιὰ τῆσ σποράν, τζιαῖ γιὰ τές δουλιές τοῦ χωρκοῦ, ὕστερις ἐγίνουνταν παρέες παρέες τζι' ἀννοῖαν κρυφὰ κρυφὰ τζιαῖ τοῦτοι τὴν λιτὴν τῶν προξενολογημάτων.

Ἦταν μιά νύχτα κρυαδερῆ τοῦ Φερβάρη. Ἐξω πισσοῦριν ¹⁰ ἐν ἐγάιζες¹¹ τὰ δκυὸ σου νύσια, πού λαλεῖ ὁ λόος, τζι' ἔλαμνεν τὸ κασιφάριν ¹² τζιαῖ οἱ ἀστραπές κάθε λλίον ἐπυρκολοῦσαν ¹³ τζιαῖ πού τές τέσσερεις μερκές τζι' οἱ πουμπουρκές ¹⁴ ἐσοῦζαν τὰ γυαλλιά τῶν παραθυρκῶν τοῦ καφενέ.

Τ' ἀθθολόιν¹⁵ τῶν σκαπούλλων ¹⁶ τοῦ χωρκοῦ ἦταν στήγ γωνιάν τοῦ καβενέ κουρρωμένοι ¹⁷ τζι' ἐκρυφομιλοῦσαν τζιαῖ τζιεῖνοι γιὰ τὰ χαρτολογήματα.

Μέσα στήμ παρέαν τούτην ἦταν τζι' ὁ Ἀντράας τοῦ Γιώρκου. Ὁ Ἀντράας τοῦτος, γιὰ τὴν τζιαῖ λαλεῖτε, ἐπέψεν προξένια μὲ τὴν Χ' Ἀννοῦν τὴν προξενητίναν στήγ κόρην τοῦ Κάζανου, ποῦταν ξακουσμένη μέσα ὡδε στόγ καζάν τοῦ Μόρφου γιὰ τές ὠμορκιές τῆς τζιαῖ τὸ ἔχειν τῆς, μὰ ὁ Κάζανος.... ἔδωκεν του τὸ βκιολίν του. Τὰ κοπέλλια τοῦ χωρκοῦ ἐμάθαν το, γιὰ τὴν ἐτσάκρισεν ¹⁸ ὁ λόος πού τὴν ἴδιαν τὴν Χ' Ἀννοῦν, τζι' ἀρκινέψαν του περιπαίξιμον.

—Ἐ Ἀντρέα, ἦταν βαρετὴ ἡ δουκάνη ¹⁹ τοῦ Κάζανου;... Ἐσήκωσές τὴν μονιχός σου ὀξά ²⁰ ἐπῆρες ζευκάριν νά τὴν τραβήσης;

Ὁ Ἀντράας ἐξικοσιτίνιζεν πού τὸθ θυμόν του μὰ ἐσυγκοκατάπινεν τζι' ἔκαμνεν πῶς ἐγέλαν, μὰ πού μέσα του ἡ καρκιά του ἔκρουζεν τζι' ἐλάλεν ἔτσι μακκωμένος ²¹.

—Μὲν ἀνεελάτε ²², κοπέλια, τζι' ἐν πράματα ἀθρωπινὰ τοῦτα. Τὸ πωρνὸν ἐν νὰ τὸ πάθετε τζι' ἔσεις. Ἐν τζι' ἐν ἀντροπή τοῦτον τὸ πρᾶ-
μαν. Τὰ κοπέλια τζι' οἱ κοπέλλες, ἔσειε ἕναλ λόον τζιαὶ λαλεῖ, ἐν εἰς τὸν
τελλάλην....

Τζιαὶ τὰ κοπέλλια ἐχαχχανολοοῦσαν γιὰ τὸ πάθημαν τοῦ Ἀντρέα....

Ἐξημέρωννεν ἡ Τζιερατσιὴ τῆς σήκωσης. Οὐλλα τὰ κοπέλλια τζι' οἱ
κοπέλλες ἦτον με τὲς χαρὲς τοὺς σήμερις. Ἀλλάξαν τζι' ἐστολιστῆκαν
τζι' ἐσωρεφτῆκαν οὐλλοὶ στὴν ἐκκλησιάν. Σὲ λλιον ἦρτεν τζι' ἡ Μαρικκοῦ
τ' Ἀνάστασου. Οὐλλων τῶν γεναικῶν τὸ δεῖν ἐστράφηκεν στὴν Μαρικ-
κοῦν ἅμα τζι' ἐμπέηκεν τῆς ἐκκλησιᾶς τζι' ἐθωροῦσαν τὴν καρρέ καρρέ ²³.

Ἡ Μαρικκοῦ ἦταν μιὰ κοπέλλα λεγνὴ τζιαὶ τζιουπαρισσόκορμη σάν
τῆγ κλώναν ²⁴. Τὸ πρόσωπόν της ἦταν σάν τὸ φεγγάριν πού ποσιίζει ²⁵
τζιαὶ τὰ μμάθκια της ἀστράφταν κάτω πού δκυὸ φρύδκια μαῦρα σάν τὸ
θερκόν.

Ἐν ἡ ἀλήθεια πὼς ἡ Μαρικκοῦ ἦταν ἡ ὠμορφότερη τοῦ χωρκοῦ
μας. Οἱ ὠμορkiές της ἦταν ξακουστὲς σ' οὐλλον τὸγ καζάν ²⁶ μας. Παρὰ
πασῶν ²⁷ σήμερις πού ἔβαλεν τὰ καλλύτερα της, ἦταν σάν τῆβ βασιλίσ-
σαν καθιαυτοῦ. Μὰ τζιαὶ τὸ πρόσωπόν της ἄστραφτεν παραπάνω ὠμορ-
κιές, γιὰ εἰσιεν τῆμ μεαλλύτερην της χαράν: Σήμερις ἐχαρτώννετον
με τὸγ κάλον της, τὸγ Γιωρκῆν τοῦ Γήμητρου.

Ὁ Γιωρκῆς ἦταν ἕναν πού τὰ καλλύτερα κοπέλια τοῦ χωρκοῦ μας.
Ναὶ ἦταν λλιον φτωχὸς μὰ ἦταν ὠμορφος, δουλευτῆς τζιαὶ προκομμέ-
νος. Γιὰ τὲς προκοπάες τζιαὶ τὲς καλωσύνες του ἐστιμιάζαν ²⁸ τον οὐλλ'
οἱ χωρκανοὶ τζιαὶ πάντα ἅμα ἔππεφτεν περιλοῆ ²⁹ εἶχαν τὸ ἐπαινός του.

Ὁ Κωσταντᾶς, ὁ τζιῦρης τῆς Μαρικκοῦς, ἦταν ὁ ἀρκοντότερος ἄθρω-
πος τοῦ χωρκοῦ μας τζιαὶ στὴν ἀρκῆν ἔκαμεν νάκκον κούτζιν ³⁰ νὰ τοῦ
τῆδ δώσῃ, μὰ ἡ κοπελλοῦα εἶπεν πὼς τὸγ Γιωρκῆν θέλει τζι' ἄλλον ὄι-
μάλιστα εἶπεν τὸ ξικούτσουλλα ³¹ τοὺς γονηοὺς της πὼς ἅμ μὲν τῆς τὸδ
δώσουν ἐν νὰ λατσιιστῆ ³² γιου ἐν νὰ κρεμμαστῆ — τζι' ἔτσι εἶντα νὰ κάμη
ὁ Κωσταντᾶς, ἔθελεν ἐν ἔθελεν, εἶπεν ἐπὶ τέλους τὸ Ἰνναί.

Ἄμα τζι' ἐπολουτούρηκεν ἡ ἐκκλησιὰ, οἱ λάς ³³ ἐπῆαν εἰς τὰ σπι-
θκια τοὺς νὰ καφαρτίσουν ³⁴ τζι' ὁ Κωσταντᾶς με τὰ συμπεθερικά του στὸ
σπίτιν του. Ἡ Μαρικκοῦ ἐγύρισε τὸ χωρκὸν τζι' ἐκάλεσε τὲς κοπέλ-
λες νᾶρτουν εἰς τὰ χαρτώματα της τὴν νύχταν τῆς Τζιερατζιῆς τζιαὶ νὰ
τανῆσουν ³⁵ εἰς τὰ μακαρούνια.

Τζιερακόνουχα... Στὸ ἀρκοντικὸν τοῦ Κωσταντᾶ ἔλαμπαν φῶτα τζι'
ἀκούονταν φωνὲς χαρούμενες τζιαὶ τραουδικιές. Ἐγίνονταν τὰ χαρτώμα-
τα τῆς Μαρικκοῦς του.

Κατὰ τὰ τρεξίματα τοῦ νήλιου ³⁶ οἱ κοπέλλες τοῦ χωρκοῦ ἐσυναχτή-
καν στοῦ Κωσταντᾶ. Ἐκάτσαν οὐλλες χωριστὰ μέσ' στὸς σώσπιτον ³⁷ τζι'
ἐκόβκαν τὰ μακαρούνια μέσ' στὰ πανέρκα. Οὐλλες ἦταν με τὲς χαρὲς
τοὺς πού ἐχαρτώννετον ἡ φιλενάα τοὺς, τζι' ἐτραουδοῦσαν τραουδκια με-
ρακλίτικα τζιαὶ γεμάτα ἀγάπην... Μὲ τὰ σιέρκα τοὺς τὰ καφουρένα ³⁸

ἐκόβκαν τὰ μακαρούνια, τζιαί τὸ κορμὶν τους οὐλλον ἐγιέλλετον ³⁹ πὸ τὸ μεράκκιν τζιαί τήχ χαράν.

Μέσα ὠδε στοῦ Κωσταντᾶ ἦταν μιά σύνοδος· ἐσυναχτήκαν οὐλλ' ἡ δικολοῖα του καθὼς τζι' ἡ δικολοῖα τοῦ γαμπροῦ γιά νά γλεντήσουν στήχ χαράν τῆς Μαρικκοῦς.

Οὐλλοι οἱ προσκαλεσμένοι πὸ τὸ δεῖλιν ἐπέψαν ὁ καθένας τὴν ὀρθάν του, τὸ ἀλευρίν του, τές πατάτες του τζιαί τὸ κρασίν του ⁴⁰.

Ἦστερις πὸ τὸ χάρτωμαν ἐκάσαν στοῦ τραπέζιν μὲ πρωτοτσιεφαλῆς τὸμ παπᾶν τζι' ἀρκίνεψαν νά τρώσιν τζιαί νά πίνουιν στήν ὑγείαν τῶν νεοχάρτωτων.

Τοῦ Γιωρκῆ ἐτρέχαν τὰ μμάθκια του πὸ τήχ χαράν του ἄμα ἐπίνναν στήν ὑγείαν του, τζι' ἐπήαινεν ν' ἀνοιξη τὸ στόμαν του νά τοὺς εὐκαριστήση, μὰ πὸ τὴν ταραχήν του ἐν ἔβρισκεν λόγια.

Μὰ ὁ νοῦς τοῦ Γιωρκῆ τζιαί ἡ θωρκά του ἐγυρίζαν ἄλλοῦ. Κάθε λλίον κλεφτάτα κλεφτάτα ἐθώρειεν μέσ' στοῦ σώσπιτον γιά νά διῆ τήγ κάλην του, πὸ ἦταν τζιεῖ μέσα χωσμένη μὲ τές φιλενάδες τῆς. Μὰ τζιαί τζιεῖνη κρυφά πὸ τὴν ἀρσέραν ἐσυγγοπαρηροῦσεν τὸγ κόσμον πὸ ἐδιάσκεδάζεν εἰς τήχ χαράν τῆς τζι' ἐμαράζωννεν πὸ ἐν ἡμπόρειεν νά βκεῖ ἐξω ἔτσι ἐλέφτερα νὰ διῆ κατὰ πρόσωπον τὸγ κάλον τῆς τζιαί τοὺς λὰς πὸ γιά τὸ χατῆριν τῆς ἦταν μέσα ὠδε. ⁴¹

Ἔβραζεν τὴν ἡ καρκία τῆς νά πατήση πρώτη τὸν νόμον τοῦ χωρκοῦ τζιαί νᾶρτει στὰ τραπέζια μὲ τές φιλενάδες τῆς νά κάτση νά πκιῆ τζιαί νά διάσκεδάση—γιατὶ τὸ πλάσμαν μιάφ φορὰν χαρτῶννεται στή ζωήν του—μὰ εἶντα νά πῆς πὸ ἐν τὴν ἄφηννεν μὲ ἡ μάνα τῆς μὲ ὁ τζιῦρης τῆς, γιατί ἐφοοῦνταν πῶς οἱ χωρκανές ἦταν νά τῆς ἀνεελοῦν τζιαί νά τὴν ποῦν τζιαί... ποδικιάντραπην. ⁴² Ἔτσι μὲ τοῦτα οὐλλα ἡ Μαρικκοῦ ἔμεινεν χωσμένη μέσ' στοῦ σώσπιτον τζι' ἐκρυφομιλοῦσεν μὲ τές φιλενάδες τῆς πὸ τὴν ἐσυντροφιάζαν.

Οἱ πινιές εἰς τὰ τραπέζια ἐπησῖναν τζι' ἔρκουινταν τζιαί τὰ βλασσιά ⁴³ πὸ τὸ κρασίν ἐφκαιρῶνναν ὥστι νά μιτσοκαμμήσης. ⁴⁴

Οἱ παρέες ἐμερακκῶθηκαν τζι' ἀρκίνεψαν τές τραουδικίες. Εἶπαν τὴν Παραλιμνίτισην, τὴμ Παφίτισην τζιαί σεβταλίτικους ἀμανέδες.

Οἱ πετεινοὶ ἐκράξασιν μεσάνυχτα τζι' ἡ χαρά τζιαί τὸ γλέντιν ἦταν πὰς τ' ἄρπουρα ⁴⁵ τους. Κανένας ἐν εἰσιεν ὄρεξιν νά σηκωθῆ. Μὰ τζι' οἱ νοικοτζιυροὶ—ἡ μιά τους μέρα σῆλιοι γρόνοι—μὲ τὸν τρόπον τους τὸγ κάλον τζιαί τὰ φεροῖματα τους ἐδεῖχναν πῶς εὐκαριστιοῦνταν νά μείνουιν οἱ προσκαλεσμένοι τους τζιαί νά διάσκεδάζουιν.

Τὸν Κωσταντᾶν ἐξισηεῖλησεν ⁴⁶ τὸ κκέφιν του τζιαί κάθε λλίον ἐλάλεν: «Γειά σας ρὲ κοπέλια, πὸ νά ζήσετε! Πκιέτε στήν χαράν τοῦ παιδιοῦ μου. Τὸ κρασίν ἔφερα το μὲ τῆβ βαρέλλαν, τζι' ὀρνιθες ἔγ γεμάτον τὸ χαρτοῖν ἀκόμα».

Ἔτσι λοῆς ἡ παρέα μὲ τὰ συμπουρκήματα ⁴⁷ τοῦ Γῆμητροῦ ἐκάσαν ὥστι τζι' ἐκοτσινιεν ἡ ἀνατολή.

Ἄ Γιωρκῆς τὸ μεσομέριν ἦρτεν μὲ δκυό-τρεις φίλους του στοῦ πεθεροῦ του τζι' ἡ Μαρικκοῦ ἔσασεν τους τὰ φλαγκοῦδκια ⁴⁸ τῶν ὀρνιθων

τζι' ἔφάν τζι' ἔδιασκεδάσαν μὲ τὴν ἡσυχίαν τους. Ἡ Μαρικκοῦ ἐν ἐχών-
 νητου πικιὸν μὲς' στοῦ σώσπιτον.

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΜΗΛΙΩΤΗΣ

Περὶστερώνα (Μόρφου)
 Μάρτης 1940.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

1) Ἐκοντέφκαν· πλησίαζαν. 2) πήρε-φέρε· γρήγορα-γρήγορα. 3) προξενητίνες· ὀρισμένες γυναίκες, συνήθως γρηές, εἰδικές στοὺς νὰ κάμνουν προξενιές. 4) βκιαστικιές· βιαστικές. 5) ἐπίσκαζες· ἐννοοῦσες. 6) στομόσειλα, τὰ· τὰ χεῖλη. 7) ἐσουντυχάννον· μιλοῦσαν. 8) Χαρτολογήματα, τὰ· ἀρραβωνιάσματα. 9) Καβενέες, οἱ· καφενεῖα. 10) πισσοῦριν, τὸ· βαθὺ σκοτάδι. 11) γατζώ· βλέπω. 12) κατσιφάριν, τὸ· ψιλὴ βροχή. 13) ἐπυρκολοῦσαν· σπινθηροβολοῦσαν. 14) πουμπουρκές, οἱ· βροντές. 15) ἀθθολδίν, τὸ· ἀφρόκρεμα. 16) σκάπουλλοι, οἱ· ἀνύπανδροι. 17) κουρρωμένοι, οἱ· συμμαζεμένοι. 18) ἐτσάκρισεν· βγήκε. 19) δουκάνη, ἡ· ἐργαλεῖο ἀλωνευτικὸ (παχειὰ ξύλα ποὺ ἀπὸ κάτω ἔχουν κοφτερές σκληρές πέτρες γιὰ νὰ κόβουν τὰ στόχια). 20) ὄξά· ἡ. 21) μακκωμένος, ὁ· λυπημένος. 22) ἀνεελῶ· καταγελῶ. 23) καρρέ· καρρέ· κατὰ πρόσωπον. 24) κολώνα, ἡ· κίονας. 25) ποσιίζει· γίνεται πανσέληνος. 26) καζάς· ἐπαρχία. 27) παρὰ πασῶν· πρὸ παντός. 28) ἐστιμιάζαν· ἐκτιμοῦσαν. 29) περιολή, ἡ· τὸ φέρνει ὁ λόγος. 30) κούτζιν· δυσκολία (π.χ. ἔκαμεν κούτζιν νὰ δεχτῆ· μὲ δυσκολία δέχτηκε). 31) ξικούτσουλλα· καθαρὰ, καθαρὰ. 32) νὰ λατσισιτῆ· νὰ πέση μέσα στοῦ λάκκο νὰ πινηγῆ. 33) λὰς, οἱ· ὁ κόσμος. 34) καφαρτίσουν· νὰ προγευματίσουν. 35) νὰ τανήσουν· νὰ βοηθήσουν. 36) κατὰ τὸ τρεξίματα τοῦ νήλιου· περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. 37) σώσπιτος, ὁ ἢ τὸ σώσπιτον· μικρὸ δωμάτιο συνεχόμενο μὲ τὸ κυριώτερο δωμάτιο τῶν γεωργικῶν σπιτιῶν. 38) καφουρένα, τὰ· ἀφράτα. 39) ἐγιέλλετου· ἐκινεῖτο σάν νὰ ἐχόρευε. 40) στοῦ διαμέρισμα Μόρφου σ' ὄλα σχεδὸν τὰ χωριά στὰ γαμήλια τραπέζια ἢ σὲ ἀρραβωνιάσματα κάθε προσκεκλημένος παίρνει μιὰν ὄρνιθα, ἀλεύρι, κρασί κ.λ.π. 41) παληθὸ ἔθιμο σ' ὄλα τὰ χωριά τῆς Κύπρου νὰ κρύβονται οἱ νύμφες σ' ἓνα δωμάτιο. Τὸ ἔθιμο ἐξακολουθεῖ σὲ πολλὰ χωριά ἀκόμη. 42) ποδκιάντραπη, ἡ· ἀδιάντροπη. 43) βλασσιά, τὰ· κολοκύθια ποὺ βάζουν μέσα κρασί. 44) μιτσοκαμμήσης· νὰ κλείσης τὸ μάτι. 45) πὰς τ' ἄρπουρα· στοῦ ζενιθ. 46) ἐξισειλησεν· ἐπλημύρησε. 47) συμπουρκήματα, τὰ· προτροπές. 48) φλαγκοῦδκια, τὰ· συκώτια. (Τὰ συκωτάκια τῶν ὄρνιθων, ποὺ τρώγονται στ' ἀρραβωνιάσματα, τὰ φυλάουν γιὰ τὸν γαμπρό, ποὺ τὰ τρώει τῆ ἀλλῆ μέρα).

Λ. Μ.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Η ΧΙΟΝΑΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΦΤΑ ΝΑΝΟΙ

Πρι λίγα χρόνια ο κινηματογράφος είχε φέρεϊ ανάστατωση και παράλυση στο θέατρο, γιατί με τ' άπειρα μέσα που έχει μόρρεσε να τραβήξει τον κόσμο σ' αυτόν κ' έκανε τους δημιουργούς να κοιτάζουν ώστε να τον τροφοδοτούν αυτόν παρά τή ζωντανή σκηνή. Ή μαγεία τής σκιάς πήγαινε ν' άντικαταστήσει τή ζωντάνια τής ράμπας, σέ σημείο που παρουσιάστηκε σοβαρός ο κίντυνας του μαρασμού του θεάτρου. Σιγά σιγά ώστόσο το θέατρο άνάλαβε, και σ' όλες τις χώρες σήμερα ζούν παράλληλα τά δυο είδη, γιατί κατανοήθηκε κι από τον πολύ κόσμο κι από τους θεατρικούς και κινηματογραφικούς παράγοντες, πώς δχι μόνο μπορούν μά είναι κι άνάγκη να ζούν παράλληλα τά δυο αυτά είδη τής τέχνης. Δέν ύπάρχει άμφιβολία πώς κι ο κινηματογράφος και τó θέατρο δέχτηκαν άλληλεπιδράσεις—στην τεχνική ιδιαίτερα, μά και στο περιεχόμενο—άλλά τά βασικά τους γνωρίσματα, που άποτελούν και τις διαφορές τους, τά κρατούν, κ' έτσι εύκολα ξεχωρίζουν και στά μέσα που χρησιμοποιούν και στο σκοπό που επιδιώκουν. Ο κινηματογράφος, σά μηχανή, έχει τή γοργότητα, τις πλούσια άναλασσόμενες σκηνές, κι άπευθύνεται σ' εύρύτατο κοινό, σ' όλους τους ανθρώπους, κι άν βρίσκονται σέ κάθε γεωγραφικό πλάτος. Ή όμιλία θά μπορούσε να τού γινόταν κάποιο εμπόδιο στη διάδοσή του, μά τó ντοκιμπλάρισμα και οι έπεξηγητικές λεζάντες σέ κάθε γλώσσα νικήσανε τή δυσκολία τούτη. Τό ζωντανό θέατρο μένει περισσότερο στατικό κι άπευθύνεται σέ στενώτερο κοινό.

Άλλά ο κινηματογράφος προχωρεί με γοργότερο ρυθμό στην πρόοδο. Ιδιαίτερα άμα σκεφτούμε τά films documentaires και τή νέα κατεύθυνση που έδωκε σ' αυτό ή μεγαλοφυΐα του Ντιονεϋ μά τά Μίκυ Μάους. Στην πρώτη περίπτωση ή ζωή παίρνεται «έν τώ γίγνεσθαι» κ' ή άληθοφάνεια τής δέν μπορεί νά διαμφισβητηθεί, ένδ στή δεύτερη *σχηματοποιείται* ή ζωή κι άφήνεται ή φαντασία νά τή διαπλάσει και νά τήν παρουσιάσει στίς χαρακτηριστικότερές τής γραμμές. Ή εξέλιξη μάλιστα τών σκισσαρισμένων κωμικών ήρώων τών Μίκυ Μάους έφερε τó άριστούργημα τής τέχνης «Η Χιονάτη κ' οι έφτά Νάνοι», όπου δέν ξαίρει κανενας τι νά πρωτοθαυμάσει, τι νά πρωτοχαρεί. Τή γνωστήν Ιστορία τής Πεντάμορφης που μάς γοήτρε σάν είμαστε παιδιά ή τήν τέλεια μορφή τής άναπαράστασης τής; Τή μεγάλη φαντασία που συνέλαβε ως τήν

τελευταία λεπτομέρεια τó σχέδιο τής ταινίας αυτής ή τή λογική που έναρμόνισε όλα τά ξετικά αυτά στοιχεία και τά πειθάρχησε σέ μιá καλλιτεχνική τάξη; Τήν ποιηση που άναδίνεται άγνή και πηγαία από κάθε εικόνα ή τά πλούσια άρμονικά χρώματα που είναι χάρμα όφθαλμών; Όλα συντελούν στην καλλιτεχνική άρτιότητα τής ταινίας αυτής και πείθουν πώς στο πεδίο αυτό έχει άκόμα πολλά να κερδίσει ο κινηματογράφος και πολλά να δώσει στον κόσμο.

Οι σκιές τών άψυχων χαρτιών, τών κυβερνημένων από τή δημιουργική μεγαλοφυΐα του Ντιονεϋ, ξεπέρασαν έδω τις άνθρώπινες δυναμικότητες σέ καλλιτεχνική επίδραση, ίσως γιατί τó παραμυθένιο φαντασμαγορικό θέμα τής «Χιονάτης», που στέκεται έξω τόπου και χρόνου, βρίσκεται στην περιοχή του θρύλου και τής φαντασίας, κ' έτσι μόνο με τó καλλιτεχνικό αυτό παιγνίδι θά μπορούσε σωστά να παρουσιαστεί και τού παραμυθιού ή άτιμωφαίρα κ' ο ήρωας. Και σκεφτούμαι τώρα άν δέν είναι ο καλύτερος τρόπος άναπαράστασης τών λαϊκών παραμυθιών και τών μυθικών ήρωϊκών Ιστοριών αυτός; ή σχηματοποίηση τών μορφών και ή τοποθέτηση τής ζωής μέσα στο φανταστικό περιβάλλο που δημιουργούν οι κινούμενες αυτές σκιές. Κάθε ήρωας παραμυθιού έν' ένας χαρακτήρας, που τó πέρασμα του χρόνου κ' ή λαϊκή διήγηση τον καθιερώσανε στή λαϊκή ψυχή με αυτές ή εκείνες τις ιδιότητες προκισμένο. Ή άρετή ή ή κακία του τον περιβάλανε μ' ένα τύπο, τού φορέσανε τó καλούπι του, που δέν μπορούμε έμεις άθαιρέτα να τó αλλάξουμε, αλλά έπιτρέπεται—και για τήν καλλιτεχνική δημιουργία έπιβάλλεται—να τó προεχθίσουμε μέσα σέ σειρά γεγονότων, που να δείξουν μάλιστα πιδ έντονη, πιδ έκτυπη τήν ιδιότυπη προσωπικότητά του.

Φανταστήτε στή μορφή τής «Χιονάτης» τους άθλους του Ήρακλη, τον Έρωτόκριτο, τó Ραϊνεκε Φούξ, τ' άπειρα παραμύθια μας με Δράκους, τήν Άροδαφνούσα, τó Διγενή Άκρίτα, τή Φυλλάδα του Μειγ' Άλέξαντρο, τó παραμύθι του Άθανάτου Νερού. Πόσο παραστατικά θά παρουσιάζουνταν οι ήρωϊκές μορφές, τόσο θ' άναγάλλιαζε από άληθινή καλλιτεχνική συγκίνηση ξαναζωντανεμένη ή λαϊκή ψυχή τού θρύλου! Τώρα καταλαβαίνω γιατί ο Νίκος Νικολαΐδης τó παραμυθόραμά του «Τό Γαλάζιο Λουλούδι» φιλοδοξεί να τó παρουσιάσει στο θέατρο τών σκιών του Καραγκιόζη. Νιώθει πώς τó έξω τόπου και χρόνο περιεχόμενο του έργου του, με τήν άφαιρεμένη από όγκο σκιά είναι που θά κάνει τον θεατή να άι-

στανθεί την όμορφιά του πλέρια, γιατί θ' άφησει τή φαντασία του νά πετάξει λυτέρη στή μυθική χώρα που τού ταιριάζει. Σίγουρα όμως πώς και τó «Γαλάζιο Λουλούδι» στόν κινηματογράφο τού είδους τής «Χιονάτης», μέ τή φαντασμαγορική σκηνοθεσία και τίς τυποποιημένες, αλλά ζωντανές μορφές, θά έναρμονιζόταν περισσότερο παρά στό ήμίφωτο τού λαϊκού μπερντέ τού Καραγκιόζη ή στό θέατρο μέ τούς ζωντανούς ηθοποιούς.

Έτσι ó κινηματογράφος κάνει κι άλλο βήμα πού πέρα από τó θέατρο και τó βοήθει μάλιστα στήν εξέλιξη και στήν πρόοδο. Καί γι αυτό ακόμα νομίζω πώς «Ή Χιονάτη» οί Έφτά Νάνοι», έχουν μεγάλη καλλιτεχνική άξία και πρέπει όλοι οί έραστές τού τής Λεμεσού νά τó χαρούν και νά πάρουν μαθήματα μιάς μελλοντικής καλλιτεχνικής δημιουργίας άπ' αυτό. Ή εύγνωμοσύνη τους στόν Ντίσνεϋ θά είναι δικαιολογημένη.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ

Φίλε Κρανιδιώτη,

Σχετικά μέ τήν έπιγραφή (2) στό άρθρο μου 'Ταφόπετρες ή σελίδες από τήν 'Ιστορία τής Λεμεσού' που δημοσιεύτηκε στήν προπερασμένη έκδοση τού περιοδικού σας (σ. 496β) φρονώ πώς ή έπόμνη ύποσημείωση στήν 'Κυπριακή' τού *Σακελλαρίου* (σ. 38) 'Wilhelm Deecke et Justus Siegismund, Die wichtigster Cypriischen Inschriften umschrieben und erläutert en τώ Studien τού Κουρτίου, τ. 7, p. 219—264 τώ 1874' μάς δίνει τόν τίτλο μιάς έπιστημονικής διατριβής που ó κακόμοιρος άρχαιόλογος είχε γράψει γιά τήν κυπριακή, συλλαβική γραφή. Ο τίτλος τής διατριβής βρίσκεται έπίσης καταχωρημένος στήν 'Κυπριακή Βιβλιογραφία' τού Κυριαζή (σ. 158).

Φιλικά

Λευκοσία 20]2]40

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ

«Φίλε κ. Ίντιάνε,

Μόλις έλαβα τά Κ. Γ.

Ευχαριστώ διά τήν άφιέρωση των Ταφόπετρων τής Λεμεσού· αλλά σάν κακός ολιανός, βρέ άδελφέ.

Μερικές παρατηρήσεις προς γνώσιν σου: Καθ' όσον ένθυμούμαι από τούς γονείς μου, ó Σιγισμούνδος ήλθε στήν Κύπρο μέ άρχαιολογική άποστολήν. Όταν ήμουν παιδί ώδηγήθημεν εις έκδρομήν εις 'Αμαθούντα και έπεσκέφθημεν τόν άρχαίον τάφον όπου έσκοτώθη ó Σιγισμούνδος. Ή κηδεία του ήτο ιστορικών γεγονός διά τήν Λεμεσόν τής

παλαιάς έποχής. Οί γονείς μας, μάς περιέγραψον τήν πάνδημον μεγαλοπρέπειαν τής κηδείας. Είχα διαβάσει μιάν ώραιάν ευχαριστήριον έπιστολήν τής οικογενείας Σιγισμούνδου προς τήν 'Ελλ. κοινότητα Λεμεσού. Νομίζω πώς κάποιον είναι δημοσιευμένη. Εύρίσκετο εις χείρας τού μακαρίτου θείου μου Δημ. Ρωσσίδη τού δικαστού.

Ο Δημήτριος Τρεχάκης ήτο πατήρ τής Κυρίας Θεοχάρους Σχιζα.

Ο τάφος Λαυρεντίου Μοναχού εύρίσκετο εις τήν βορειανατολικήν πλευράν τής παλαιάς 'Αγίας Νάπας. Κατά τήν Λεμεσιανήν παράδοσιν ó Λαυρεντίος ó μοναχός ήτο κτίστης και έπεσε σάν έκτιζε και έσκοτώθη εις τó μέρος που έτάφη. Συμπεραίνω ότι ή χρονολογία είναι 1815. Τήν παράδοσιν ήκουσα έπανειλημμένως από τούς γονείς μου. Μοναστικά κελλιά δέν ξαίρω νά ύπάρχον εις τήν 'Αγίαν Νάπαν. Ήσαν κελλιά που έμεναν οί έρείς τού ναού και τó προσωπικόν και τά σχολεία. Προς τó νοτιοδυτικόν ήτο τó συνοδικόν και ένα μεγάλο δωμάτιον όπου διέμεναν οί έξ 'Ατταλείας και 'Ανατολής έν γένει έρχόμενοι προσκυνηταί τής 'Ιεράς Μονής Κύκκου, οί όποιοι άπεβιβάζοντο εις Λεμεσόν. Ένθυμούμαι που μωρό παιδί έτρεχα νά δώ τίς περιέργες άμφιέσεις των.

Ή ταφόπετρα Δαυίδ τού Πτολεμαίου ήτο σημείω άριστερά τής κυρίας εισόδου τού παλαιού ναού. Ο δικέφαλος μου είχε προκαλέσει τήν προσοχήν. Δέν κατώρθωσα νά μάθω ποία ή οικογένεια Πτολεμαίων. Μου φαίνεται ότι ó κ. 'Αλέκος Ζήνων διεξεδίκε δικαιώματα έπί τού δικεφάλου. Ο «Ζήνων Χατζηλουκάς Κύπριος έποίη» ήτο ó κατόπιν διακεκριμένος άρχιτεκτων τών 'Αθηνών και πρόεδρος τής παλαιάς Κυπριακής 'Αδελφότητος, πατήρ τού άειμνήστου τενόρου τού 'Ελληνικού μελοδράματος και τού ναυάρχου εν άποστρατεία Χατζηλουκά. Είχε άδελφήν εις 'Αμμόχωστον.

Πλείστα τών έπιτυμβίων ήσαν σύνταξις τού άειμνήστου θείου μου Δημητρίου Νικολαΐδη Λανίτη· τινά έστέλλοντο έξ 'Αθηνών. Έάν δέν άπατώμαι, τó έπιτύμβιον τού Δημητρίου Θεμιστοκλέους (ó όποιος μετωνόμησθη Θεμιστοκλήν από Σκαρβαβίον εις τήν Σχολήν τών Κυδωνίων) έγράφη από τόν Κωνσταντίνον 'Ασώπιον.

Έξακολουθεί τήν εργασίαν σου διά τήν αγαπημένην μας γενέτειραν. Έχεις και τήν ικανότητα και τήν ύπομονήν. Θά προσπαθώ νά σε βοηθώ. Εύτυχώς ή μνήμη και μάλιστα ή μνήμη μου διά τήν Λεμεσόν δέν μέ άφηκεν άκόμη.

'Αθήναι, 25]2]1940

Μέ φιλίαν

ΝΙΚ. ΚΛ. ΛΑΝΙΤΗΣ

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

JUSTUS SIGISMUND

Στὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» τοῦ παρασμένου Φεβρῆρη δημοσιέφθηκε μιά πολὺ ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ φίλου κ. Ἄντ. Ἰντιάνου γιὰ μερικές ταφόπετρες που βρίσκονται στὴν Ἁγία Νάπα καὶ στὸ νεκροταφεῖο τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Λεμεσοῦ. Ἡ ἐλπίδα ποὺ ἐκφράζει στὴν εἰσαγωγή της ὁ μελετητής, πὼς ἡ μελέτη του θὰ δώσει ἴσως τὴν ἀφορμὴ σὲ τοπικά πρόσωπα νὰ τὸν διορθώσουν ἢ νὰ τὸν συμπληρώσουν, μὲ παρακινεῖ ν' ἀναφέρω μερικά γιὰ τὸν Ἰουστο Σιγισμούνδο (ταφόπετρα ἀρ. 2), τὸν ἐπιστήμονα ποὺ βρῆκε πρόωρο θάνατο σ' ἓνα τάφο τῆς Ἀμαθούνας, ὁ ὁποῖος πῆρε ἀπὸ τότε τὸ ὄνομα «ὁ τάφος τοῦ Γερμανοῦ».

Ὁ κ. Ἰντιάνος γράφει πὼς ἐπειδὴ ἔλλειπουν πληροφορίες γιὰ τὸν ἐπιστήμονα καὶ τὸ ἔργο του, θὰ μπορούσαν ἴσως νὰ ζητηθοῦν σὲ καλλίτερος καιρὸς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λειψίας. Εἶναι ὅμως ἀμφίβολο, κατὰ τὴν γνώμη μου, ἀν ὁ ἐκ Λειψίας ἐπιστήμων ἦταν στῆς ἴδιας τῆς Λειψίας τὸ Πανεπιστήμιο καθηγητής. Ὁ Κωνστ. Βονιτσιάνος, τουλάχιστο, σὲ μιά ὑποσημείωση στὴ μετάφραση του τῆς Κυπριακῆς Ἱστορίας τοῦ Lacroix, δυὸ-τρία μόλις χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Σιγισμούνδου, τὸν λέει καθηγητὴ τοῦ Στρασβούργου: «Αὐτὸν εὔρε τὸν θάνατον τὴν 20 Φεβρουαρίου τοῦ 1875 ὁ τοῦ Στρασβούργου σοφὸς καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων πολὺκλαυτος Σηγισμούνδος (Siegismund), κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον: Κατῆλθεν ἐντὸς τάφου ἀνωρυγμένου βάθους 5 μέτρων. Ἄφου ἔλαβε τὸς ἀναγκαίας σημειώσεις, ἐπέκαλέσθη, ὅπως ἀνέλθη, τὴν συνδρομὴν ὑπερκειμένου λίθου, ὅστι καταπεσὼν τῷ ἔθραυσεν αὐθωρεῖ τὸ κρανιον. Ὁ διαπρηπὴς ἀρχαιολόγος ἀνέγνωσε καὶ ἠρμήνευσε τινὰς Κυπριακὰς ἐπιγραφὰς. Ἐτάφη ἐν τῷ νεκροταφεῖῳ τῶν Ὁρθοδόξων Λεμησοῦ, ἀφου τῷ ἐψάλλη ἡ νεκρώσιμος ἐν τῷ ναφ τῆς Ἁγίας Νάπας» [«Ἱστορία τῆς Νήσου Κύπρου ἐκ τῆς τοῦ Γάλλου καθηγητοῦ κυρίαου Λουδοβίκου Λακρουῦ. Μεταφρασθεῖσα καὶ ἐκτυπωθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ Κωνσταντίνου Α. Βονιτσιάνου ἐκδιδομένη δὲ τὸ δεύτερον ὑπὸ Ἄντ. Κωνστ. Βονιτσιάνου» ἐν Ἀθῆναις, 1905, σελ. 24—25]. «Ἐκ Στρασβούργου» τὸν γράφει ἐπίσης, κὶ ὁ Γ. Σ. Φραγκοῦδης στὴν «Κύπριδα» του, στὸ ἀπόσπασμα ποὺ παραθετεῖ ὁ κ. Ἰντιάνος στὴ μελέτη του. Φαίνεται ὅμως πὼς

ὅσα γράφει τὰ ἔχει πάρει ἀπὸ τὴν παραπάνω ὑποσημείωση τοῦ Βονιτσιάνου.

Ὅσο γιὰ ἔργα τοῦ Σιγισμούνδου σχετικὰ μὲ τὴν Κύπρο, ἐχτὸς ἀπὸ τὴν πληροφορία ποὺ μᾶς δίνει ὁ Βονιτσιάνος, ἀναφέρεται στὰ «Κυπριακὰ» τοῦ Σακελλαρίου ἢ ἐξῆς μελέτη:

«Deecke, W. und Siegmund, Justus—Die wichtigsten Kyprischen Inschriften umschrieben und enlätuert (In Curtius Studien, 6 VII, p. 217—264) 1874» [Ἄθ. Σακελλαρίου «Κυπριακὰ», 1890, Ἐπιγραφῶν Συγγράμματα, σελ. κγ']. Ἀφτὴ ἡ μελέτη τοῦ Σιγισμούνδου, ὅπως καὶ ἡ ἀκόλουθη ἀναφέρονται ἐπίσης στὴ Βιβλιογραφία τοῦ κ. Κυριαζῆ παρμένει ἀπὸ τὴν προηγούμενη τοῦ Jeffery: «Siegesmunde, I—Kyprische Inschriften (sic). (Curtius' Studien IX) 80, Leipzig 1877.» [N. Γ. Κυριαζῆ «Κυπριακὴ Βιβλιογραφία», 1935, σελ. 158 καὶ 183] Εἶναι ἀξιοσημείωτο πὼς ἡ τελεφταία ἀφτὴ μελέτη χρονολογεῖται στὰ 1877, ὕστερα, δηλαδὴ, ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Σιγισμούνδου.

Ὁ θάνατος κὶ ἡ κηδεῖα του ἀποτελοῦν μιά ἐνδιαφέρουσα σελίδα τῆς Ἱστορίας τῆς Λεμεσοῦ. Ἐλάχιστα ἔχουν γράψει σχετικὰ, ἐχτὸς ἀπὸ τὸ Φραγκοῦδη καὶ τὸν κ. Ξ. Φαρμακίδη, ποὺ ἀναφέρονται στὴ μελέτη τοῦ κ. Ἰντιάνου, ὁ Κωνστ. Βονιτσιάνος, ποὺ ἀνάφερα πῶς πάνω, κὶ ὁ «Παλαιμαχος» —ὁ κ. Εὐστάθιος Παρασκευᾶ—στὶς ἀναμνήσεις του [«Παλαιαὶ ἀναμνήσεις—Πρόσωπα καὶ συμβάντα κατὰ τὸ 1876 εἰς Λεμεσό», ἐφημ. «Ἀλήθεια», Λεμεσοῦ, Ἄρ. 2948, ἡμ. 22. 10. 1937]. Πρὶν εἶναι ἀκόμα «ἀργά», ἔχω μαζέψει ἀπὸ παλιά πρόσωπα τῆς Λεμεσοῦ μερικές συμπληρωματικὰ λεπτομέρειες:

Ὁ Σιγισμούνδος εἶχαν ἔλθει πρῶτα στὴ Λάρνακα κὶ ἀπ' ἐκεῖ ξεκίνησε γιὰ τὴ Λεμεσό νὰ βρεῖ τὸν Ἀνδρέα Θεμιστοκλέους, στὸν ὁποῖον ἔφερεν συστατικὴν ἐπιστολὴν ἀπὸ τῆς Γερμανίας, γραμμένην σ' ἀρχαῖα Ἑλληνικά—«εἰς Ξενοφώντειον ὕφος», ὅπως ἔλεγεν ὁ Θεμιστοκλέους. Ἀπὸ τῆς Λάρνακα ταξίδευε γιὰ τὴ Λεμεσό μαζί μὲ τὴ Μαρουδιά Δημ. Θεμιστοκλέους, τὴ μητέρα τοῦ Ἀνδρέα Θεμιστοκλέους, πάνω σὲ ζῶα. Στὴν παλιά Λεμεσό χωρίστηκαν, κὶ ἐνῶ ἡ Μαρουδιά μὲ τὸν ἐν' ἀπὸ τοὺς δυὸ ἀγωγιάτες («κιρατζῆδες») συνέχιζε τὸ ταξίδι της γιὰ τὴ Λεμεσό, ὁ Σιγισμούνδος τράβηξε μὲ τὸν ἄλλο γιὰ τὸν Ἅγιον Τύχωνα, νὰ ἐπισκεφτεῖ τὸς τάφους κὶ ἐκεῖ βρῆκε τὸν τραγικὸ θάνατο ποὺ ξέρομε.

Τὸν ἔφεραν ὕστερα νεκρὸ, νύχτα πιά, μὲ βουδάμαθο στὴ Λεμεσό, ἐνῶ ἡ ἀστυνομία συνελάμβανε ὡς ὑποπτο τὸν ἀγωγιάτη του, γιὰ νὰ τὸν ἀφήσει ἀργότερα ποὺ ἐξ ακριβῶθηκε ἡ ἀθώοτητα του. Σὲ ποῖο δόγμα

άνηκε ὁ Σιγισμούνδος δὲν ἦταν γνωστὸ καί, μιὰ καὶ δὲν ὑπῆρχε τότες ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία στὴ Λεμεσό, ὁ νεκρὸς ἐτοποθετήθηκε ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴ Φραγκοκλησιὰ (ἐκκλησία τῶν Καθολικῶν). Ἐκεῖ ἐδημιουργήθηκε ὁλόκληρο δογματικὸ ζήτημα: Ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῶν Φραγκισκανῶν Padre Celestino, παρὰ τὴν προσπάθειες τοῦ τότε Προξενικοῦ Πράκτορος τῆς Γερμανίας Γιάγκου Βοντιτσιάνου, ἀρνήθηκε νὰ τὸν δεχτεῖ μέσα στὴν ἐκκλησία καὶ νὰ τὸν θάψει ἂν δὲν ἐπιστοποιόταν πὼς ἦταν Καθολικός.

Τότε, μὲ τὴν παρακίνηση τοῦ Ἀνδρέα Θεμιστοκλέους, ἀνάλαβε νὰ τὸν θάψει ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησία κί' ὁ νεκρὸς ἀμέσως μεταφέρθηκε στὸ Ἀλληλοδιδασκτικὸ Σχολεῖο τῆς Ἁγίας Νάπας. Πολλὲς γυναῖκες τῆς Λεμεσοῦ, «προεξαρχούσης» τῆς Μαρियोῦς Λαζαρίδη—Πιλαβάκι, τὸν ἐπλυναν μὲ ροδόσταγμα, κί' οἱ μαθητὲς τῶν Σχολείων μ' ἔρανο ἀνάμεσα τους—στὸν ὅποιον, μὲ τὴν ἐπιμονή του, ἔγινε δεκτὸς νὰ εἰσφέρει κί' ὁ Ὀνούφριος Ἰασονίδης—τοῦ ἔκαναν πολυτελὲς φέρετρο καὶ τὸν σκέπασαν μὲ δάφνινα στεφάνια. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ νεκρὸς ἦταν ἕνα σωστὸ προσκύνημα κί' ἡ κηδεῖα του ἔγινε μ' ἀσυνήριστη γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μεγαλοπρέπεια καὶ συμμετοχὴ τῶν Λεμεσιανῶν.

Τὸ «δογματικὸ» ἐπεισόδιο ἀναφέρεται ἐπίσης ἀπὸ τὸν Κ. Βοντιτσιάνο στὴν τελευταία του ὑποσημείωση στὴ μετάφραση τῆς Ἱστορίας τοῦ Lacroix, ὅπου ἀντικρουοῦν τὴν κατηγορία τοῦ ἱστορικοῦ γιὰ «παχυλὴν ἀμάθεια» κί' «ἀξιοθρήνητο φανατισμὸ» τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ κλήρου, ποῦ «διεχωρίσθησαν ἐκ τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας»: «Τὸ προπαρελθὸν ἔτος ὁ πολυδάκρυτος νέος Σηγισμούνδος (Siéigismund), πεσὼν θύμα τῆς ἐπιστήμης, δὲν ἤξιώθη ταφῆς ὑπὸ τοῦ ἐν Λεμησοῦ Λατίνου ἱερέως, καίπερ πολὺ παρακληθέντος ὑπὸ τοῦ αὐτόθι πράκτορος τῆς Γερμανίας. Καὶ διατί; ... Διότι δὲν ἔφερε μαρτυρικόν, ὅτι ἦτο πιστὸν τέκνον τῆς Ρωμάνας Ἐκκλησίας, ὁ δὲ ἀμαθὴς καὶ φανατικὸς κληρὸς ὁ Ἑλληνικὸς, παρακολουθούμενος ὑπὸ χιλιάδων ὀρθοδόξων, ἐκήδυσεν αὐτὸν ἐστεφανωμένον ὑπὸ τῆς μαθητευομένης νεότητος ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει. Ποῦ ἔγκειται ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ μισαλλοδοξία ἡμῶν τέλος πάντων;» [Ἱστορία τῆς Ν. Κύπρου κτλ., σελ. 198].

Ἐγγραφα σχετιζόμενα μὲ τὸ θάνατο τοῦ Σιγισμούνδου δὲν ὑπάρχουν στὴ Λεμεσό· τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία τῆς Ἁγ. Νάπας ἔχουν καταστραφῆ στὴν πλημμύρα καὶ μόνο στ' ἀρχεῖα τοῦ Γερμανικοῦ προξενείου ἴσως νὰ βρισκεται τίποτε σχετικὸ. Τὸ συστατικὸ

γράμμα ποῦ ἔφερεν στὸν Θεμιστοκλέους ἐπίσης ἐχάθηκε, διασώθηκε, ὅμως, μέσα στὰ χαρτιά τοῦ Δασκάλου, μιὰ φωτογραφία τοῦ ξανθοῦ Σιγισμούνδου, ἡ ὁποία βρίσκεται ἀπὸ τὰ χέρια ἐνὸς ἀπὸ τὰ παλαιὰ του.

Λεμεσός, 15. ΙΙΙ. 1940.

ΑΝΤΩΝΑΚΙΣ ΓΙΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΓΑΛΛΟ-ΚΥΠΡΙΩΤΗ ΠΟΙΗΤΗ ΓΟΥΣΤΑΥΟΥ ΛΑΦΦΩΝ

Ὁ Γουσταῦος Λαφῶν, γιὸς τοῦ Γάλλου γιαιτροῦ καὶ ὑποπροξένου στὴ Λευκοσία, τὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας, Ἀδόλφου Λαφῶν, γεννήθηκε στὴν Κύπρο (ἴσως στὴ Λευκοσία ἢ τὴ Λάρνακα) κατὰ τὸ 1832. Ἡ μητέρα ἦταν γόνος τῆς τότε αὐστριακῆς οἰκογένειας Ζιρίκοβιτς, ποῦ ἀπόγονοι τῆς εὐρίσκονται καὶ σήμερα ἀκόμη ἐγκατεστημένοι στὴ Λάρνακα. Τὰ μικρὰ του χρόνια τὰ πέρασε στὴν πρωτεύουσα καὶ τὰ ἑλληνικά, ποῦ τ' ἄκουε νὰ μιλοῦνται στὸ σπίτι του, στὰ παιγνίδια του μ' ἄλλα συνομιλήκα του παιδιὰ καὶ σὲ κάθε του βῆμα σχεδόν, ἔγιναν ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὸ κύριο καὶ φυσικὸ ἐκφραστικὸ ὄργανο ποῦ χρησιμοποίησε γιὰ νὰ διοχετεύσει τὰ αἰσθήματα καὶ τὶς σκέψεις του ἴσαμε τὴν τελευταία μέρα τοῦ θανάτου του.

Ἀναφέρεται πὼς τὸ ἐπόμενο ἐπεισόδιο στάθηκε ἀφορμὴ νὰ βγεῖ πρώτη φορά ἀπὸ τὴν Κύπρο, νὰ πάει στὴ Γαλλία καὶ νὰ φοιτήσῃ στὸ Πανεπιστήμιο τῶν Παρισίων. Κάποιοι Πασᾶς ποῦ εἶχε ἐξοριστεῖ στὴν Κύπρο καὶ καταδικάστηκε, λίγο κατόπι ἀπὸ τὴν ἀφίξη του στὸ νησί, σὲ θάνατο, ζήτησε τὴν προστασία του πατέρα του ποῦ γιὰ νὰ τὸν σώσει τὸν φυγάδευσε στὴ Γαλλία δίνοντας του ὡς συνοδὸ τὸ Γουσταῦο καὶ συστηνοντάς τον μάλιστα στὴν εὐμένεια ἰσχυρῶν φίλων του ἐκεῖ. Ἔτσι ὁ νεαρὸς Γουσταῦος παραμένει καὶ σπουδάζει στὸ Παρίσι καὶ σὲ ἡλικία δεκαεννέα ἐτῶν διορίζεται διερμηνέας τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ στὴν Κριμαία. Ἀρχὴ τοῦ προξενικοῦ του σταδιοῦ ἔκανε αὐτὸ τὴν κρῆτη ὅπου διορίστηκε διερμηνέας τοῦ Γαλλικοῦ Προξενείου. Στὰ 1861 παντρεύεται τὴν Ἑλληνίδα

1. Luke «Cyprus under the Turks», 1921, p. 199, «Κυπριακὰ Χρονικά», 1930, σ. 26, 1931, σ. 17 et seq., 1935, σ. 210-1.

2. Π. Α. Κυπριάνη, «Κύπριοι ποιηταί. Gustave Laffon, 1835-1906», Ἐφημ. Λεμεσοῦ «Σάλπιγξ», ἡμερ. 30/17/2/1915.

Ἄννα Μοάτσου, τὴν πρώτη του σύζυγο καὶ μητέρα τῆς Κας Michel Pillarès, τοῦ γνωστοῦ φιλέλληνα καὶ δημοσιολόγου. Ἀπὸ τὴν Κρήτη ἔρχεται πρόξενος στὴν Κύπρο καὶ μένει στὴ Λάρνακα ἀπὸ τὸ 1868-741. Ἀπὸ τὴν Κύπρο περνᾷ στὰ Ἱεροσόλυμα, ἴσως κατόπι τῆς Σμύρνης (1880) καὶ στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ τὴν 1η τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1885 στὴν Ἀδριανούπολη κ' ἀπὸ δὴ στὸν Πειραιᾶ. Μὰ τὸν ἴδιο χρόνο προβιβάζεται στὸ προξενεῖο τοῦ Βαλπαραιζοῦ στὴ Χιλὴ. Φαίνεται πὼς κατὰ τὴν διαμονὴ του στὴ Λάρνακα ἢ Κα Λαφῶν εἶχε ἀποθάνει καὶ πολὺ σύντομα κατόπι ἀπὸ τὸ θάνατό τῆς ὁ Λαφῶν ἔπαιρνε σὲ δευτερογάμο τὴν Ἄδα Μπαρτζίλι², ἀνεψιά τοῦ πλοῦσιου γαιοκτήμονα Ριχαρδου Μαντέ των πρώτων χρόνων τῆς Ἀγγλικῆς κατοχῆς κ' ἀδελφῆ τοῦ ἐκδότῃ των «Ἀπάντων» του Ριχαρδου Μπαρτζίλι. Τὴν κατοπινὴν περιπετειώδη ζωὴ του μᾶς τὴ γνωρίζει τὸ ἐπόμενο ἄρθρο ποὺ δημοσιεύτηκε στὴν ἔκδοσι τῆς «Independance Belge»³ τῶν 19 τοῦ Δεκέβρη τοῦ 1906:

«TURQUIE

(De notre correspondant)

GUSTAVE LAFFON—UN PHILHELLENE.
CURIEUSES COMBINAISONS POLITIQUES
CONSTANTINOPLE

Il est mort dernièrement ici un homme qui a eu une curieuse destinée dans le domaine des missions et négociations diplomatiques ou se complaisait son idéalisme généreux. Gustave Laffon, issu d'une famille nantaise, né en Orient comme Annré Chenier, était un philhellène ardent toujours tourné vers la Grèce, dont il connaissait très bien la langue et les principaux hommes d'Etat. C'est au point que M. Paul Cambon, lorsqu'il était ambassadeur de France à Constantinople, lui dit un

jour: «Monsieur, vous vous êtes décidément trompé de nationalité.» Consul à Andrinople et, puis, à Valparaiso (Chili), l'ardent philhellène y tint une place considérable jusqu'au moment où le président. Balmaceda, qui jouait son va-tout contre les congressistes armés de fusils Mauser, le chargea d'une grande mission en Europe, après avoir reconnu l'impossibilité de vaincre ses ennemis s'il n'était le plus fort sur mer. Il s'agissait de décider le roi. Georges et M. Tricoupis à céder contre argent comptant au Chili, ou plutôt, au président Balmaceda, trois petites cuirassés construits en France pour le compte de la Grèce qui aurait trouvé son profit dans cette cession. Il fallait partir *immédiatement*. Aussi, sa demande de congé repoussée par le ministre de France à Santiago, puis, télégraphiquement, par le ministre français, Laffon passa outre et s'embarqua avec sa femme et ses trois enfants, après avoir touché une forte somme sur sa commission de 1,000,000 francs. A Rio-de-Janeiro, ravagée en ce temps-là par la fièvre jaune et où l'on ne put, par conséquent, pas descendre, l'ami de M. Tricoupis et des Grecs acheta en nier de beaux perroquets et, enfin, et, surtout, des journaux pour avoir des nouvelles du président Balmaceda et de la révolution chilienne. Le dictateur maintenait ses positions; tout allait bien. Il en fut ainsi dans quelques autres échelles. Mais *El Diaro* des Canaries, que l'on se procura à terre, dissipa tout à coup les espérances de cette famille en route vers le bonheur. On y lisait en première page en gros caractères: *Défaite et mort du président Balmaceda*, etc., etc. Il n'y avait plus qu'à arrêter les frais en tâchant de se faire réintégrer sur la liste au personnel consulaire français. Hélas! le ministère, à qui on avait désobéi, fut inflexible et l'aventureux Laffon vit liquider sa pension de retraite. Quelque temps après, il se chargea d'une autre mission. C'était en 1886 ou en 1887. Prévoyant que la Crète précipiterait une guerre entre la Turquie et la Grèce, le président du conseil des ministres hellènes, Harrilars Tricoupis, l'envoya à Paris où par l'entremise de Mme Juliette Adam, directrice de la *Nouvelle Revue*, qui était en très bons termes avec Nicolas Katkoff de Russie, celui qu'on a appelé «le vice-empereur», il s'agissait de décider Alexandre III, alors très monté contre la Bulgarie, dressée lui par le dictateur Stambouloff, à proposer aux puissances le règlement de la question cretoise en faveur de la Grèce.

Le moment était propice; enthousiaste, idéaliste, porte comme il l'était à chercher des solutions pacifiques à toutes les difficultés orientales, l'ancien consul de Valparaiso se mit en route vit Mme Adam, qui voulut bien,

1. «Κυπριακά Χρονικά», 1930, σ. 199. Στὴ Λάρνακα διδάξε γαλλικά στὸ Σχολαρχεῖο, «Κυπρ. Χρ.», 1929, σ. 124.

2. Ἀπὸ ἓνα γράμμα τοῦ μακαρ. φίλου Λ. Ζ. Πιερίδη, ἡμερ. 31/5/29, σταλμένο σὲ μένα παρῶνα τὰ ἔξης σχετικὰ μὲ τὴν οἰκογένεια Μπαρτζίλι: «Ἡ Eugénie Bargigli ἦτο μία ἀπὸ τὰς 4 θυγατέρας τῆς κ. Bargigli καὶ ἀδελφῆς τοῦ Richard Mattei, τοῦ πλοῦσιου Ἰταλοῦ χρηματιστῆος καὶ Βουλευτοῦ Κύπρου. Αἱ ἄλλαι 3 ἦσαν ἡ Ἄδα σύζυγος τοῦ Gustave Laffon, τοῦ γάλλου ποιητοῦ, ἡ Marie καὶ ἡ προσῶρος ἀπαθανοῦσα Irena διὰ τὴν ὅποιαν ὁ μακαρῆς Θεμιστοκλῆς Θεοχαρίδης ἔγραψε θαυμάσιο ποίημα. Ἡ Eugénie ὑπενδρεύθη τὸν σμυρναῖον Dracopoli».

3. Ἄντ' Ἰντιάνου, «Ποιητῆς μ' ἀνήσυχῃ ψυχῆ. Ἦνας Κύπριος Τυχοδιώκτης ποιητῆς κλπ. Μία σελίδα ἀπὸ τῆ Ζωῆ καὶ τὸ Ἔργο τοῦ Γουσταῦ Ἰταλοῦ Λαφῶν.» Ἐφημ. «Πρωΐνη» Λευκοσίας, 17/9/1933. Τὸ ἄρθρο μου ἐκεῖνο τελειώσῃ μὲ δημοσιογραφικὸ χαρακτηριστῆρα βασιτιστικῆ ἀρκετᾶ ἀπάνω σὲ τοῦτο τὸ ἄρθρο ποὺ μοῦ δῶχε χάρισις ὁ μακαρ. φίλος μου Saverius Caruana.

d' une part, solliciter M. de Freycinet (qui était au quai d'Orsay), dans le sens grecophile indiqué par Tricoups et d' autre part, se mettre en communication avec Katkoff, à qui elle expédia de longues dépêches. La Russie devait proposer la conférence pour la Crète, la France devait suivre. Le Banquier Scouloudi était, à Paris, le trésorier du gouvernement hellénique. 'A un moment donné, Katkoff, ne voulant pas se conner au télégraphe, demanda l' organisation d' un service de courriers spéciaux entre Saint-Petersbourg et le boulevard Malesherbes (bureaux de la *Nouvelle Revue*).

On hésita, on en reféra à Athènes, des jours, des semaines se passèrent, la Bulgarie s'amenda un peu, le tsar Alexandre III subit d' autres influences et l' occasion fut perdue pour la Grèce. Deçu, un peu demorailisé, Laffon vint ici pour se voir bientôt nommer adjoint aux conseillers légistes de Said pacha, ministre des affaires étrangères, et de Munir bey, aujourd'hui pacha et ambassadeur ottoman à Paris. Le missionnaire philhellène ne renonça pas pour cela à son esprit d' aventures.

Quelque temps avant la guerre turcohellénique de 1897, son ami Delyanis, président du conseil des ministres hellènes, le vit tout à coup arriver en quête d' émotions nouvelles et de services à rendre à la Grèce. «Qu' à cela ne tienne, lui dit-il» — «Voulez-vous vous charger d' une mission toute pacifique auprès du Sultan ? Vous lui direz qu' actuellement nous sommes absolument convaincus de la nécessité de bons rapports politiques avec la Turquie; que nous travaillerons à cela sans y mettre aucune condition autre que la protection à donner par le gouvernement ottoman à la population grecque de l' Empire en présence des agissements Bulgares qui menacent son intégrité. C' est un pacte d' amitié et de bon voisinage que nous offrons au Sultan, etc., etc.».

Voilà Laffon en route pour Constantinople non sans avoir exigé au préalable que Delyanis vit le roi Georges et fut absolument d' accord avec lui sur les déclarations à faire à Yildiz Kiosk.

Lorsque ces déclarations lui furent communiquées par Izzet bey (aujourd'hui Izzet pacha), son second secrétaire et chambellan de confiance, Abdul Hamit II, qui est pacifique par essence, en fut ravi. On demanda et on redemanda à l' arrivant d' Athènes les termes exacts en lesquels s' était exprimé le premier ministre hellène s' ils avaient été ratifiés par le Roi, si le prince Mavrogordato, ministre de Grèce à Constantinople, avait, comme on le disait, reçu ou allait recevoir des instructions conformes lui permettant de conclure l' arran-

gement dont parlait Laffon. 'A toutes ces questions, celui ci, imperturbablement serein, sincère, d' ailleurs, répondit affirmativement. Mais bientôt le Sultan, qui ne voyait rien paraître montra de l' impatience; Laffon alla à plusieurs reprises chez Mavrogordato, et, le prince n' ayant rien reçu, la situation devenait embarrassante. Enfin, le ministre fut mandé à Athènes; sans doute, ses instructions l' attendaient là-bas; l' on respira. Quelques semaines plus tard le prince Mavrogordato, de retour de Constantinople, demanda une audience et l' on crut encore qu' il ferait les ouvertures amicales que l' on attendait de la Grèce. Mais ce fut une audience ordinaire. La dignité du Sultan ne lui permettait naturellement pas de faire le premier pas. Aussi, on en resta aux formules banales de politesse et le, lendemain, le pauvre conceiller légiste, mandé, au palais impérial, s' entendit blâmer par Izzet bey qui lui exprima la mécontentement du Souverain, ainsi due la décision suprême le révoquant de son poste grassement rétribué. Entretiens, Laffon, représentant de Turpin, offrit de rendre le détroit des Dardanelles infranchissable pour toutes les flottes, et cela au moyen d' engins et d' explosifs des plus puissants. Le maréchal Zekki, grand-maître de l' artillerie, se montra favorable au projet, mais le Sultan, ennemi des picrates, lui fit dire finalement par le chambellan Raghib bey, actuellement pacha, de se tenir tranquille ou de s' occuper d' autres choses moi dangereuses. pour tout le monde. 'A un autre moment, Laffon, en communication avec M. de Tocqueville, reprit l' ancien projet des abattoirs de Constantinople. Mille plans et combinaisons germaient dans son cerveau. Il y à trois ans, il pérégrina à travers la Macédoine, observant les populations, interviewant tantôt Hassan Tehmi pacha alors gouverneur général du vilayet de Salonique. Il avait un schéma politique pour les trois provinces et s' en ouvrit ici à M. Gryparis, ministre de Grèce, et à ses amis hellènes. Tel est l' homme qu' une rupture d' anévrisme emporta récemment ici dans la rue, pendant qu' il songeait sans doute à changer le sort de l' Orient. Aux funérailles, aux côtes des délégués de l' ambassade et du consulat de France, la Grèce, représentée par M. Gryparis, par M. Philon, consul général, et par une foule d' Hellènes et de Grecs, amis du défunt, paya sa dette de reconnaissance. L' actif mais malheureux philhellène repose maintenant sur un terrain français, dans les plis pour ainsi dire du drapeau de l' Hellade.

'Ο ποιητής πέθανε από συγκοπή της καρδιάς τὸ Νοέβρη τοῦ 1906 στὴν Κωνσταντινούπολη ὅπου καὶ θάφτηκε. Τὴν πατρίδα

του Κύπρου φαίνεται πώς την είχε έπισκεφθεί τὸ 1900¹ καὶ τ' ἀνήσυχο πνεῦμα του τὸν σπρώχνει ν' ἀνοίξει δωπέρα νέους δρόμους γιὰ τὴ βελτίωση καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τοῦ τόπου. Ὑποβάλλει σχέδιο γιὰ τὴν ἴδρυση μιᾶς Τράπεζας στὴν Κύπρο μὲ κεφάλαιο £ 200,000 ποῦ θὰ βοήθοῦσε τὴ Γεωργία, τὴ Βιομηχανία καὶ τὸ Ἐμπόριο τῆς Νήσου. Μὰ ἡ ἀπόπειρα του αὐτὴ ἀπότυχε κ' ἔστρεψε τότε τὴν προσοχὴ του στὴν περισυλλογὴ καὶ τὴν ἔκδοση τῶν ποιημάτων του. Αὐτὴ δὲν ἦταν, βέβαια, ἡ πρώτη ἔκδοση τῆς ποιητικῆς του παραγωγῆς ὅπως τὸ πληροφοροῦμαστε ἀπὸ τούτα τὰ ἐξαγγελτικά τοπικά σημειώματα: «Ποιήσεις Lafion. Καίτοι ὀλίγον ἀργά, ἀγγέλλομεν μετὰ χαρᾶς τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν τῶν ποιημάτων τοῦ τρυφεροῦ ποιητοῦ συμπατριώτου μας κ. Γουσταύου Λαφφῶν. Ἡ πρό πολλῶν ἐτῶν γενομένη ἔκδοσις τούτων ἐξηγητῆθη ὀλοτελῶς, εἶναι δὲ περὶ τὸν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ γενομένη ἤδη Ἀγγελία τῆς ἀνατυπώσεως αὐτῶν ἱκανοποιεῖ πλήρως τὴν ἐπιθυμίαν πάντων ὧσων ἠτύχησαν νὰ ἐντυφῶσιν εἰς τὰ ποιητικά προϊόντα τοῦ ἐμπνευσμένου τῆς Κύπρου ποιητοῦ καὶ νὰ θαυμάσωσι τὴν ποιητικὴν πρωτοτυπίαν καὶ χάριν, ἅτινα ἐξόχως διακρίνουσι καὶ ἐξωραίζουσι τὴν Μουσαν του. Ὁ ποιητὴς ἐν τῇ Ἀγγελίᾳ του ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Κυπριακὴν Νεολαίαν ἐν στροφῆσι πολλῆς χάριτος καὶ εὐγενείας»². Κι ἀκόμα: «...καὶ ἐξεδόθησαν μὲν πρό ἐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἀλλ' ἡ συλλογὴ ἐκείνη ἐκδοθεῖσα κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν σφαγῶν ἐκυκλοφόρησεν εἰς πολὺ περιορισμένον κύκλον, ὥστε δύναται νὰ θεωρηθῆ αὐτὴ ὡς μὴ γενομένη»³.

Ἡ ἀγγελία ποῦ ἀναφέρεται στὰ πῶς ἀπάνω σημειώματα εἶναι ἐκείνη ποῦ προτάσσεται στὴν ἔκδοσιν τοῦ 1915⁴ μὲ ἡμερομηνία «Λευκωσία τῆ 1 Δεκεμβρίου, 1900»

Ἐφυγα νέος κι' ἦλθα γέρος,
Πτωχὴ μου Κύπρος, ὡς ἐδῶ,
Γιατὶ τὰ μάτια μου πρὶν κλείσω
Ἐδίψουν γιὰ νὰ σὲ ξαναδῶ.
(τῆ στροφῆ)

1. Ἐφημ. «Σάλπιγξ» Λεμεσοῦ, ἡμέρ. 17)11)1906 (Νεκρολογία).

2. Ἐφημ. «Σάλπιγξ» Λεμεσοῦ ἡμέρ. 8)12)1900.

3. Ἐφημ. «Σάλπιγξ» Λεμεσοῦ, ἡμέρ. 24)11)1900.

4. Ὁ πλήρης τίτλος εἶναι: «Γουσταύου Λαφφῶν | Τὰ Ἀπαντα | Ἐκδότης | Ριχάρδος Βαρζιλῆς | Ἐν Λευκωσίᾳ (Κύπρου) | 1915—Ἔσποισ «Λευκωσία» | Πετρίδου καὶ Νικολάου | 8ο σελ. 221. Εἶναι ἡ μόνη ἔκδοσις ποῦ σημειώνεται στὴν «Κυπριακὴ Βιβλιογραφία» τοῦ Κυριαζῆ. Μοῦ εἶναι ἀγνωστὴ ἡ Ἀλεξανδρινὴ ἔκδοσις τοῦ 1881 (:) καθὼς καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ 1900. Ἄν κρίνωμεν ἀπὸ τὴν ἀφιέρωσιν τῆς ἔκδοσος τοῦ 1915 ποῦ σ' αὐτὴ ὁ ἐκδότης εὐχαριστεῖ γιὰ τὴν ὑποστήριξιν ποῦ βρῆκε «πρὸς ἀναδημοσίευσιν τῶν Ἀπάντων τοῦ αἰδιόμου φιλέλληνο ποιητοῦ Γ. Λαφφῶν», ἡ ἔκδοσις τοῦ 1900 πιθανὸ καὶ νᾶχε πραγματοποιηθεῖ.

Στὴν ἔκδοσιν τούτῃ τῶν «Ἀπάντων», ποῦ περιλαμβάνει πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις ἀπὸ τὰ γαλλικά καὶ τὰ λατινικά, δὲν ὑπάρχουν παρὰ δυὸ γαλλικά ποιήματα, ἴσως τὰ μοναδικά. Τὸ ἓνα ἐπιγράφεται «*À la Jeunesse Athénienne etc*» καὶ τ' ἄλλο εἶναι ἡ μετάφραση τῶν 16 πρώτων στροφῶν τοῦ Ὑμνου τοῦ Σολωμοῦ (σ. 225-27).⁵

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Μ. Μαλακόση: «Τὸ «Ἐρωτικό», Ἀθήνα, «Πυρσός» Α. Ε. 1939, σ. 137, Δρχ. 60.

Ν. Λαπαθιώτῃ: «Τὰ ποιήματα», Πρῶτῃ Ἐπιλογῇ, Ἀθήναι, «Πυρσός», Α. Ε. 1939, σ. 82, Δρχ. 75.

Δὲν εἶναι, βέβαια, τυχαία ποῦ προτίμησα νὰ συνδυάσω αὐτὰ τὰ δυὸ βιβλία, νὰ τὰ διαβάσω τὸνα κατόπι τᾶλλου καὶ νὰ γράψω τὸ παρακάτω σύντομο βιβλιοκριτικὸ σημείωμα: Εἶχα πάντα τὴν ιδέα πὸς οἱ συγγραφεῖς των, κι ἂν διέφεραν, καὶ πραγματικά διαφέρουν, ἀτένισαν τὴν τέχνη ἀπὸ τὴν ἴδια σκοπιὰ καὶ ξεκίνησαν ἀπὸ τὸ ἴδιο σημεῖο παίρνοντας ὁ καθένας διαφορετικὸ δρόμο, κάτω ἀπὸ μιὰ διαφορετικὴ ἀντίληψη ὡς πρὸς τὰ μέσα ποῦ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ νὰ ἐκπληρωθεῖ ὁ κοινὸς σκοπός. Ξεκίνησαν κ' οἱ δυὸ ἀπ' ἐκεῖ ὅπου σταματᾶ ἡ μουσικὴ φιλοδοξώντας νὰ τὴ συνεχίσουν, τώρα, ὄχι κ' ὡς νότες, τὰ διαστήματα, τὰ διαφορετικὰ κλειδιά μὰ με καινούργια μέσα, τὰ μέσα ἐκείνα ποῦ κατέχει ἡ γλώσσα, ἡ ἔκφρασις, τὸ μέτρο, ὁ ρυθμός, ὁ ποιητικὸς λόγος τόσο που νὰ ξεπροβάλει ὡς μιὰ νέα μουσικὴ, ἕνας *μουσικὸς* ποιητικὸς λόγος, συνεχῆ καὶ ἄπλωμα τῆς μουσικῆς τοῦ πενταγράμμου. Κ' οἱ δυὸ νεορωμαντικοί, μετασυμβολιστές—ὁ πρῶτος περισσότερο ἐπιδεικτικὸς στὶς ἐπιδράσεις τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἰδανικῶν τῆς ξενότροπης σχολῆς του ἀπὸ ἰδιοσυγκρασία πρῶτα-πρῶτα, μὰ περισσότερο, ἴσως, ἀπὸ τὴν καλλιεργημένη ποιητικὴ του συνείδηση. Ὁ δεύτερος μὲ τὴν ἴδια ἰδιοσυγκρασία τοῦ πρῶ-

5. Ὁ Καίριο φύλας σημειώνει στὸ βιβλίον του «Ὁ Ἀγνώστου Σολωμός», 1922, σελ. 203. «*Hymne à la Liberté par Dionysios Solomos traduit en vers français par Gustave Lafion secrétaire—interprète de la République à Smyrne*». Paris 1880, 8ο, pp. XX+53. Πῶς συμπληρωμένο ἀκόμη μᾶς δίνει τὸν τίτλο ὁ Τωμαδᾶ κ' ἡ στὴ μελέτῃ του «Ἐκδόσεις καὶ Χειρόγραφα τοῦ ποιητοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ», 1933, σ. XIII.

του μὰ χωρίς ἀκόμη, τὴν πλέρια καλλιεργημένη ποιητικὴ συνείδηση ἐκείνου. Σωστότερα, ἀκόμη, μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθεῖ κανένας πῶς ἐοῦτος γνωρισμένος μὲ τισ βασικὲς ἀρχὲς τῆς ξενότροπης σχολῆς τῶν συμβολιστῶν ἀναθάρρησε διαβάζοντας ἢ προσέχοντας τὸ ἔργο ἐκείνου τόσο τὸ μεταφραστικὸ ὅσο καὶ τὸ πρωτότυπο. Τὸ μεταφραστικὸ ἔργο του ἄλλωστε, ἔχει ἐξασκήσει μιὰ τόσο μεγάλη ἐπίδραση στοὺς συγχρόνους καὶ στὴν ἀμέσως κατοπινὴ ποιητικὴ γενεὰ πού συνεχίζεται, πιὸ πολὺ—πιὸ λίγο, καὶ σήμερα τόσο μάλιστα πού κι αὐτὸ τὸ πρωτότυπο ἔργο τοῦ ἴδιου τοῦ μεταφραστῆ δὲν κατόρθωσε νὰ ξεφύγει τὴν τέτοια ἐπίδραση. Μὰ ὅ,τι τοὺς χωρίζει, καὶ δὲν ἀποτελεῖ αὐτὸ κάτι τὸ παραμικρὸ κι ἀσήμαντο, εἶναι ἡ σβέλτα στροφή πού ἔκανε ὁ δεύτερος μὲ τὴν τολμηρὴ του προσπάθεια ν' ἀνακαλύψει στὸν τοτεσινὸ νεοελληνικὸ ποιητικὸ ὕλικὸ καὶ νάνασῦρει ἀπὸ τὴν νεοελληνικὴ πραγματικότητα τῆς ἐποχῆς του τὰ συστατικὰ ἐκείνα πού εὗρισκε στὰ ξένα πρότυπα. Ἔτσι ἀναγκάστηκε, ἴσως, νὰ ξεκινήσει ἀπὸ κάποιο καθυστερημένον σημεῖο, κάποιο σημεῖο πού βρισκόταν πίσω ἀπὸ τὶς προχωρημένες γραμμὲς τῆς καινούργιας κίνησης κ' ἔτσι ν' ἀργήσει κάπως νὰ φτάσει στὸν προορισμὸ του. Ἡ σύγκριση τοῦ ἔργου τῶν δυὸ ποιητῶν φανερῶνει ἐντελῶς ἔκτυπη τούτη τὴ δικαιολογημένη διαφορά. Κ' ἐνῶ ὁ πρῶτος ἔφτασε ἐκεῖ πού ἔχει φτάσει, στὸ τέρμα τῆς σταδιοδρομίας του, ὁ δεύτερος ἀγωνίζεται, ἀκόμη, νὰ προχωρήσει περισυλλέγοντας τὸ χρῶμα καὶ τὸ ἄρωμα τῶν ἑλληνικῶν λουλουδιῶν, γιὰ νὰ σταθεροποιήσει καὶ νὰ ὀλοκληρώσει τὸ νεοελληνικὸ συμβολισμό. Ἐδῶ τσιμτημα ἀπὸ τὸ περιβόλι τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ἐκεῖ κορφολόγημα ἀπὸ τὸ σολωμικὸν ἀνθῶνα, (Τὸ παλιὸ μας τραγούδι), συνταίριασμά καὶ συγκεκρισμὸς μὲ ἀπόδοση τὶς πῶς πολλὰ φορὲς ἕνα ἀξεχώριστο νέο στοιχεῖο. Ὁ Μαλακάσης τῶρα ἀπ' τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἱκανοποίησιν πῶς ἔχει τερματίσει τὸ δρόμο του, καὶ τὸν ἔχει τερματίσει ἀπὸ καιρὸ, στριφογυρίζει, προχωρεῖ πρὸς τὰ πίσω, σταματᾷ γιὰ ν' ἀναλογιστεῖ τούτη ἢ ἐκείνη τὴν περιπέτεια καὶ τὴν ἐπιτυχία καὶ ξαναγυρίζει στὸ τέρμα—ὁ Λαπαθιώτης πού δὲν ἔχει διανύσει τὴν προσηγορευμένη ἀπόσταση πεζοπορεῖ ἀκόμη. Ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ πρώτου, ὅμως, λείπει τῶρα ἡ πρώτη φλόγα, δὲν τραγουδεῖ ἀπὸ ἀνάγκη μ' ἀπὸ συνήθεια πιὸ πολὺ καὶ γι αὐτὸ τὸ τραγούδι του εἶναι κάπως πλαστό, ἐπιβεβλημένο, ὁ δεύτερος ἀγωνίζεται νὰ ὑψώσει τὸν τόνο τῆς φωνῆς του ὡς ἐκεῖ πού πρέπει καὶ γι' αὐτὸ τὸ τραγούδι του κλείνει μέσα του τὴ δοκιμασία πού τὸ βασανίζει καὶ τὴ φόρα πού παίρνει ἐξαναγκασμένον κάποτε νὰ προσγειῶνται γιὰ νὰ ξαναπάρει τὴ φόρα πού

μ' αὐτὴ θὰ ἀνυψωθεῖ καὶ νὰ φτάσει πέρα πέρα. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ πλεονάζουσα προσκόλλησις του στὰ πράγματα μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ τους περὶ ἀπλότητα πού δὲν εἶναι, ὅμως, ἀκόμη, ἡ ἀποστραγγισμένη ἀπλότητα τῶν μικρῶν τραγουδιῶν τοῦ Μαίτερλιγκ. (Μικρὸ τραγούδι—Τοπίο χειμωνιατικὸ κλπ).

Ὁ Μαλακάσης μὲ τὴν καινούργια του συλλογὴ ἀρκεῖται νὰ μᾶς θυμίζει τὰ παλιὰ του, ὄχι ὅμως καὶ τὰ καλύτερα του τραγούδια. Πάντα ὁ ἴδιος ἐπίσημος, ἀδρός, ἀριστοκράτης στίχος πού τὸν ἐπικαλεῖται στὸ «Σονέττο τοῦ Μεσονυχτίου» στοὺς «Ἀσφόμελους», μὰ δὲν πετυχαίνει νὰ ξεπεράσει τὴν ἐπίδοση του στὶς δυὸ τελευταῖες του συλλογές. Θὰ μποροῦσε νὰ πραγματοποιήσει μιὰ νέα πορεία πρὸς τὴν καθαρὴ κι ἀδολὴ ποίηση. Δὲν τὸν χωρίζει ἀπὸ τούτην παρὰ ἕνα βῆμα. Ἡ ἀγάπη του πρὸς ὅ,τι ἔχει πετύχει ὡς τὰ τῶρα κι ὁ καιρὸς, πρὸ πάντων ὁ καιρὸς, στέκουν, ἴσως, δὴ μγάλα κι ἀνυπέβλητα ἐμπόδια. Στίχοι, ἔπειτα, σὰν καὶ τοῦτο :

Χαλαρωμένοι: ἄρμοι, ἡ ὀρμὴ ἢ στερνὴ

καθὼς καὶ σὰν μερικὸς στὴν «Ἐπωδὸ», τὸ τελευταῖο ποίημα τῆς συλλογῆς, φανερῶνουν τὴν κούραση πού θὰ τὸν ἐμποδίσει ν' ἀνανεώσει τὴν ποιητικὴ του φράση συνυφασμένη μὲ τὴ μουσικὴ ἰδέα. Μαζὶ μὲ τὴ ρητορεία, τὸ στοίμοφ, τὴ μελοδραματικότητα καὶ τὴν ἐπιτήδευση, τὰ βασικά, μπορεῖ κανένας νὰ πεῖ, μειονεκτήματα τῆς τέχνης του συνωθῶνται καὶ διαγκωνίζονται τὰ γνωστὰ προτερήματα του: ὁ λεπτός, παιγνιδιάρης ἔρωτας, ἡ λεπτὴ αἴσθησις τῆς φόρμας, ὁ διάφανος συμβολισμὸς, ὁ ἀριστοκρατικὸς στίχος. Κι ἀπάνω ἀπ' ὅλα ἡ μόνιμη καὶ συνεχισμένη μελαγχολία γιὰ τὸ σβύσιμο κάθε ὠραίου πού ἔρχεται νὰ μᾶς βρεῖ τὴν ὥρα τῆς χαρᾶς μὲ κάποια ἀπόμακρη ἐλπίδα πού χαράζει στὶς στιγμὲς τῆς πιὸ ἀπεγνωσμένης θλίψης. Ἡ τέτοια μελαγχολία διαπνέει, ἐπίσης, ἀπὸ τὴ μιὰ ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη, τὴν πρώτη συλλογὴ τοῦ Λαπαθιώτη, μὰ ἡ μελαγχολία του δὲν εἶναι τόσο ἀφηρημένη ὅπως τοῦ Μαλακάση. Στέκει πιὸ πολὺ κοντὰ στὰ πράγματα, εἶναι πιὸ προσγειωμένη· μὰ κ' ἔτσι ἀδιάπτωτη κι ἀδιάλειπτη κουλουρῶνεται καὶ ξεκουλουρῶνεται καὶ καταντᾷ, φοβοῦμαι, μιὰ ἀποκλειστικὰ ἀτομικὴ ὑπόθεση πού, κι ἂν φέρνει παραγορία στὸν ἴδιο τὸν ποιητὴ, περασμένη ἀπὸ τὰ διυλιστήρια τῆς τέχνης, δὲν ἐνδιαφέρει κάπως βαθύτερα καὶ τὸν ἀπέναντι του:

Ἡ τέχνη μονάχα,
σὰν κάποιος Φεγγίτης
τοῦ δίνει τὴ λήθη
μὲ τὴ μουσικὴ τῆς...

Κ' είναι ή μελαγχολία, τὸ κοινὸ αὐτὸ μοτίβο, κουραστικὴ κ' ἐκνευρικὴ τόσο μάλιστα πὺ νὰ προτιμᾷ κανένας, κι ἄς ἀγαπᾷ ὅλα τῶν τὰ τραγούδια, νὰ τὰ διαβάξῃ ὄχι ὅλα μαζί, τὸνα κατόπι τοῦ ἄλλου, συμμαζεμένα σ' αὐτοτελῆ βιβλία, μὰ ἕνα—ἕνα καὶ χωριστά, μὲ ἀνάπαυλα, ἴσως καταχωρημένα στὶς ἀνθολογίες ἢ καὶ σ' ἑμὲ μιά ἰδιαίτερη ἀνθολογία βγαλμένη ἀπὸ ὀλάκερο τὸ ἔργο τῶν.

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ

Πειραιϊκὰ Γράμματα : Ἔκδοση περιοδικοῦ Φυσιολατρικοῦ Ὁμίλου Πειραιῶς. 80 μεγ., σ. 59.

Τὸ τεῦχος αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ πεζὴ καὶ ἔμμετρη συνερρασία Πειραιωτῶν λογοτεχνῶν, λίγων ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς παλαιότερους καὶ τῶν περισσώτερων νέων καὶ ἀγνωστων. Ἡ ὑπαρξὴ τῆς Ἀθήνας δίπλα στὸν Πειραιᾶ ἔκανε ν' ἀπόρροφηθοῦν ἀπὸ τὴν πρᾶτευόσῃ ὅλες οἱ πνευματικὲς δυνάμεις τοῦ κ' ἔτσι δὲν κατορθώθηκε ἀκόμα νὰ παρουσιασθεῖ ἐδῶ μὲ αὐθύπαρχτη πνευματικὴ ζωὴ, ὅπως στὴ Θεσσαλονικὴ π. χ. Ἡ πόλη τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν λιμανιῶν φαίνεται γι αὐτὸ ἀδικημένη στὰ γράμματα, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἔχει νὰ δεῖξει πολλοὺς κι ἀξιόλογους ἐργάτες στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία.

Ἰσα ἴσα γι αὐτὸ μένει ὁ ἀναγνώστης ἀπογοητεμένος ἀπὸ τὰ «Πειραιϊκὰ Γράμματα», πὺ εἶναι μὴ βιαστικὴ, πρόχειρη καὶ τυχαία παράθεση ὀνομάτων κάτω ἀπὸ λογοτεχνήματα μετριώτατα τὶς περισσώτερες φορές. Οἱ ἐκδότες τοῦ ἀπὸ ἀδυναμία ἴσως ἢ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ παρουσιάσῃν ὅσο τὸ δυνατό περισσώτερα ὀνόματα, δὲν κἀνανε καλὴ ἐπιλογή καὶ δὲν παρουσίασαν τουλάχιστο ὅλους τοὺς καλοὺς Πειραιῶτες λογοτέχνες καὶ μόνο αὐτοὺς. Ποιήματα χωρὶς καμιά ποιητικὴ πνοή, κακὸτεχνα στὴ μορφῇ καὶ στὸ περιεχόμενον, διηγήματα χωρὶς ἀρχιτεχτονικὴ καὶ δίχως βᾶθος, προχειρογραμμένα, νὰ τί παρουσίαζαν τὰ «Πειραιϊκὰ Γράμματα» στὸ μεγαλύτερο τοῦς μέρος. Κι αὐτὸ ἀδικεῖ, μὰ τὴν ὀλήθεια, πολὺ τὸν Πειραιᾶ, πὺ ἔχει καλύτερους, δυναμικότερους λογοτέχνες. Ὡστόσο μπορεῖ κανένας νὰ ξεχωρίσει λίγα κομμάτια, ὅπως τὸ «Ὁ τραγικὸς ἀπολογισμὸς» τοῦ Κ. Σούκα (πὺ εἶναι γνωστότερος μὲ τὸ ψευδῶνον Κ. Χαλδαῖος ἀπὸ τὸ μυθιστόρημά του «Ἀποστόλης Καρλᾶς»), τὸ καλύτερο, σίγουρα, ἀπ' ὅλα μέσα στὸ τεῦχος αὐτό. Τοῦ Δ. Βουτρωᾶ καὶ τοῦ Χρ. Λεβάντα τὰ διηγήματα πιστεύω πῶς δὲν εἶν' ἀπ' τὰ καλύτερά τους, ὅμως ὑπέρ-

χουν πολὺ ἀπὸ τὰ ἄλλα τοῦ τεύχους αὐτοῦ. Ὡραία εἶναι τὸ εἰδυλιακὰ ποιήματα τοῦ Ν. Χαντζάρα καὶ τοῦ Γ. Θεοχάρη, ἀλλὰ ὁ Κ. Ἐμμανουήλ κι ὁ Μ. Παπανικολάου ἀδικοῦνται πολὺ ἀπὸ τὰ ἐδῶ δημοσιέματα τους.

Θὰ ἦταν πραγματικὰ λυπηρὸ τὸ συμπέρασμα γιὰ τὸν πνευματικὸ Πειραιᾶ, ἀν ἐπρόκειτο νὰ στηρίζῃ κανένας τὴν κρίση τοῦ μόνο πάνω στὸ τεῦχος τῶν «Πειραιϊκῶν Γραμμάτων».

Ὡστόσο ἔχω μὴ παρατήρησι ἀκόμα νὰ κἀνω : Ἡ τοπικιστικὴ τάση δὲν ἔλειψε βέβαια ποτὲ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα σὲ κάθε τῆς ζωικῆ ἐκδήλωσι μῆσα στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων. Ἡ τάση αὐτὴ ἔφερε καὶ πολλὰ κακὰ ἀλλὰ καὶ πολλὰ καλὰ. Σήμερα ὅμως μόνο κακὰ μπορεῖ νὰ φέρεῖ καὶ διάσπασι τῶν ἔθνικῶν δυνάμεων, μάλιστα δταν ἔφορμίζεται στὴν περιοχὴ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας μιᾶς πόλης πὺ εἶναι τόσο κοντὰ στὸ κέντρο καὶ δὲν ξεχωρίζει διόλου ἀπ' αὐτό. Ἀντιλαμβάνουμαι τὶς ἐκδόσεις πὺ παρουσιάζουν μαζεμένη τὴν ἐργασία μιᾶς πόλης πὺ εἶναι μακρὰ ἀπὸ τὸ κέντρο ὅπως ἡ Θεσσαλονικὴ, ἢ ἐνὸς ἀπομονωμένου κι ἀπομακρυσμένου τόπου μὲ ἰδιότυπη ζωὴ ὅπως ἡ Κύπρος. Ἀντιλαμβάνουμαι τὴν ἀνάγκη νὰ περιουλλεγεῖ ἡ πνευματικὴ παράδοσι κάθε ἑλληνικοῦ τόπου, μὲ τὸν ἀπώτερο σκοπὸ νὰ γίνῃ κοινὸ χτήμα ὅλου τοῦ Ἑθνους, σ' ὅποια στοιχεῖα εἶναι δυνατό νὰ χρησιμοποιῶνται δηλ. τὴν παράδοσι τούτη οἱ ντόπιοι ἢ ἄλλοι λογοτέχνες σ' ἔργα γενικά. Ἀλλὰ νομίζω πῶς εἶναι ἀσκοπητὴ καὶ βλαβερὴ ἐνέργεια νὰ περιχαρακθεῖ ἢ κάθε πόλη, ὁ κάθε τόπος γύρω ἀπὸ τὶς λίγες δικῆς του δυνάμεις καὶ νὰ στηριχθεῖ μόνο σ' αὐτῆς γιὰ νὰ ζήσει καὶ νὰ δράσει πνευματικὰ, μὲ ἀξιώσεις μάλιστα ἀνωτέροτητας. Δὲν ἔχει σύνορα ἡ τέχνη.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΞΗΣ

Μήτσου Δυγίζου : «Τὰ Τοπεῖα τοῦ Ἡμίφωτος» (ποιήματα) Ἀθήνα, 1940. Δρχ. 35.

Ὁ κ. Μ. Δυγίζος χτυπάει πάνω στὴ λύρα τοῦ γνώριμου τόνου ποιητικοῦ μὲ τὸν καθιερωμένον τρόπο στὴν τεχνικὴ καὶ στὴ μορφῇ, μῶλο πὺ φαίνεται νέος. Οἱ ἠροστρατικὲς ἐπιδιώξεις τῶν ἄλλων νέων δὲν τὸν ἐνδιφέρουν καὶ ἐπιδιώκει νὰ ἐξωτερικέψει τὴν ἀπλή ψυχικὴ συγκίνησι τοῦ μὲ τοὺς παλιούς ρυθμούς, μὲ τὰ γνωστὰ μέτρα. Καὶ τὸ κἀνει μὲ τὸν καλύτερον τρόπο : Ὁ δεκαπεντασύλλαβος τοῦ εἶναι γερὸς, καλοχτισμένος, ἢ γλώσσα τοῦ καθάρια καὶ

μουσική. Είναι τὰ πρῶτα στοιχεία ποῦ τραβοῦν εὐνοϊκὰ τὴν προσοχὴν μας στὸ βιβλίο του. (Ὡστόσο γιὰ τὴ στιχουργικὴ μορφή ἔχει κανένας νὰ παρατηρήσει πῶς ὁ νόθος δεκαοχτασύλλαβος στὸ ποίημα «Δελινὲς ἀποχρώσεις» θὰ μπορούσε θαυμάσια νὰ χωριστεῖ σὲ κανονικοὺς ἔνεασσύλλαβους. Κι ἀκόμα στὴν «Ἀνέκφραστη ἐλεγεία» γράφει τὸν ἄρρυθμο αὐτὸ στίχο : «Μιά νοσταλγία μᾶς ἀφήνουν, μιά σιωπὴ, γλυκεῖά μιά ταραχή».)

Τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ κ. Λυγίζου περιστρέφονται γύρω ἀπὸ τὰ θαμπὰ κι ἀόριστα συναισθήματα, γύρω ἀπὸ ἐντυπώσεις κι ἀναμνήσεις θολωμένες ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καὶ γύρω ἀπὸ ἀνάλογες ψυχικὲς διαθέσεις. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ ὁ τίτλος τῆς συλλογῆς του εἶναι πολὺ ἐπιτυχημένος. Μὲ τὴν ἐμμονή του ὅμως στὸ μισοσκοτάδο αὐτὸ διαλύει τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστη καὶ τὶς φορές ἀκόμα ποῦ νιώθει τὴν ποιητικὴ οὐσία νὰ κυλάει μέσα στοὺς στίχους του. Ἡ γαλήνια θλίψη, ἡ ἡρεμὴ μελαγχολία τῆς ἀνάμνησης, ἡ ἔλλειψη κάθε ζωηρῆς ἀντίδρασης δὲ γεννάει τὸ λυτρωτικὸ πόνο, μὰ λιμνάζει, ἀκίνητὴ καὶ βαραίνει τὴν ψυχὴ. Ἡ χαμηλὴ φωνὴ τοῦ περνάει μαλακὰ καὶ μόλις μᾶς ἀγγίζει, καὶ μὲ τὴν ἀσταμάτητὴ ἐπανάληψιν τοῦ ἴδιου ἀργοῦ μοτίβου σάν νὰ κουράζει. Σπάνια προσθέτει κάτι καινούργιο σ' ὅτι μὲ ἄλλα λόγια εἶπε σὲ προηγούμενο ποίημά του, καὶ συχνότατα οἱ ἴδιες λέξεις μ' ἄλλη σειρά ἔρχονται νὰ δώσουν τὴν ἴδια διάθεση σ' ἓνα νέο ποίημα. Τὰ χρώματά του εἶναι θαμπὰ κι ἀόριστα, ὅπως καὶ τὰ συναισθηματά του, καὶ φαίνονται ἀποχρώσεις περισσότερο παρὰ ζωηρὰ, αὐθύπαρχτα, ξεχωριστά, καλοδιάκριτα χρώματα. Σ' αὐτὸ κάποτε θυμίζει τὸν Πορφύρα, ἀλλὰ καὶ πάλι πολὺ ἀπομακρυσμένα, γιατί δὲν ἔχει τὴ λεπτὴ καὶ ἐξαθαρισμένη αἰθαντικότητά τοῦ ποιητῆ τῶν «Σκιῶν» καὶ τὴν προσγειωμένη ἀγάπην του στὰ φαινόμενα πράγματα. Ὁ κ. Λυγίζου ζεῖ μέσα στὴ σιωπὴ τῆς μοναξιάς του καὶ στ' ἀποχρωματισμένα τοπία τῆς φαντασίας του, κ' ἔτσι ἡ τέχνην του εἶναι ἡ μετουσίωση τῆς ἀπόκοσμης αὐτῆς κατάστασης. Γι αὐτὸ κι ὅταν κάποτε ἀγγίζει κάπως τὴν πραγματικότητα, διαλύει τὰ στοιχεία τῆς καὶ τὴ σκεπάζει μὲ τὸ θαμπὸ πέπλο μιάς ἀργοκινούμενης ἀφομοιωτικῆς θλίψης. Παραθέτω ἀπὸ τὸ ὄραιο τοῦ ποίημα «Τὸ Κοιμητήρι τῶν χαμένων караβιῶν» — ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς συλλογῆς — τὰ δυὸ αὐτὰ τετράστιχα :

«Θεέ μου ! τί θλίψη ὀλόγουρα, τὶς νύχτες
[ποῦ ἡ σελήνη
συγχύζει ἴστια καὶ σκαριά σκελετωμένα
[ποῦχουν

χαθεῖ στὴν ἄμμο τὰ μισά, κι ἀπόμακρο
[φαντάζουν
δέσμη ἀπὸ πένθιμα ὄνειρα παρωχημένου
]θέρους.

Γύρω φιλέρημοι οὐρανοὶ καὶ βυθισμένοι
[τόποι
σβύνουν μὲ γκρίζα χρώματα τὸ σύνορο τοῦ
]ἀπείρου,
κι ὅπως θρηνοῦνε οἱ λαίλαπες στὰ συν-
[τριμμένα σκάφη,
πελώριο μοιάζει φέρετρο τ' ἀπόμακρο ἄμ-
]μογιάλι.»

Ἄλλὰ ξανάρχεται πάνω στὸ ἴδιο θέμα σὲ δυὸ ποίηματα παρακάτω, γιὰ ν' ἀποχρωματίσει τὴν εἰκόνα μὲ τὴν ἐξαντλητικὴ ἐπανάληψιν.

Ἐκεῖνο ποῦ μᾶς μένει ἀπὸ «Τὰ τοπία τοῦ ἡμίφωτος» τοῦ κ. Λυγίζου εἶναι μιά μαλακὴ μουσικὴ ἐντύπωση.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Τὸ Γυμνάσιο Κερύνιας διοργάνωσε καὶ φέτος λαϊκὲς διαλέξεις. Μίλησαν κατὰ τὸ Φλεβάρη ὁ κ. Νίκος Κρανιδιώτης «Ἡ ἱστορία καὶ αἱ κατεθύνσεις τοῦ Γυμνασίου Κυρηνείας» 4, ὁ κ. Α. Περνάρης «Ἡ κυπριακὴ λαϊκὴ ποίηση» 11, ὁ κ. Π. Δίκαιος «Προῖστορία εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κυρηνείας» 18, ὁ κ. Κ. Λιασιδης «Χριστιανικὴ εὐτυχία» 25, ὁ κ. Π. Γ. Μπίστης «Ἡ αἰσιοδοξία ψυχικὸς συντελεστὴς τῆς ἐπιτυχίας» 17 Μάρτη καὶ ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης «Ἡ ἠθικὴ ὡς παράγων πολιτισμοῦ» 24 Μάρτη. Τὸ Γυμνάσιο αὐτὸ κυκλοφόρησε καὶ 4 τεύχη τῆς χειρογράφου ἐφημερίδας του «Ὁ Μαθητὴς».

—Στις 18 Φλεβάρη γιορτάστηκαν μ' ἐξαιρετικὸ ἐνθουσιασμό καὶ συγκίνηση τὰ δεκάχρονα τοῦ «Λυκεῖου Ἑλληνίδων Ἄμμοχόστου», τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ γυναικείου Σωματείου, ποῦ μὲ τὴ φωτισμένη καθοδήγησιν τῆς κ. Μαρίας Π. Ἰωάννου ἀποτελεῖ σημαντικώτατο στοιχεῖο πολιτισμοῦ στὸ Βαρῶσι.

—Στις 17 Φλ. ἡ Συντεχνία Ἑπαλληλῶν Δημοσίων κέντρων ἔπαιξε στὴ Λευκοσία μ' ἐπιτυχία τὸ κωμειδύλλιο τοῦ Κορομηλά «Ὁ Ἀγαπητικὸς τῆς Βοσκοπούλας».

—Ὁ Μουσικὸς Σύλλογος «Μότσαρτ» τῆς Λευκοσίας ἔκανε στίς 24 Φλ. συναυλία ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ κ. Γιάνκου Μιχαηλίδου, μ' ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία κι ἀπὸ τὴν καλ-

λιτεχνική κι από την οικονομική άποψη. Παίχτηκε από την Όρχήστρα ή «Εισαγωγή στην Όπερα Titus» του Mozart, ή «Συμφωνία Νο 2 εις Re μεϊζ», των Haydn (Adagio, Allegro Moderato, Andante, Menuetto, Allegro Spiritoso), «Romance» του Mozart, «Κοντσέρτο Νο 3 εις Si Έλασ.» του Golttermann (Allegro Molto Moderato, Andante), κι από κουαρτέτο το δεύτερο μέρος Ανταντίνο του Quartetto έγχορδων του Schubert. Η χορωδία τραγούδησε, με τη συνοδεία της όρχήστρας, το «Δειλινό» του Haydn και το «Χορό Ποιμένων και Νυμφών από την Όπερα Όρφείας» του Gluck. Η ουστηματική κ' έμπνευσμένη έργασια του κ. Γιάγκου Μιχαηλίδη έδωσε πλούσιους τούς καρπούς της. Η συναυλία αυτή ξανάγινε την 1 Μάρτη.

—Στις 10 Φλεβάρη ή Άγγλική Έρασιτεχνική Δραματική Έταιρεία παράστησε στη Λευκοσία το έργο του John Galsworthy «The Skin Game» στην Άγγλική. Όλοι οι έρασιτέχνες έπαιξαν εξάαιρετα. Το ίδιο έργο παίζεται τώρα και στο θέατρο Κοτοπούλη στην Άθήνα με τον τίτλο «Άγώνας για το τομάρι».

—Στις 6 Φλ. ή «Ένωσις Έλληνιδων Πάφου» παράστησε τα Άρραβωνιάσματα» του Δ. Μπόγγη ύπερ του Έλληνικού Έρευθρού Σταυρού. Το ίδιο έργο παίχτηκε ύστερώτερα και στις άλλες πόλεις της Κύπρου. Το δίδαξε ο κ. Σ. Μαρκίδης.

—Στις 3 Φλεβάρη ο Υποκόμης Λόρδος Σάμουελ έκανε στην Άγγλική Σχολή Λευκοσίας διάλεξη για «τα βαθύτερα αίτια του πολέμου», πού την επανάλαβε ύστερώτερα και στις άλλες πόλεις.

—Στις 18 Φλ. μίλησε στο θρησκευτικό σύλλογο «Άγάπη» ο κ. Σ. Χρήστης με θέμα «Οι πειρασμοί του ανθρώπου».

—Κατά τούς τελευταίους μήνες οι κινηματογράφοι Λευκοσίας παρουσιάζουν εξαιρετικά φιλμ. Ίδιαίτερα μερικά κυριακάτικα και έργα του κ. Νίκου Κυπριανου είναι από τα άριστουργήματα της κινηματογραφικής χέτ τέχνης και συντελούν πολύ στην αισθητική και διαπαιδαγώγηση του κοινού. Αναφέρουμε ξεχωχριστά τα «Η Χιονάτη και οι Έφτά Νάνοι».

—Στην Κοντέα τις 10 Φλ. παίχτηκε το παγκυριακό δράμα «Η άγότη νικητής» του ποιητή κ. Παύλου Λιασιδη. Τόση ήταν ή απέπιτυχία του ώστε ξαναπαίχτηκε έφτά φορές.

—Στην έδρα Βύρωνος για την άγγλική φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο Άθηνών διορίστηκε ο καθηγητής κ. Λώρενς Μπίνιον, πού χαδάρχισε να δίδασκει από τις 23 Γενάρη.

—Φέτος ο διηγηματογράφος Δημοσθένης Βουτουράς συμπληρώνει σαράντα χρόνια γόνιμης λογοτεχνικής δράσης.

—Τά είκοσάχρονα της θεατρικής έργασίας του Δ. Ροντήρη, σκηνοθέτη του Βασιλικού Θεάτρου, γιορτάστηκαν στις 7 Φλ. με την παράσταση του «Άμλετ» στο Βασιλικό—μια μεγάλη του έπιτυχία—και με θερμές εκδηλώσεις τιμής από τον πνευματικό κόσμο της Άθήνας.

—Η κ. Κατίνα Παξινου, ήθοποιός του Βασιλικού θεάτρου της Ελλάδας, προσκλήθηκε να παίξει σ' ένα από τα μεγαλύτερα θέατρα του Λονδίνου στους «Βρυκόλακες» του Ίψεν το ρόλο της κ. Άλβιγκ.

—Ο γνωστός Γάλλος μελετητής της νεοελληνικής λογοτεχνίας Phileas Lebesque βραβεύτηκε από την Άκαδημία Γκνοκούρ για την πρωτότυπη λογοτεχνική έργασία του.

—Την πρώτη του Φλεβάρη πέθανε ξαφνικά ο Άκαδημαϊκός Ζαχαρίας Παπαντωνίου σε ηλικία 63 έτων. Ζωγράφος, ποιητής, τεχνοκρίτης, διηγηματογράφος, χρονογράφος, καλλιεργητής της πρόζας, συγγραφέας παιδικών βιβλίων, άποτελούσε ο Παπαντωνίου μίαν από τις σημαντικώτερες φυσιογνωμίες της πνευματικής Ελλάδας, πού με την πολυποικιλη φωτισμένη δράση του έδινε ένα πραγματικό πολιτισμένο τόνο στην πνευματική και καλλιτεχνική ζωή. Από το 1918 ήταν διευθυντής της Έθνικής Πινακοθήκης κι από του 1938 Άκαδημαϊκός. Ίδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός πώς στην περσινή έπίσημη δεξίωση του στην Άκαδημία Άθηνών μίλησε στη δημοτική γλώσσα. Μελέτη διεξοδική για το έργο του θα δημοσιεύουμε στα έπόμενα τεύχη.

—Στις 10 Φλ. γίνηκε ή έπίσημη δεξίωση ως ταχτικού μέλους στην Άκαδημία Άθηνών του μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών κ. Χρυσάνθου.

—Το Παγκύριο Γυμνάσιο Λευκοσίας διοργάνωσε τη δεύτερη σειρά διαλέξεων του. Μίλησε κατά το Μάρτη ο κ. Παρθένος Κιριμίτσης με τα θέματα «Όρησκεία και Έπιστήμη» 17, «Η γένεσις της ζωής» 24 και «Η καταγωγή του ανθρώπου» 30 Μάρτη.

—Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Άμερικής θά γιορταστούν φέτο τα 500 χρόνια του Γουτεμβέργιου από το Άμερικανικό Ίνστιτούτο των Γραφικών Τεχνών με τη συμμετοχή Πανεπιστημίων, Βιβλιοθηκών κι άλλων έπισημών σωμάτων. Με την εύκαιρία τούτη θά γιορταστούν και τα 400 χρόνια της εισαγωγής της τυπογραφίας στο Νέο Κόσμο (στο Μεξικό), τα 300 χρόνια του πρώτου βιβλίου της Άποικιακής Άμερικής και τα 250 χρόνια της Ίδρυσης του πρώτου μύλου για την παραγωγή χάρτου.

—Τά 500 χρόνια του Γουτεμβέργιου θά γιορταστούν και στην Άγγλία με μια έκθεση της τυπογραφίας πού θ' άνοίξει

στις 7 Μάη στο Fitzwilliam Museum. Την πρωτοβουλία την έχει το Cambridge University.

—Σὴν Ἀγγλία συζητεῖται πάντα πολὺ ἄν εἶναι ὁ Σαίξπηρ πού ἔγραψε τὰ δράματα πού ἔχουν τὸ ὄνομά του ἢ ὁ Βάκων, νόθος γιὸς τῆς Ἐλισάβετ. Τελευταία ἀνεκίνησε πάλι τὸ ζήτημα αὐτὸ ἡ Α. Leith.

—Τὸ βιβλίον «Tradition and Romanticism» τοῦ καθηγητῆ Ifor Evans κίνησε μεγάλο ἐνδιαφέρον μέσα στοὺς πνευματικούς κύκλους τῆς Ἀγγλίας, προπάντων γιατί κοντὰ στὴν ἱστορική ἀνέλιξη τοῦ ρομαντισμοῦ παραθέτει καὶ τὴν κλασικιστικὴ ἀποψη τῆς τέχνης καὶ δείχνει τὶς ὁμοιώτητες καὶ διαφορὰς τῶν δυὸ αὐτῶν σχολῶν.

—Ὁ Λόρδος Alfred Douglas, φίλος τοῦ Oscar Wilde, συνοφίζοντας καὶ ξεκαθαρίζοντας ὅ,τι ὡς τώρα ἔχει γραφεῖ γιὰ τὸ μεγάλο ἐκεῖνο τεχνίτη τοῦ λόγου μὲ τὴν παράξενη ζωὴ δημοσίεψε ἕνα ζωντανάτο βιβλίον ὑπερασπίζοντας τὸ χαραχτήρα τοῦ Wilde, στήριγμένον ἰδιαίτερα στὸ G. B. Shaw.

—Ἡ σύγχρονη γαλλικὴ φιλοσοφία, ἰδιαίτερα τὰ ἔργα τοῦ Jacques Maritain διαβάζονται πολὺ τώρα στὴν Ἀγγλία, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὶς συχνὰς ἀγγλικὰς ἐκδόσεις τῶν ἔργων του. Μελετῶνται προπάντων τὰ ἔργα τοῦ Maritain «Ὁ ἀληθὴς ὁμνισμὸς», «Οἱ βαθμοὶ τῆς γνώσης», ὁ «Ἀντισημιτισμὸς» καὶ «Ἐνας πρόλογος στὴ μεταφυσικὴ».

—Ἐξεδόθη σὲ λαμπρὴ ἔκδοσις ἡ «Προϊστορικὴ Μακεδονία» τοῦ W. A. Heurtley, ὅπου ἐξετάζεται συστηματικὰ τὸ ζήτημα αὐτό. (Cambridge University Press, 63s.) καὶ ὁ τέταρτος τόμος τῶν «Μνημῶνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας» ἀπὸ τοῦς W. H. Buckler καὶ W. M. Calder (Manchester Un. Press, 40s.)

—Ὁ πόλεμος ἔκανε τοὺς Συμμάχους νὰ σκεφτοῦν ποιά θέση πρέπει νὰ πάρει ἕνας Χριστιανὸς ἀπέναντι στὸν πόλεμο καὶ πότε εἶναι χριστιανικὸ νὰ πολεμεῖ κανεὶς. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ τὸ ἐξετάζει ὁ Cyril Aldington στὸ βιβλίον του «The Last Crusade» μὲ πρόλογο τοῦ Λόρδου Χάλφαξ. Ὁ συγγραφεὺς βρίσκει πῶς, ὅταν κανένας πολεμεῖ χωρὶς μίσος γιὰ τὴ Δικαιοσύνη καὶ τὴ Λευτερίαν, ὅπως τώρα οἱ Σύμμαχοι, ἐπιτρέπεται γιὰ τὸ Χριστιανὸ ὁ πόλεμος. Καταλήγοντας γράφει πῶς ὁ τωρινὸς πόλεμος εἶναι «ἡ μεγαλύτερη καὶ πιὸ ἀνιδιοτελὴς ὑπόθεσις γιὰ τὴν ὁποία ἕνα ἔθνος ριψοκινῶνεψε ποτὲ ὅλες τὶς δυνάμεις του» καὶ «μποροῦμε νὰ ζητήσουμε γιὰ τοὺς ἐστυοῦς μας μιά πραγματικὴ συναδελφοσύνη μὲ τοὺς Σταυροφόρους τοῦ παλιοῦ καιροῦ».

—Δυὸ Ἀμερικανικὰς ὁμάδες εἰδικῶν σὲ στατιστικὰς ἐργασίας, κυκλοφόρησαν τὸ «Handbook of the war», γενικὴ ἐπισκόπησι τῶν μεγάλων κρατῶν τῆς Εὐρώπης.

—«Science since 1500» εἶναι ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου τοῦ H. T. Pledge, ὅπου ἐξετάζεται ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐπιστήμης ὡς τὴν Ἀναγέννηση.

—Ἀπὸ τὰ τελευταῖα ποιητικὰ ἀγγλικὰ βιβλία σμειώνουμε ἰδιαίτερα τὴν «Ἀνθολογία» τῆς Edith Sitwell καὶ τὰ «Cantos LII—LXXI» τοῦ Ezra Pound.

—Ὁ Dr. A. B. Cook ἐξέδωκε τὸν τρίτον τόμον τοῦ ἔργου του «Zeus: A study in Ancient Religion», ὅπου ἐξετάζει τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ θρησκεία καὶ βρίσκει πῶς ἡ λατρεία τοῦ Δία συνετέλεσε πολὺ στὴν ἐξύψωσίν της καὶ προετοίμασε τοὺς Ἕλληνας γιὰ τὴν ὕψηλὴν χριστιανικὴν θρησκείαν.

—Ὁ καθηγητὴς Gilbert Murray συνεχίζοντας τὶς μελέτας του γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας δραματικούς ἐξέδωκε τὸ βιβλίον του «Aeschylus: Creator of Tragedy», ὅπου δείχνει πῶς ὁ Αἰσχύλος ἐργάστηκε τὸ ὡς τότε ἀκατέργαστον ὄλικόν τῶν μύθων καὶ τῆς γλώσσης γιὰ νὰ φτάσει στὸ τραγικὸ δρᾶμα. (Oxford Un. Press, 7/6). Ὁ κ. G. Murray δημοσίεψε κ' ἕνα βιβλίον σκέψεων μὲ τὸν τίτλον «Stoic, Christian and Humanist».

—Ἄλλο ἀγγλικὸν βιβλίον γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα εἶναι «A History of the Delphic Oracle» τοῦ H. W. Parke, ὅπου μὲ μοναδικὴ ἐνημερότητα παρουσιάζεται ἡ ἱστορία τοῦ σεπτοῦ μαντείου καὶ δείχνεται ἡ τέρასτια ἐπίδρασις ποῦ εἶχε στὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ σκέψιν. (Oxford, Blackwell, 21s.)

—Τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον τῶν Γυναικῶν στὴν Ἀμερικὴ ἀπὸ ἑπτὰ χρόνια ἀνάλαβεν νὰ μαζέψῃ τὰ καλύτερα συγγράμματα γυναικῶν σ' ὅλες τὶς γλώσσας. Ἡ συλλογὴ τελείωσε φέτος καὶ δωρήθηκε στὴν Deering Library τοῦ North-Western University, Evanston, Illinois. Περιλαβάνει 2000 ἔργα γυναικῶν ἀπὸ 37 χώρες. Τώρα ὁ ἴδιος ὀργανισμὸς ἐτοιμάζει μιά διεθνῆ ἔκθεσις ζωγραφικῶν πινάκων καὶ γλυπτικῶν ἔργων καμωμένων ἀπὸ γυναῖκες σ' ὅλο τὸν κόσμον. Τὴν ἐποπτεία στή συλλογὴ τῶν βιβλίων τὴν εἶχε ἡ κ. Grace Thompson Seton.

—Μεγάλο ἐνδιαφέρον κίνησε στοὺς πνευματικούς κύκλους τῆς Ἀγγλίας τὸ βιβλίον τοῦ R. J. H. Jenkins γιὰ τὸν ἐθνικὸν μας ποιητὴν Διονύσιον Σολωμόν, τὸ πρῶτον ἔργον ποῦ δίνει στοὺς Ἕλληνας μιά ὀλοκληρωτικὴ καὶ δίκαιη εἰκόνα τοῦ Σολωμοῦ ὡς ὑπέρμαχου τῆς Ἐλευθερίας καὶ ὡς θεμελιωτῆ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας καὶ γλώσσης. Ἐλπίζομε σύντομα νὰ δώσομε μιά γενικὴ ἀνάληψιν τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

—Τὸ τελευταῖον βιβλίον τοῦ Ε. Ἐρρίω, τοῦ γνωστοῦ Γάλλου πολιτικοῦ, συγγραφέως καὶ φιλέλληνος, ποῦ μὲ τὸν τίτλον «The Wellsprings of Liberty» κυκλοφόρησε ἀγγλικὰ, σχολιάζεται εὐνοϊκώτατα στὴν Ἀγγλίαν, ἰδιαίτερα γιατί ἀναγνωρίζει τὴ συμβολὴν

της χώρας αυτής στην αναγνώριση κ' εγκαθίδρυση της ελευθερίας του λαού με την Magna Carta.

—Κυκλοφόρησαν στην Άγγλική οι τελευταίες μελέτες του Maxim Gorky με τον τίτλο «Culture and the People» και για πρώτη φορά ή «Διαλεκτική της Φύσης» του Fr. Engels με πρόλογο του Haldane.

—Τὰ βιβλία γιά τήν ψευδοδόγο ναζική προπαγάνδα και γιά τήν ήρωική Φιλλανδία, πού κυκλοφοροῦν τώρα στήν Άγγλία, εἶναι πάρα πολλά.

—Κυκλοφόρησε τὸ βιβλίον τοῦ R. V. Sellers «Two Ancient Christologies. A study in the Christological Thought of the Schools of Alexandria and Antioch in the early history of Christian Doctrine». (S. P. C. K. 16s.)

—Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Heinemann κυκλοφόρησε τήν αὐτοβιογραφία τοῦ Havelock Ellis με τὸν τίτλον «My Life».

—Στις 16 Μάρτη πέθανε ἡ Σέλμα Λάγκερφολφ, μῦθιστοριογράφος, καὶ διηγηματογράφος ἀπὸ τῆς Σουηδίας, ἡ πρώτη γυναίκα πού πήρε στὰ 1909 τὸ βραβεῖο Νόμπελ στὴ λογοτεχνία.

—Ὁ κ. Γιάνκος Ἡλιάδης μίλησε στις 17 Μάρτη στὴ Λεμεσό γιά τὸ Ζαχαρία Παπαντωνίου. Τὴν ἴδια διάλεξη τὴν ἔδωσε ὕστερα καὶ στὸ «Λύκειο Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου».

—Τὸ Κυπριακὸ Μουσεῖο πλουτίστηκε μ' ἓνα πολύτιμον Βυζαντινὸν περιδέραϊσ τοῦ ἔκτου αἰ. πού πιστεύεται πὸς ἀποτελεῖ μέρος τοῦ θησαυροῦ τῆς Λάμπουσας, πού ἓνα μέρος του βρίσκεται στὸ Κυπριακὸ Μουσεῖο, καὶ ἄλλοι στὴ συλλογὴ Μόργκαν στὴν Ἀμερική.

—Μετὰ τὴν φροντίδα τοῦ Κράτους ἰδρύθηκε στὴν Ἀθήνα ἡ Βασιλικὴ Λυρικὴ Σκηνή, πού ἀρχισε τὶς παραστάσεις τῆς μετὰ τὴν «Νυχτερίδα» τοῦ Γιόχαν Στράους κατὰ τὶς 5 Μάρτη.

—Ὁ κ. Χρ. Γαλατόπουλος μᾶς πληροφορεῖ πὸς στὴν ἔκδοση τοῦ τελευταίου του βιβλίου (Μίλωνος: Ὁ Χαμένος Παράδεισος, Γκοβδόσης, Ἀθήνα 1940) πού κυκλοφόρησε τώρα, ὑπάρχουν ἀρκετὰ τυπογραφικὰ λάθη, πού ἀλλοιώνουν καὶ τὸ κείμενον. Ὁ λόγος εἶναι γιὰτὶ δὲν ἔκανε τὴ διόρθωση τῶν τελευταίων δοκιμίων, ἐπειδὴ αὐτὸς βρίσκεται στὴν Κύπρον καὶ τὸ βιβλίον τυπώθηκε στὴν Ἀθήνα. Θὰ τὰ διορθώσει στὴ δεύτερη ἔκδοση.

—Μαθαίνουμε πὸς ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος «Πυρσός» τῶν Ἀθηνῶν θὰ διοργανώσει μιά περιοδεύουσα ἔκθεση βιβλίων, πού θὰ ἐπισκεφτεῖ καὶ τὴν Κύπρον. Θὰ εἶναι μιά θαυμασία εὐκαιρία γιά τοὺς Κυπρίους πού ἀγαποῦν τὸ καλὸ βιβλίον. Καὶ εἶναι τόσο πολλοί.

ΤΥΠΟΣ

—Συνεχίζοντας στὴν Ἐλευθερία ὁ κ. Τ. Ἀνθίας τὶς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἔγραψε κατὰ τὸ Μάρτη γιά τὴν Ἀλεξάνδρεια, τὸ Κάιρον καὶ τὸ Πόρτ-Σαῖτ, 1, 2, 8, 9, 14, 15, 21, 22. Στὴν ἴδια ἔφημερίδα ὁ κ. Χρ. Χαραλάμπους γράφει γιά τὴν «25η Μαρτίου» 24.

—Στὴν Ἐσπερινὴ ὁ κ. Π. Λιμπέρης γράφει γιά τὸ «Ἑλληνικὸ βιβλίον» 27 Φλ., καὶ κατὰ τὸ Μάρτη «Ὁ πόθος τῆς Εἰρήνης» 5, «Διαλέξεις στὴν ὑπαίθρον» 7, «Κυπριακὲς γιορτὲς» 12, «Ἀγροτικὲς βιβλιοθήκες» 14. Ἡ πόρεϊα τῆς δημοτικῆς 21.

—Στὴν Πάφο δημοσιεύεται (21 Μαρ.) ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν «Ἑλλάδα» τοῦ Shelley κατὰ μετάφραση τοῦ μακαρίτη Ν. Θ. Ἀντωνιάδη.

—Πήραμε καὶ τὶς κυπριακὲς ἔφημερίδες Ἐξέλιξις, Κυπριακὸς Τόπος, Φωνὴ τῆς Κύπρου, Πατριωτικὴς, Χρόνος καὶ τὰ κυπριακὰ περιοδικὰ Πάφος, Ἀπόστολος Βαρνάβας, Forest Treasures, The English School Scout Troop Magazine καὶ τὸ χειρόγραφον Μαθητικὸ Δελτίον τῆς Σχολῆς Σιλβέστρου Μόρφου. Ἐπίσης τὸ κρητικὸ περιοδικὸ Δῆμος καὶ τὸ Portugal.

—Στὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία (Μάρτης 1940) ὁ κ. Λ. Παυλίδης δημοσιεύει τὴ μελέτη «Ὁ Βουτυράς γράφοντας τὰ διηγήματά του».

—Στὴν Καθημερινὴ ταχτικὴ συνέγραψα τῶν Αἰμ. Χουρμούζιου, Λ. Μπίντιον, Ν. Παππά, Φ. Μιχαλόπουλου, Ν. Λούβαρη, Σ. Μελά, Π. Χάρη κ. ἄ. Στις 26 Φλ. δημοσιεύεται τὸ ἀνέκδοτον ποίημα τοῦ Κ. Παλαμά «Μιλήματα μ' ἓνα κόκκινον κρίνον». Μεγάλον ἐνδιαφέρον κίνησαν δυὸ ἄρθρα τοῦ Λεάντρου Παλαμά γιά τὸ Ζαχ. Παπαντωνίου μετὴν ἀρνητικὴν στάση τους.

—Ὡστόσο τὰ ἐπαινετικὰ γιά τὸν Ζ. Παπαντωνίου ἄρθρα ἐξακολουθοῦν. Ἀναφέρουμε ἰδιαιτέρως τὸ φύλλον τῶν 10 Φλ. τῶν Νεοελληνικῶν Γραμμάτων πού εἶναι ἀφιερωμένο σ' αὐτόν, με συνεργασία τῶν: Δ. Φωτιάδης, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, Γ. Μυλωνογιάννη, Μ. Μαλακάση, Γ. Κοτζιούλα, Κλ. Ἀραπίδου, καὶ (17 Φλ.) Η. Βενέζη. Στὸ περιοδικὸ αὐτὸ ἐπίσης, ἔχτος ἀπὸ τὴ ζωντανὴ καὶ στοργικὴ παρακολούθηση τῆς σύγχρονης πνευματικῆς κίνησης, συνεργάζονται οἱ Π. Λεκατοῦς, Γ. Θεοτοκάς, Καρθαῖος (πολὺ ἐνδιαφέροντα τὰ γλωσσικὰ του σημειώματα), Θρ. Καστανάκης, Ε. Παπανούτσος, Ο. Ἐλύτης, Κλ. Παράσχος, Δ. Βουτυράς, Σ. Καραντινός κ. ἄ. Στὸ φύλλον

των 24 Φλ. δημοσιεύεται τὸ ποίημα 'Μυστικοὶ ἔρωτες' τοῦ κ. Π. Δρουσιώτη.

—Τὰ ἐβδομαδιαία *Παρασκήνια* ὅλο καὶ πλουτίζονται σὲ περιεχόμενα κ' ἐμφάνιση. Στὰ τελευταία τεύχη συνεργάζονται οἱ: Η. Βουτιεριδῆς, Σ. Σκίπης, Β. Ρώτας, Λ. Παυλίδης (μὲ στοχαστικώτατα κριτικὰ σημειώματα), Θ. Συναδινός, Α. Παπαζογλου, Σπ. Παναγιωτόπουλος, Τ. Μουζενίδης, Θ. Καρυωτάκης, Μ. Λιδωρίκης, Α. Τερζάκης κ. ἄ.

—Στὴν ἀθηναϊκὴ *Πρωτὰ* δημοσιεύεται συχνὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα λογοτεχνικὴ συνεργασία, ἰδιαίτερα μικρὲς μελέτες καὶ κριτικὲς πολὺ διαφωτιστικὲς. Ἐχτός ἀπὸ ἄλλους συνεργάζονται οἱ: Τ. κ. Ζ. (μὲ ὠραιότατα καθημερινὰ σημειώματα μὲ τὸ γενικὸ τίτλο "Τέχνη καὶ Ζωή"), Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, Κ. Μαρίνης, Α. Ἀναπλιώτης, Δ. Χαμουδόπουλος, Λ. Κουκούλας κ. ἄ. Ἀναφέρουμε ἰδιαίτερα τὴν παρακολούθηση τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ξένου βιβλίου καὶ τὶς συνόψεις τῶν διαλέξεων στὸν Πειραιᾶ (γιά τὴν ξένη λογοτεχνία), στὸν "Ἀσκραῖο", στὸν "Παρνασσό", στὴ "Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν" κ. ἄ.

—Στὴ *Νέα Ἑστία* 1 Μάρ. συνεργασία τῶν: Τ. Ἄγρα, Μυριβήλη, Γ. Σπαταλά, Π. Λεκατσᾶ, Π. Χάρη, Κλ. Παράσχου, Μ. Παπανικολάου, Ν. Λαπαθιώτη κ. ἄ.

—Στὸ *III. London News*, 24 Feb. 1940, p. 251 δημοσιεύεται τῆς J. du Plat Taylor "Mines where the Mycenaeans got their copper, discovered in Cyprus".

—Στὸ *The Journal of Roman Studies*, vol. XXIX, Part II, 1930, pp. 184—198 ὁ Τ. Β. Mitford γράφει "Milestones in Western Cyprus".

—Στὴ *Révue de Philologie*, tome 13, Fasc 2—3, Avril—Juin 1939 ὁ κ. L. Robert δημοσιεύει τὴ μελέτη "Hellenica". Ἐνα μέρος τῆς ἐνδιαφέρει τὴν Κύπρο [IX. Théorodouques de Delphes à Chypre. pp. 154—6].

—Στὴν *Καθημερινὴ* 10 Μάρτη δημοσιεύεται μιὰ μικρὴ μελέτη τοῦ κ. Alessandro Cutolo μὲ τὸν τίτλο "Ἡ βασίλισσα τῆς Κύπρου καὶ ὁ Δουξ τοῦ Μιλάνου".

—Πήραμε τὸ *Books of the Month*, Φλ. καὶ Μάρτ, 1940, τῶν βιβλιοπωλῶν Alfred Wilson

Ltd., μὲ ἀναγραφή καὶ ἀνάλυση τῶν τελευταίων ἀγγλικῶν ἐκδόσεων.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κωστὴ Παλαμᾶ 'Τὰ Χρόνια μου καὶ τὰ Χαρτιά μου', Τόμ. Δεύτερος, Ἀθήναι, 1940, Δρχ. 100, σ. 206.

Ναπολ. Λαπαθιώτη, 'Τὰ Ποιήματα', Πρῶτη Ἐπιλογή, Ἀθήνα, 1939, Δρχ. 75, σ. 82.

Παντελῆ Πρεβελάκη, 'Ἡ Γυμνὴ Ποίηση', Ποιήματα, Ἀθήνα MCMXXXIX, Δρχ. 70, σ. 113.

Πῶλ Βαλερό, "Ἡ Ψυχὴ καὶ ὁ Χορός", μετὰφρ. Π. Πρεβελάκη, Ἀθήνα, 1939, Δρχ. 30, σ. 74.

Ὀδυσσεά Ἐλύτη, 'Προσανατολισμοί', Ἀθήνα, 1940, Δρχ. 50, σ. 177.

Ἡλία Βενεζῆ, 'Γαλήνη', μυθιστόρημα, Ἀθήνα, 1939, Δρχ. 100, σ. 243.

Μ. Μαλακάση, 'Τὸ Ἐρωτικόν', Ἀθήνα, 1939, Δρχ. 60, σ. 137.

Ἡρακλῆ Θ. Μάλλωσι, 'Ἀνηφοριὰ', Ἀθήνα, 1939, Δρχ. 25, σ. 38.

Θ. Μουστοξύδη, 'Αἰσθητικὰ Προβλήματα', Ἀθήναι, 1939, Δρχ. 50, σ. 136.

Κ. Χαλέση, (Χάννουσεν) 'Καμπανιές', 1940, Λεμεσός (Κύπρου) [σατυρικά ποιήματα] σελ. 1, σ. 48.

Cyprus. Island paradise of never ending interest. Government of Cyprus Information Office pamphlet. pp. 40, 1939.

Κώστα Κυριακίδης: Οἱ δυὸ ζωές. Λευκοσία, Κύπρος 1940, σ. 76. 1/-.

Ἰω. Α. Ἰωαννίδου: Τὰ κοινωνικά μας προβλήματα. Στοιχεῖα κοινωνικῆς οἰκονομίας τ. Α'. Λευκοσία 1940. σ. 111.

Η. Joannides: Travel in Greece. (Le Voyage en Grèce.) Periodical Publication, No 2. Special Issue: The Greek Sea. Paris, 1939.

Χρ. Γαλατοπούλου, 'Μίλτωνος ὁ Χαμένος Παράδεισος' Βιβλίον πρῶτο. Μετάφραση στὴ δημοτικὴ σὲ δεκαπεντασύλλαβο μὲ εἰσαγωγὴν στὸ Μίλτωνα καὶ ἐρμηνευτικὰ σχόλια. Ἐκδόσεις Γκοβόστη, σελ. 304.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Δ' ΤΟΜΟΥ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

Αλιθέρη Γλαύκου :

	Σελ.
Μ Μιά μέρα	1
Σ Σταδιοδρομία	279
Ε Έπαρχιωτισμός	280
Ο Ό τρελλός	430

Ανθία Τεύκρου :

Δ Δίπτυχο Ι—ΙΙ	3
Γ' Ίντερμέδιο ΙΙΙ—ΙV	266
Γ' " Ίντερμέδιο ΧV—ΧVΙ	391

Γαλατοπούλου Χρ. :

Ι Nocturnes Ι—V	5
Γ Τρία Σοννέτα Ι—ΙΙΙ	215

Ημητριάδη Δημ. :

Α' Από τις «Ανησυχίες»	54
Α' Από τ' «Ανήσυχια Βήματα» 1—2	483

Ηρουσιώτη Πυθαγόρα :

Γ Τίποτε πιό θλιμμένο	32
Γ Τετράστιχα : Δήλος—Ρόδος	122
Η' Η τελευταία προσευχή	309
Α' Απάντηση σ' ένα γράμμα	400
Μ Μιά νύχτα.—Ήρθε	467
Ι' Ίκεσία.—Έγκατάλειψη	468

Ιντιάνου Αντώνη :

Ο' Ό Σαούλ στο μαρτύριο του Στεφάνου	347
--------------------------------------	-----

Χαββαδία Νίκου :

Χ Κασμπά	81
----------	----

Χρανιδιώτη Νίκου :

Ε' Έρωτικό	159
Σ Σπουδή	160
Ρ' Ίπποτικό	349

Φ Φθινόπωρο στην Έπαρχια.— Τραγούδι

431

Ι Νάρκη χειμώνος.— Έαρινή στροφή

524

Φ Φθινοπωρινός λυγμός.— Πεζές σελίδες μεγάλης αγάπης

525

Κριναίου Παύλου :

Είμαρμένη	143
Μιχαήλ Άρχάγγελε Φρουρέ.— Ρωμαίοι καί Βέρθεροι	144
Μπαλλάντα σ' ένα σκυλί—Άλληλούϊα	145
Έλληνικόν έαρ.— Τò τραγικό γιατί	146
Χερουβικό.— Σε μιá κοχύλα	147
Ή καρδιά των είκοσι χρονών	309
Συμπόσιον αύλητρίδων	310
Ό μαγεμένος αύλος	481
Ψαλμοί Ι—ΙΙΙ	559

Λαγκάδη Πάρη :

Ένα τριαντάφυλλο της δύσης	280
----------------------------	-----

Λιασιδή Παύλου :

Στό γυμναστήριον του νοῦ	33
Τζιερύνια	108
Έν τ' άξιμόστραφον	205
Άν δέν είχα τόλ λóον σου	295
Πκιέρωσε...	369
Άνάθθεμάς σε	446

Λυσιώτη Σάνθου :

Στή μάνα μου	33
Μάριος	153
Άμαρίτα	272
Όνειράτα γλυκά	552

† **Μιχαηλίδη Β :**

Τò άεράκι	315
-----------	-----

Μπουκουβάλα Άναγνώστου Ίωάννας :

Ποτάμι καί βαλτόνερο	273
Μπουμπούκια	274

Παυλίδη Δεωνίδα :

Μνήμη	307
-------	-----

Σημηριώτη Α. :

Σοννέτο.— Πές την	429
-------------------	-----

Σιγούρου Μαρτίνου :

Ή νύχτα της ψυχής	273
Ήταν ό τόπος κ' ή στιγμή	572

Σκαρίμπα Γιάννη :

Τò Γλαράκι	308
------------	-----

των 24 Φλ. δημοσιεύεται τὸ ποίημα 'Μυστικοὶ ἔρωτες' τοῦ κ. Π. Δρουσιώτη.

—Τὰ ἑβδομαδιαία *Παρασκήνια* ὅλο καὶ πλουτίζουντα σὲ περιεχόμενα κ' ἐμφάνιση. Στὰ τελευταία τεύχη συνεργάζονται οἱ: Η. Βουτιεριδης, Σ. Σκίπης, Β. Ρώτας, Λ. Παυλίδης (μὲ στοχαστικώτατα κριτικά σημειώματα), Θ. Συναδινός, Α. Παπαζογλου, Σπ. Παναγιωτόπουλος, Τ. Μουζενίδης, Θ. Καρυωτάκης, Μ. Λιδωρίκης, Α. Τερζάκης κ. ἄ.

—Στὴν ἀθηναϊκὴ *Πρωΐα* δημοσιεύεται συχνὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα λογοτεχνικὴ συνεργασία, ἰδιαίτερα μικρὲς μελέτες καὶ κριτικὲς πολὺ διαφωτιστικὲς. Ἐχτὸς ἀπὸ ἄλλους συνεργάζονται οἱ: Τ. κ. Ζ. (μὲ ὠραιότατα καθημερινὰ σημειώματα μὲ τὸ γενικὸ τίτλο "Τέχνη καὶ Ζωή"), Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, Κ. Μαρίνης, Α. Αναπλιώτης, Δ. Χαμουδόπουλος, Λ. Κουκούλας κ. ἄ. Ἀναφέρουμε ἰδιαίτερα τὴν παρακολούθηση τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ξένου βιβλίου καὶ τὶς συνόψεις τῶν διαλέξεων στὸν Πειραιᾶ (γιά τὴν ξένη λογοτεχνία), στὸν "Ἀσκραίον", στὸν "Παρνασσό", στὴ "Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν" κ. ἄ.

—Στὴ *Νέα Ἑστία* 1 Μάρ. συνεργασία τῶν: Τ. Ἄγρα, Μυριβήλη, Γ. Σπαταλά, Π. Λεκατσά, Π. Χάρη, Κλ. Παράσχου, Μ. Παπανικολάου, Ν. Λαπαθιώτη κ. ἄ.

—Στὸ *III. London News*, 24 Feb. 1940, p. 251 δημοσιεύεται τῆς J. du Plat Taylor "Mines where the Mycenaeans got their copper, discovered in Cyprus".

—Στὸ *The Journal of Roman Studies*, vol. XXIX, Part II, 1930, pp. 184—198 ὁ Τ. Β. Mitford γράφει "Milestones in Western Cyprus".

—Στὴ *Révue de Philologie*, tome 13, Fasc 2—3, Avril—Juin 1939 ὁ κ. L. Robert δημοσιεύει τὴ μελέτη "Hellenica". Ἐνα μέρος τῆς ἐνδιαφέρει τὴν Κύπρο [IX. Théoroques de Delphes à Chypre. pp. 154—6].

—Στὴν *Καθημερινὴ* 10 Μάρτη δημοσιεύεται μιὰ μικρὴ μελέτη τοῦ κ. Alessandro Cutolo μὲ τὸν τίτλο "Ἡ βασίλισσα τῆς Κύπρου καὶ ὁ Δοῦξ τοῦ Μιλάνου".

—Πήραμε τὸ *Books of the Month*, Φλ. καὶ Μάρτ. 1940, τῶν βιβλιοπωλῶν Alfred Wilson

Ltd., μὲ ἀναγραφή καὶ ἀνάλυση τῶν τελευταίων ἀγγλικῶν ἐκδόσεων.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κωστὴ Παλαμᾶ 'Τὰ Χρόνια μου καὶ τὰ Χαρτιά μου', Τόμ. Δεύτερος, Ἀθήναι, 1940, Δρχ. 100, σ. 206.

Ναπολ. Λαπαθιώτη, 'Τὰ Ποιήματα', Πρώτη Ἐπιλογή, Ἀθήναι, 1939, Δρχ. 75, σ. 82.

Παντελῆ Πρεβελάκη, 'Ἡ Γυμνὴ Ποίηση', Ποιήματα, Ἀθήναι MCMXXXIX, Δρχ. 70, σ. 113.

Πῶλ Βαλεσῦ, 'Ἡ Ψυχὴ καὶ ὁ Χορὸς', μετὰφρ. Π. Πρεβελάκη, Ἀθήναι, 1939, Δρχ. 30, σ. 74.

Ὀδυσσεᾶ Ἐλύτη, 'Προσανατολισμοί', Ἀθήναι, 1940, Δρχ. 50 σ. 177.

Ἡλία Βενέζη, 'Γαλήνη', μυθιστόρημα, Ἀθήναι, 1939, Δρχ. 100, σ. 243.

Μ. Μαλακίου, 'Τὸ Ἐρωτικόν', Ἀθήναι, 1939, Δρχ. 60 σ. 137.

Ἡρακλῆ Θ. Μάλλωσι, 'Ἀνηφοριά', Ἀθήναι, 1939, Δρχ. 25, σ. 38.

Θ. Μονοτοξόδη, 'Ἀίσθητικά Προβλήματα', Ἀθήναι, 1939, Δρχ. 50, σ. 136.

Κ. Χαπέση, (Χάννουσεν) 'Καμπανιές', 1940, Λεμεσός (Κύπρου) [σατυρικά ποιήματα] σελ. 1, σ. 48.

Cyprus. Island paradise of never ending interest. Government of Cyprus Information Office pamphlet. pp. 40, 1939.

Κώστα Κυριακίδης: Οἱ δυὸ ζωές. Λευκοσία, Κύπρος 1940, σ. 76. 1/-.

Ἰω. Α. Ἰωαννίδου: Τὰ κοινωνικά μας προβλήματα. Στοιχεῖα κοινωνικῆς οικονομίας τ. Α'. Λευκοσία 1940, σ. 111.

Η. Joannides: Travel in Greece. (Le Voyage en Grèce.) Periodical Publication, No 2. Special Issue: The Greek Sea. Paris, 1939.

Χρ. Γαλατοπούλου, 'Μίλτωνος ὁ Χαμένος Παράδεισος' Βιβλίον πρῶτο. Μετάφραση στὴ δημοτικὴ σὲ δεκαπεντασύλλαβο μὲ εἰσαγωγὴ στὸ Μίλτωνα καὶ ἐρμηνευτικὰ σχόλια. Ἐκδόσεις Γκοβόστη, σελ. 304.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Δ' ΤΟΜΟΥ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

	Σελ.
Ἀλιθέρηση Γλαύκου :	
Μιά μέρα	1
Σταδιοδρομία	279
Ἐπαρχιωτισμός	280
Ὁ τρελλός	430
Ἀνθία Τεύκρου :	
Δίπτυχο I—II	3
Ἰντερμέδιο III—IV	266
Ἰντερμέδιο XV—XVI	391
Γαλατοπούλου Χρ. :	
Nocturnes I—V	5
Τρία Σοννέτα I—III	215
Δημητριάδη Δημ. :	
Ἀπό τίς «Ἀνησυχίες»	54
Ἀπό τ' «Ἀνήσυχια Βήματα» 1—2	483
Δρουσιώτη Πυθαγόρα :	
Τίποτε πιό θλιμμένο	32
Τετράστιχα : Δήλος—Ρόδος	122
Ἡ τελευταία προσευχή	309
Ἀπάντηση σ' ἕνα γράμμα	400
Μιά νύχτα.—Ἡρθε	467
Ἰκεσία.—Ἐγκατάλειψη	468
Ἰγνιάνου Ἀντώνη :	
Ὁ Σαοὺλ στό μαρτύριο τοῦ Στεφάνου	347
Καββαδία Νίκου :	
Κασμπά	81
Κρασιδιώτη Νίκου :	
Ἐρωτικό	159
Σπουδή	160
Ἰπποτικό	349
Φθινόπωρο στήν Ἐπαρχία.— Τραγοῦδι	431
Νάρκη χειμῶνος.—Ἐαρινή στροφή	524
Φθινοπωρινός λυγμός.—Πεζές σελίδες μεγάλης ἀγάπης	525

Κριναίου Παύλου :

	Σελ.
Εἰμαρμένη	143
Μιχαήλ Ἀρχάγγελε Φρουρέ.— Ρωμαῖοι καί Βέρθεροι	144
Μπαλλάντα σ' ἕνα σκυλί—Ἀλ- ηλοῦϊα	145
Ἐλληνικόν ἔαρ.—Τό τραγικό γιατί	146
Χερουβικό.—Σέ μιὰ κοχύλα	147
Ἡ καρδιά τῶν εἴκοσι χρονῶν	309
Συμπόσιον αὐλητρίδων	310
Ὁ μαγεμένος αὐλός	481
Ψαλμοὶ I—III	559

Δαγκάδη Πάρη :

Ἐνα τριαντάφυλλο τῆς δύσης 280

Διασιδή Παύλου :

Στό γυμναστήριον τοῦ νοῦ	33
Τζιερύνια	108
Ἐν τ' ἀξινόστραφον	205
Ἄν δὲν εἶχα τὸλ λόον σου	295
Πκιέρωσε...	369
Ἀνάθεμάς σε	446

Δουσιώτη Ξάνθου :

Στή μάνα μου	33
Μάριος	153
Ἄμαρῖτα	272
Ὁνειράτα γλυκά	552

† Μιχαηλίδη Β :

Τό ἀεράκι	315
-----------	-----

Μπουκουβάλα Ἀγαγνώστου Ἰωάννας :

Ποτάμι καί βαλτόνερο	273
Μπουμπουκία	274

Παυλίδη Λεωνίδα :

Μνήμη	307
-------	-----

Σημηριώτη Α. :

Σοννέτο.—Πές την	429
------------------	-----

Σιγούρου Μαρίνου :

Ἡ νύχτα τῆς ψυχῆς	273
Ἦταν ὁ τόπος κ' ἡ στιγμή	572

Σκαρίμπα Γιάννη :

Τό Γλαράκι	308
------------	-----

	Σελ.		Σελ.
<i>Ταλιαδώρου Πάνου :</i>		<i>Ταρσούλη Ἀθηνᾶς :</i>	
Ξεκίνημα	160	Κρασί	265
Σκοτάδι. — Καινούργιο φῶς	161	ΚΡΙΤΙΚΗ	
<i>Τσίρκα Στράτη :</i>		<i>Ἰντιάνου Ἀντ. :</i>	
Ἕγνος	551	Γ. Κοτζιούλα «Ἡ δεύ-	
Ποιά μάγια	552	τερη ζωῆ»	135
<i>Φαρμακίδη Ἀντ. :</i>		Γ. Σ. Δοῦρα «Δέκα Τρα-	
Ἵχτάστιχα IV, XIII, XVII	67	γούδια τῆς ἐλπίδας»	135
<i>Χρυσάνθη Κύπρου :</i>		Στράτη Τσίρκα «Λυ-	
Ὁ θάνατος τοῦ Ἀδωνη	505	ρικό ταξίδι»	135
ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ		Κύπρου Χατζηγε-	
Ἀρχαῖα Ἑλληνικά Ἐπιγράμ-		ωργίου «Φθινοπωρινές	
ματα (μετάφρ. Ἀντωνάκι		ὠδές»	340
Γιωργιάδη)	55, 532	Ρώμου Φιλύρα «Ἄ-	
<i>Lorca, Federico Garcia</i> (μετάφρ.		παντα»	300
Ἀντ. Ἰντιάνου) :		Χρ. Γαλατοπούλου	
Ἡ μπαλλάντα τῆς μικρῆς πλα-		«Ἐπιθαλάμια»	423
τείας	286	Τίμου Μαλανοῦ	
Κυνηγός. — Ἡ κιθάρα	287	«Ρόδα Θαλάμου»	460
<i>Σολομώντος</i> (μετάφρ. Κ. Χρυ-		Γ. Σ. Δοῦρα «Καρπὸς Χει-	
σάνθη) :		λέων»	501
Ἄσμα ἁσμάτων	195	Γλαύκου Ἀλιθέρ-	
<i>Σοφοκλέους</i> (μετάφρ. Ν. Θ. Ἀν-		ση «Θερισμοὶ κιόργωματα»	540
τωνιάδη) :		Μ. Μαλακάση «Τὸ ἐ-	
Οἰδίπους Τύραννος. Τὸ Ὑπόρ-		ρωτικό»	583
χημα στ. 1086-1109	224	Ναπ. Λαπαθιώτη «Τὰ	
ΔΗΜΟΤΙΚΑ		Ποιήματα»	583
<i>Δανιὴλ Δ. :</i>		<i>Κρανιδιώτη Νίκου :</i>	
Τῆς Τρίχας τὸ γιοφύριν	490	Τ. Ἀνθία «Ἄνοδος»	247
<i>Κληρίδη Ν. Δεύκου :</i>		Τώνη Μελά «Πλάνες κι	
Τὸ τραοῦδιν τῆς πέρτικας	123	ὄνειροπολήματα»	386
Τὸ τραγούδι τῆς Τρανταφυλ-		Τώνη Μελά «Γύρω ἀπὸ	
λένης	560	τῆ ζωῆ»	386
<i>Κύρη Δεωνίδα :</i>		Τώνη Μελά «Ἐγνιες καὶ	
Ἡ Ἀρετὴ	456	ξεγελάσματα»	386
<i>Παπαγαυλάμπους, Γ. Χ. :</i>		Τ. Ἀνθία Ἰντερμέδιο»	461
Τὸ Σκληρόπουλλον	370	<i>Lavagnini Bruno :</i>	
<i>Σπυριδάκι Κ. :</i>		Χρ. Γαλατοπούλου	
Τὸ Γιοφύριν τῆς Μαρουλλοῦς	409	«Τὰ τραγούδια τῆς Φυλακῆς»	191
ΠΡΟΖΕΣ		<i>Προυσὴ Κώστα :</i>	
<i>Ἀκάμα Ἀπη :</i>		Νίκου Νικολαΐδη	
Παραβολές	318	«Οἱ ἀνθρώπινες καὶ οἱ ἀνθι-	
<i>Κρανιδιώτη Νίκου :</i>		νες ζωές»	132
Ἐρωτικὴ τριλογία	257	Νίκου Νικολαΐδη	
Θρύλος ἀγάπης	411	«Ὁ Χρυσὸς Μῦθος»	132

	Σελ.		Σελ.
Κ. Τομπόλη «Σχολικά ἄσματα»	344	<i>Ρουσιᾶ Μαρίκας :</i>	
Γιάννη Γ. Σφακιανάκη «Ὁ μύθος τῶν σταγόνων»	543	Ὁ Χαραλᾶμης	148
«Πειραϊκά Γράμματα»	586	Ἄνιστόρητη ἱστορία	432
Μήτσου Λυγίζου «Τὰ τοπεῖα τοῦ ἡμίφωτος»	586	Ἐγώ, ὁ φίλος μου κι ὁ ἔχ- θρός μου	558
<i>Ταλιαδώρου Πάνου :</i>		ΛΑΪΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ	
Π. Μεράνου «Ἀγωνίες	77	<i>Παπαχαλαμπους, Γ. Χ. :</i>	
Ν. Σ. Βραχίμη «Μετα- πτώσεις»	77	Τρία παραμύθια με Μοῖρες	213
Στ. Καρακάση «Τὰ φῶτα τῆς πόλης»	190	Ἡ καταγωγή τῆς γυναίκας	479
Ὁρ. Καλλιορῆ «Τραγού- δια τῆς ψυχῆς μου»	254	ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ	
Μυρτιώτισσας «Κραυγές»	543	<i>Mann Thomas</i> (μετάφρ. Ἀντ. Ἰντιάνου):	
ΔΙΗΓΗΜΑ		Τὸ παιδί θαῦμα	393
ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ		<i>Vaidya Suresh</i> (μετάφρ. Ὁλ- γας Δικαίου):	
<i>Ἀκριτά Εὐρ. :</i>		Ἡ θεοφοβούμενη	37 ²
Φτηνὴ διατίμηση	83	ΚΡΙΤΙΚΗ	
<i>Ἀλιθέρση Γλαύκου :</i>		<i>Κρανιδιώτη Νίκου :</i>	
Αὐτοκριτική. Τὰ σπίτια μου	206	Γερ. Γρηγόρη «Πορεία μέσ στὴ νύχτα»	249
<i>Βραχίμη Ν. Σ. :</i>		Κ. Μόντη «Γκαμήλες κι ἄλλα διηγήματα»	425
Rosamunde	405	<i>Προυσὴ Κώστα :</i>	
Ὁ ἀδελφός μου Ὑβ	515	Λουκίας Μάρβα «Ὁρες ποῦ φθάνουν»	545
<i>Διομήδη Κ. :</i>		<i>Ταλιαδώρου Πάνου :</i>	
Πορφύρας Μάνθης ὁ ζωγράφος	275	Ἀλ. Λιδωρίκη «Και- νούργιοι ἄνθρωποι»	135
<i>Καρακάση Σταύρου :</i>		Ἀντ. Ἰννίνου «Μεγάλες στιγμές μικρῶν ἀνθρώπων»	190
Ἄεργος	259	Ἀνώτ. Παρθ. Λεμεσοῦ: Παιδικές ψυχές. Γ	254
<i>Κρανιδιώτη Νίκου :</i>		ΔΡΑΜΑ	
Τὸ χρονικὸ ἑνὸς νέου τῆς ἐπαρχίας	7,88	ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ	
Ἡ ἱστορία μιᾶς ἀγάπης	319	<i>Shaw, G. B.</i> (μετάφρ. Ν. Σκοῦρου):	
Λυκόφως	553	Οἱ Ἐξι Ἄστοι τοῦ Καλαί	56
<i>Μάγιστρον Κώστα :</i>		ΚΡΙΤΙΚΗ	
Μικρὴ ἀγωνία	469	<i>Ἰντιάνου Ἀντ. :</i>	
<i>Μηλιώτη Δευτέρη :</i>		Γλ. Ἀλιθέρση «Ἀροδα- φνούσα»	538
Στὸ θέρος	162	<i>Προυσὴ Κώστα :</i>	
Χαρτώματα στὸ χωρκόν	573	Β. Ρώτα «Ρήγας ὁ Βελεν- στινλῆς»	187
<i>Μόντη Κώστα :</i>			
Γκαμήλες	217		
<i>Νικολαΐδη Νίκου :</i>			
Τὸ μουλάρι μίλησε	316		
Τὸ χωριὸ χωνεύεται	320		
<i>Γ. Π. :</i>			
Ὁ δάσκαλος	454		

	Σελ.		Σελ.
Μ α ν. Κ ο υ ρ ή τ η «Σταυρο- δρόμι»	341	Μητροπούλου Μόνας : 'Ο ποιητής κι ό άνθρωπος	401
ΜΕΛΕΤΕΣ			
ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ			
Βάλσα Μ. : Κριτική κριτικής	154	Μιχαηλίδη Σόλ. : 'Η σύγχρονη άγγλική μουσική σχολή	109, 167
Γεωργιάδη Κλεάνθη : 'Αφροδίσα και 'Αδώνια	362	'Η Φινλανδική μουσική	526
Γιωργιάδη 'Αντωνάκι : Justus Sigimund	579	Μοδινοῦ Χρ. : 'Ενα ανέκδοτο γράμμα του Sir Samuel Baker	297
Διαμαντή Α. : 'Η τέχνη και τὸ παιδί	43	Νούση Δ. : «'Ο Μωϋσῆς κι ό μονοθεϊσμός» του S. Freud	236
'Ιντιάνου 'Αντ. : Τὰ κυπριώτικα γράμματα του Arthur Rimbaud	34	Παπαχαγαλάμπους, Γ. Χ. : Κυπριακά ἔθιμα	107
'Ιάκωβος Α', 'Αρχιεπίσκοπος Κύπρου	71	'Από τὰ κυπριακά παραμύθια	211
Βιβλιογραφικά Κύπρου	125	'Η καταγωγή τῆς γυναίκας	478
Τὰ «Κύπρια 'Επη» του Μάρ- κου 'Ανδρεάδη	179	Προσῆ Κώστα : Οἱ ἐκδόσεις του Κυπριανοῦ	419
Οἱ άγγλικές μεταφράσεις του ὕμνου του Σολωμοῦ	225	'Η 'Αροδαφνούσα	485
Federico Garcia Lorca	281	Τὰ προβλήματα τῆς δημοτικῆς	567
Excerpta Cyprica	336	Σπανδωνίδη Πέτρου : 'Ο «'Ορθρος τῶν ψυχῶν» του Γρυπάρη	311
Στοιχεῖα γιά τῆ βιογράφηση καὶ τὸ ἔργο του 'Ονούφρι- I. 'Ιασονίδη	379	Τωμαδάκη, Νικ. Β. : Οἱ πηγές του 'Ανδρέα Κάλβου	513
Σπυριδων, Χωροεπίσκοπος Τρι- μηθοῦντος	447	Χρυσάνθη Κύπρου : Νεολληνικός παρνασισμός	356
Ταφόπετρες ἢ σελίδες ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Λεμεσοῦ	495	ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ	
Στοιχεῖα γιά τῆ βιογράφηση καὶ τὸ ἔργο του Γαλλο-Κυ- πριώτη ποιητῆ Γουσταῦου Λαφφῶν	580	<i>Chevalier Albert de Burbure</i> (με- τάφρ. Μ. Μαραγκοῦ): Οἱ πρώτοι Βέλγοι στὴν Κύ- προ καὶ στὴ Μάλτα.	183
Κιριλίτση, Παρθενίου I. : Περὶ τὴν 'Ιστορίαν του καθεδρι- κοῦ ναοῦ 'Αγίου 'Ιωάννου	68	<i>Freud S.</i> (μετάφρ. Δ. Ν ο ὄ σ η): 'Ο Μωϋσῆς κι ό μονοθεϊσμός	239
Κρανιδιώτη Νίκου : 'Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος	268	<i>Hill, Sir George</i> (μετάφρ. 'Α ν τ. 'Ι ν τ ι ά ν ο υ): Δυὸ τοπωνυμικά αἰνίγματα. Νεμεσός-Λευκωσία	438
Λίβα Ρίτου : Παροιμίες γιά τὸν καιρὸ	413	'Αμαθοῦς	561
Μαχαιρᾶ 'Ηγουμένου : Δῆμμαν ἀντροῦνου, 'Αμπόδεμ- μα ἢ ὄρχιπέδη	524	<i>Mavrogordato John</i> (Μετάφρ. Μ. Σ α ρ ῆ): 'Η νεοελληνική πνευματική πα- ραγωγή	288

	Σελ.		Σελ.
ΚΡΙΤΙΚΗ		σύγχρονη άγγλική μουσική σχολή»	388
Κρασιδιώτη Νίκου :		ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ	
Α. Α. Πάλλη «Γιά νά γνωρίσουμε καλύτερα τήν Ἄγγλια καί τοὺς Ἄγγλους»	426	Κρασιδιώτη Νίκου :	
Δανίτη Ν. Κλ. :		Προλογικό σημεῖωμα	67
Μαρ. Γ. Σωτηρίου		Παλαιοὶ καὶ Νέοι	417
«Τὸ πρόβλημα τῆς χρονολογίας τοῦ Μωσαϊκοῦ τῆς Παναγίας Ἀγγελοκτίστου»	537	Φιλολογικὸς ἀπολογισμὸς	492
Ἰντιάνου Ἀντ. :		Προυσή Κώστα :	
Γ. Σ. Φραγκοῦδη «Ἱστορία καὶ γενεαλογία τῆς μεγάλης οἰκογενείας Φραγκοῦδη καὶ τῶν συγγενικῶν οἰκογενειῶν»	250	«Χάριν εὐκολίας»	124
Αρνο Feelman «Voyage en Orient du Roi Eric Ejegod et sa mort à Raphos»	302	Θεατρικὸ κοινὸ	178
Πετρούδα Γρ. :		Ὁ Νίκος Νικολαΐδης στὴν Κύπρο	243
Κ. Ι. Ἀμάντου «Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους»	299	Φωνὲς μέσα στὸ χάος...	296
Προυσή Κώστα :		Ἡ νέα τραγωδία	335
«Κυπριακαὶ Σπουδαί»	73	Σὰν τὰ πουλιά...	378
Στιλπ. Π. Κυριακίδου		Καὶ στὸ Πανεπιστήμιο...	458
«Θεσσαλονίκια μελετήματα»	252	Κύπρος Χρυσάνθης	533
Ι. Θ. Κακριδῆ «Ἡ πρώτη σκηνὴ τοῦ Χρῦση στὴν Ἰλιάδα, Α 12-52»	343	Ἡ Χιονάτη καὶ οἱ Ἑφτὰ Νάνοι	577
Ι. Θ. Κακριδῆ «Φιλολογικὴ ἐρμηνεία»	499	ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	
Σοφοκλέους, Θ. Α. :		Γαλατοπούλου Σρ. :	
Π. Λορεντζάτου «Ἱστορικὸ συντακτικὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς»	129	Γύρω ἀπὸ τὰ «Ἐπιθαλάμια»	545
Σπυριδάκη Κ. :		Ἰντιάνου Ἀντ. :	
«Report of the Department of Antiquities, Cyprus 1936, Part I»	186	Μιὰ ἐπιστολὴ	191
«Report of the Dep. of Antiquities, Cyprus 1939, Part II»	536	Δεύτερη ἀπάντηση	303
Ταλιαδώρου Πάνου :		Γύρω ἀπὸ τὰ «Ἐπιθαλάμια»	547
Κ. Βάρναλη «Ζωντανοὶ ἄνθρωποι»	542	Συμπληρωματικά	578
Χαμονδοπούλου, Δ. Α. :		Δανίτη, Ν. Κλ. :	
Σολ. Μιχαηλίδη «Ἡ		Ἀνέκδοτα Ο. Ι. Ἰασονίδη	459
		Συμπληρωματικά	578
		Μυριάνθη, Κ. Ι. :	
		Τὸ θέατρον τῶν Σόλων καὶ τὸ καθῆκον μας	303
		Χροστῆ, Σ. Θ. :	
		Μάρκος Ἀνδρεάδης	244
		Χριστοδούλου Δ. :	
		Γιὰ τὸ «Φιλολογικὸ ἀπολογισμὸ»	547
		ΔΙΑΦΟΡΑ	
		Δανιὴλ Δ. :	
		Ἡ κυπριακὴ ἔκθεση ζωγραφικῆς	138

	Σελ.	
Κληρίδη, Δ. Ν. :		Βιβλία 79, 142, 193, 255, 306, 346, 390, 427, 466, 503, 549, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000
Ἐποδείξεις παραλαβῆς χρημάτων κατὰ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας	339	Τύπος 141, 192, 255, 304, 345, 389, 427, 465, 503, 548, 589, Ἐλληλογραφία 549
Μιχαηλίδη Νεοπτόλεμου :		Παρατυπώματα 80, 466, 549.
S. Francesco in meditazione τοῦ Γκρέκο	140	
Νούση Δ. :		
Sigmund Freud	344	
Κ. Π. :		ΕΙΚΟΝΕΣ
Νίκος Θ. Ἀντωνιάδης	224	Ὁ Κύπρου Σίλβεστρος
Παπαχρυσόστομου Χ. :		Ἰάκωβος Α', Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου
Ἡ πρώτη συναυλία τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου Mozart	138	Γκρέκο : S. Francesco in Meditazione (ἐκτός κειμένου)
Εἰδήσεις 79, 142, 193, 306, 346, 390, 464, 504, 586.		

ADAMOS J. ANTONIADES

PAINTER & DECORATOR

By Appointment to His Excellency the Governor of Cyprus
always uses and recommends

Famous Paint.

Full Particulars on request.

.....

Ὁ ἀρχιτέκτων, ὁ ἐργολάβος καὶ ὁ κάθε ἰδιοκτῆτης σπιτιοῦ πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἓνα καλὸ βάψιμο χρειάζονται δύο πράγματα : **καλὰ ὑλικά** καὶ **καλὴ ἐργασία**.

Καλὰ ὑλικά εἶναι μόνον τὰ προϊόντα τῶν δαιμονίων κατασκευαστῶν μπογιάδων **Blundell, Spence & Co. Ltd, Hull, England**, ποὺ ἀπὸ τὸ 1811 κατασκευάζουν πρώτης τάξεως μπογιάδες.

Καλὴ ἐργασία εἶναι μόνον ἡ ἀσυναγώνιστη τέχνη μας.

Ἄποταθῆτε :

ΑΔΑΜΟΝ Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΝ

Ὁδὸς Ἐλευθερίας καὶ Ἀριάδνης
Ταχ. Κιβ. ἀρ. 51, Τηλεφ. 72.
ΛΕΥΚΟΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ

	Σελ.		Σελ.
Κληρίδη, Δ. Ν. :		Βιβλία 79, 142, 193, 255, 306,	
Αποδείξεις παραλαβής χρημά-		346, 390, 427, 466, 503, 549, 590.	
των κατά τὰ χρόνια τῆς		Τύπος 141, 192, 255, 304, 345,	
Τουρκοκρατίας	339	389, 427, 465, 503, 548, 589,	
Μιχαηλίδη Νεοπτόλεμου :		'Αλληλογραφία 549	
S. Francesco in meditazione		Παρατυπώματα 80, 466, 549.	
τοῦ Γκρέκο	140		
Νούση Δ. .			
Sigmund Freud	344		
Κ. Π. :			
Νίκος Θ. Ἀντωνιάδης	224		
Παπαχρυσόστομου Χ :			
Ἡ πρώτη συναυλία τοῦ Μου-			
σικοῦ Συλλόγου Mozart	138		
Εἰδήσεις 79, 142, 193, 306, 346,			
390, 464, 504, 586.			
		ΕΙΚΟΝΕΣ	
		'Ο Κύπρου Σίλβεστρος	69
		'Ιάκωβος Α', Ἀρχιεπίσκοπος	
		Κύπρου	72
		Γκρέκο : S. Francesco in Medi-	
		tazione (ἐκτὸς κειμένου)	140

ADAMOS J. ANTONIADES

PAINTER & DECORATOR

By Appointment to His Excellency the Governor of Cyprus
always uses and recommends

Famous Paint.

Full Particulars on request.

.....

Ο ἀρχιτέκτων, ὁ ἐργολάβος καὶ ὁ κάθε ἰδιοκτῆτης σπιτιοῦ πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἓνα καλὸ βᾶψιμο χρειάζονται δύο πράγματα : **καλὰ ὑλικά** καὶ **καλὴ ἐργασία.**

Καλὰ ὑλικά εἶναι μόνον τὰ προϊόντα τῶν δαιμονίων κατασκευαστῶν μπογιάδων **Blundell, Spence & Co. Ltd, Hull, England,** ποὺ ἀπὸ τὸ 1811 κατασκευάζουν πρώτης τάξεως μπογιάδες.

Καλὴ ἐργασία εἶναι μόνον ἡ ἀσυναγώνιστη τέχνη μας.

Ἀποταθῆτε :

ΑΔΑΜΟΝ Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΝ

Ὁδὸς Ἐλευθερίας καὶ Ἀριάδνης
Ταχ. Κιβ. ἀρ. 51, Τηλεφ. 72.
ΛΕΥΚΟΣΙΑ—ΚΥΠΡΟΣ

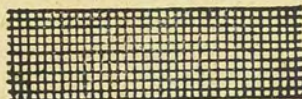
Ἐνακουφίζει τοὺς πόνους καὶ κοιμίζει.

ΣΑΚΑΤΕΜΑ ΟΣΦΥΑΛΓΙΑ

Τὸ πόνον ἀποτελεσματικὸν φάρμακον κατὰ τῶν πόνων τῆς μέσης καὶ ῥάχης εἶνε τὸ ΣΛΟΑΝΣ. Ἐπαλειφόμενον ἄνευ ἐντριβῆς συντελεῖ εἰς τὴν κυκλοφορίαν νέου αἵματος μέσῳ τῶν πορευμένων μελῶν τοῦ σώματος, ἅτινα θερμαίνει, διαλύει καὶδε κρυολόγημα ἀφαιρεῖ τοὺς πόνους καὶ ἀνακουφίζει τοὺς μυς. - Ὁ ὕπνος σας ἀποκαθίσταται βαθύς, καὶ ἡσυχος. Δικαίως δὲ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐπικαλοῦσι τὸ Σλόαν; Λίμνηντι ὡς δῶρον τοῦ Θεοῦ.

Ἐνθυμεῖσθε τὸ SLOAN'S

Τὸ παγκοσμίου φήμης ἕγρον πρὸς ἐπάληθριν μετὰχειριζόμενον ἀπὸ 1888 ἕθνη

SLOANS LINIMENT

